

МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

БИЛТЕН

Интернет адреса на Министерството за финансии на Република Македонија
<http://www.finance.gov.mk/>

Интернет адреса на Управата за јавни приходи
<http://www.ujp.gov.mk/>

Интернет адреса на Царинската управа на Република Македонија
<http://www.customs.gov.mk/>

Интернет адреса на Македонската берза за долгорочни хартии од вредност
<http://www.mse.org.mk/>

Интернет адреса на Комисијата за хартии од вредност
<http://www.sec.gov.mk/>

Интернет адреса на Државниот завод за статистика
<http://www.stat.gov.mk/>

Скопје, јануари 2005

јануари 2005

СОДРЖИНА

ТАБЕЛИ И ГРАФИЧКИ ПРИКАЗИ

Табела 1: Република Македонија – Основни макроекономски индикатори	5
Табела 2: Одбрани макроекономски индикатори во одделни транзициони економии	5
Табела 3: Бруто домашен производ (реални стапки на раст)	6
Табела 4: БДП според произведен метод	7
Табела 5: БДП според расходиен метод	7
Табела 6: Основни краткорочни економски трендови	8
Бруто домашен производ	10
Цени	11
Надворешно–трговска размена	12
Краткорочни економски движења – јануари 2005 година	14
Надворешен долг на Република Македонија	24
Табела 7: Приходи и расходи на Централниот буџет на Република Македонија	28
Табела 8: Буџет – Централна државна власт	30
Табела 9: Функционална класификација на расходите на Централниот буџет на Република Македонија	31
Табела 10: Платен биланс на Република Македонија (годишни податоци)	32
Информација за државните записи во 2004 година	33
Табела 11: Фонд за пензиско и инвалидско осигурување	39
Табела 12: Фонд за здравствено осигурување	40
Табела 13: Завод за вработување	41
Табела 14: Фонд за магистрални и регионални патишта	42
Македонска берза на долгорочни хартии од вредност – јануари 2005 година	43
Табела 15: Македонска берза – извештај за тргување од 1.01.2005 до 31.01.2005 година	45
Пазар на пари и краткорочни хартии од вредност	49
Депозити на физичките лица кај банките и штедилниците	50
Каматни стапки на банките и штедилниците во Република Македонија	51
Кредитни линии за мали и средни претпријатија	53

СТАТИИ

Кратки вести	59
Finance & Development – Од фиксен кон флукутирачки курс: нема повеќе страв	65
д-р Сашо Ќосев – Матрицата на општествени сметки – значаен елемент на макроекономската анализа и планирање	70
Светлана Јаневска – Данокот на имот и негови законски промени во функција на процесот на децентрализација на власта	74
Сузана Стоимчева – Аранжманите со Светската Банка во функција на поддршка на структурните реформи во Република Македонија	84
Боро Петковски – Анализа на трговскиот дефицит на Република Македонија	90

ПОЧИТУВАНИ,

Во овој прв број на нашиот и ваш билтен на Министерството за финансии во 2005 година, би сакал да се осврнам на движењата во македонската економија во 2004 година и во почетокот од 2005 година. Во минатата година, спроведувавме концепт на задржување на макроекономската стабилност во економијата, со истовремени мерки на економската политика кои во услови на стабилност ќе го поттикнат економскиот раст. Таквиот концепт во Македонија трпеше и сеуште трпи бројни критики, засновани пред се на размислувањата дека стриктната и временски предолга макроекономска стабилност на економијата неможат да доведат до раст. Но, дали е тоа така?

Двете последни години (2003 и 2004), се карактеризираат со висока ценовна стабилност, апсолутно стабилен денар, доследно одржување на екстерната и интерна ликвидност на државата и исклучително ниски дефицити на Централниот буџет и јавниот сектор во целина. Наспроти уверувањата на бројни аналитичари дека овој концепт ја турка Македонија во рецесија, реалноста покажа дека во овие две години имаме раст на економијата од 2,8% и 2,9% респективно. Иако сеуште недоволен, овој раст не треба да се потцени. Она што мора да се истакне е дека Република Македонија, по рецесионите 2001 и 2002 година во кои нашиот БДП кумулативно се намали за 3,7%, сепак успеа да го одржи трендот на пораст на БДП во услови на одржување на макроекономската стабилност.

Доколку подетално ја анализираме 2004 година, со право можеме да посочиме дека тоа е година во која македонската економија се движеше напред.

Покрај порастот на БДП, тоа се гледа и од фактот дека бројот на невработените се задржа на исто ниво како и во претходната година, односно не го продолжи постојаниот тренд на раст од изминатите години. Дефицитот на јавниот сектор се задржа на исклучително ниско ниво од 1% од БДП, додека Централниот буџет имаше и незначителен суфицит. Во услови на дефлација од 0,4%, просечните плати на вработените пораснаа реално за повеќе од 4%, што упатува на неповолен тренд на раст на личната потрошувачка во однос на растот на БДП и особено во однос на растот на инвестициите. Од друга страна, традиционално проблематичен и во 2004 година остана екстерниот сектор, каде дефицитот на тековната сметка го достигна нивото од 7,7%, што ја рангира Македонија во државите со релативно висок дефицит. Во исто време, високиот пораст на увозот предизвика и благ пораст на каматните стапки, што беше директна последица на растот на дефицитот на тековната сметка.

Ваквите движења беа основа за дефинирање на макроекономската политика во 2005 година. Владата останува на позиција дека растот не треба да се бара преку напуштање на макроекономската стабилност, туку напротив, дека одржливиот раст треба да се надогради на стабилноста. Од тие причини, економската политика на владата и понатаму ќе базира на миксот на макроекономска стабилност и структурни реформи. Убеден сум дека тоа и во иднина ќе дава резултати, па дури и со повисоки стапки на раст од постигнатите близу 3% во изминативе две години.

Токму резултатите во првите неколку месеци во 2005 година го потврдуваат овој оптимизам. Растот кај сите сектори на економијата е позитивен и за разлика од 2004 година, тој раст сега е предводен од индустријата (во јануари – февруари 2005 година, кумулативниот раст во индустријата изнесува 7,6%). Тоа е знак дека во оваа година, ќе имаме раст на економијата во првиот квартал во рамки на проектираниот. Истовремено, инфлацијата во првиот квартал и понатаму тендира околу нула, а курсот на денарот е стабилен и гарантиран со нивото на девизните резерви на државата. На почетокот на април, бројот на невработените е понизок од оној во 2004 година. И резултатите во надворешната трговија се благо подобрени, при што покриеноста на увозот со извоз надмина 70%, а трговскиот дефицит во првите два месеци е најнизок во изминатите неколку години. Сепак, сезонскиот ефект присутен во надворешно-трговската размена, претпочита одредена претпазливоста при анализата на податоците, поради што за сигурно согледување на трендот во размената, ќе ги почекаме остварува-

њата во следните неколку месеци. Опасностите на ова поле се кријат пред се во ниската домашна продуктивност и либерализираната трговија со светот. Сеуште е загрижувачки понатамошниот раст на просечните плати над нивото на растот на БДП.

Вкупните резултати во 2004 и почетокот на 2005 година неможат да се оценат како одлични, меѓутоа во голем дел се задоволувачки, и истите покажуваат дека стабилноста во економијата може да креира раст и притоа да не го зголеми бројот на невработените. Меѓутоа, резултатите секогаш се под притисок истите да се подобрат. Тоа е случај и сега. Таквата ориентација треба да продолжи, но само под еден услов – да не се доведеме во состојба да ја напуштиме макроекономската стабилност и со тоа премногу да ризикуваме. Велам премногу, затоа што сум убеден дека ризикот треба да се прифати, меѓутоа, ризикот во кој лошите изгледи однапред се многу поголеми отколку можната добивка, е ризик кој не смее да се прифати.

Уживајте во читањето на новиот Билтен.

Со почит,
м-р **Никола Поповски**
Министер за финансии

ОСНОВНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ

годишни податоци за Република Македонија

		1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003*	2004*
Реален БДП	%	-1.8	-1.1	1.2	1.4	3.4	4.3	4.5	-4.5	0.9	2.8	2.9
БДП	USD мил.	3,386	3,351	3,390	3,458	3,581	3,674	3,588	3,437	3,769	4,642	5,407
Инфлација (просек)	%	128	15.7	2.3	2.6	-0.1	-0.7	5.8	5.5	1.8	1.2	-0.4
Инфлација (крај на период)	%	55.4	8.8	-0.7	2.7	-2.4	2.4	6.1	3.7	1.1	2.6	-1.9
БДП дефлатор	%	151.9	17.1	2.9	3.4	1.4	2.7	8.2	3.6	3.4	0.5	3.0
Буџетско салдо												
(централен буџет и фондови)	% БДП	-2.9	-1.2	-0.5	-0.4	-1.7	0.0	1.8	-7.2	-5.7	-1.1	0.0
Девизен курс, просек	ДЕН/1USD	43.2	38.0	40.0	49.8	54.5	56.9	65.9	68.1	64.7	54.3	49.4
Девизен курс, просек	ДЕН/1USD	-	-	50.1	56.2	61.1	60.6	60.7	60.9	61.0	61.3	61.3
Девизен курс, крај на период	ДЕН/1USD	40.6	38.0	41.4	55.4	51.8	60.3	65.3	69.2	58.6	49.9	45.9
Девизен курс, крај на период	ДЕН/1EUR	-	-	51.3	61.2	60.9	60.6	60.8	61.0	61.1	61.3	61.4
Извоз (Ф.О.Б.)	USD мил.	1,086	1,204	1,147	1,237	1,291	1,190	1,321	1,153	1,112	1,359	1,672
Увоз (Ф.О.Б.)	USD мил.	1,271	1,427	1,462	1,623	1,807	1,686	2,011	1,677	1,916	2,211	2,792
Трговски биланс	USD мил.	-185	-223	-315	-386	-516	-496	-690	-524	-804	-852	-1,120
Биланс на тековна сметка	USD мил.	-263	-299	-340	-286	-269	-32	-75	-235	-358	-152	-415
како % од БДП	%	-7.8	-8.9	-10.0	-8.3	-7.5	-0.9	-2.1	-6.8	-9.5	-3.3	-7.7
Девизни резерви	USD млд.	0.16	0.28	0.28	0.26	0.33	0.45	0.71	0.78	0.73	0.90	0.99
Покривање на увозот (резерви/увоз)	месеци	1.6	2.3	2.2	1.9	2.2	3.2	3.7	4.7	4.0	3.9	3.3
Надворешен долг ¹⁾	USD млд.	1,260	1,440	1,118	1,139	1,437	1,490	1,489	1,506	1,635	1,813	2,029
како % од БДП	%	35.8	42.4	33.1	33.5	41.4	41.5	39.9	41.0	43.1	44.9	44.1
Странски директни инвестиции	USD мил.	24.0	9.5	11.2	30.0	127.7	32.4	175.1	440.7	77.7	94.3	150.1
како % од БДП	%	0.7	0.3	0.3	0.9	3.6	0.9	4.9	12.8	2.1	2.0	2.8

1) Почнувајќи од 1998 година, согласно со новата методологија препорачана од Светската банка, вкупниот надворешен долг ги опфаќа краткорочните, среднорочните и долгорочните кредити.

* Проценка или претходни податоци

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии на Република Македонија и Народна банка на Република Македонија

ОДБРАНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ ВО ОДДЕЛНИ ТРАНЗИЦИОНИ ЕКОНОМИИ

	Реален БДП				Потрошувачки цени ¹				Тековна сметка (салдо) ²⁾			
	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
Пазари во развој – Вкупно	4.3	4.5	5.5	4.8	15.3	9.5	7.1	5.9	-3.3	-4.1	-4.3	-4.1
Бугарија	4.9	4.3	5.2	5.2	5.8	2.3	6.3	3.6	-5.3	-8.4	-8.7	-8.3
Чешка Република	1.5	3.1	3.3	3.4	1.8	0.1	3.2	3.0	-5.6	-6.2	-5.5	-4.9
Естонија	7.2	5.1	5.8	5.4	3.6	1.3	3.0	2.5	-10.2	-13.2	-11.2	-9.5
Унгарија	3.5	2.9	3.5	3.7	5.3	4.7	6.9	4.4	-4.2	-8.9	-8.8	-8.2
Латвија	6.4	7.5	6.5	6.0	1.9	2.9	5.8	3.5	-6.5	-8.6	-9.3	-8.2
Литванија	6.8	9.0	7.0	7.0	0.3	-1.2	0.6	2.5	-5.2	-6.7	-7.1	-6.9
Полска	1.4	3.8	5.8	5.1	1.9	0.8	3.7	3.8	-2.6	-1.9	-1.7	-2.1
Романија	5.0	4.9	5.0	5.0	22.5	15.3	11.5	7.2	-3.4	-5.9	-5.2	-5.3
Словачка	4.4	4.2	4.8	4.3	3.3	8.5	7.7	3.0	-8.0	-0.9	-2.3	-2.6
Словенија	3.4	2.3	3.9	4.1	7.5	5.6	3.7	3.2	1.4	0.1	-0.6	-1.4
Кипар	2.0	2.0	3.0	3.5	2.8	4.1	2.2	2.6	-5.4	-4.4	-4.3	-4.2
Турција	7.9	5.8	7.0	5.0	45.0	25.3	11.4	10.8	-0.8	-2.9	-4.0	-3.5

1) Годишен просек.

2) Процент од БДП.

Извор: World Economic Outlook (Recessions and Recoveries), IMF, Washington D.C., September 2004

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД

(реални стапки на раст, квартал во однос на ист квартал претходна година, 1999–2004)

	Земјоделство, лов, шумарство и рибарство	Вадење руди и камен, преработувачка индустрија и снабдување со елек. енергија, гас и вода	Градежништво	Трговија на големо и трговија на мало	Хотели и ресторани	Сообраќај, складирање и врски	Финансиско посредување, активности во врска со недвижен имот, изнајмување и импугирани станарини	Јавна управа и одбрана, социјална заштита, образование, здравство и социјална работа	Импугиран и банкарски услуги	Додатена вредност	Нето–даночи на произ–водство	БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД
	A + B	B + Г + Д	Г	Е	Ж	З	S + И + Љ	J + K + Л + Н				
1999	I	0.7	14.4	-6.1	31.4	9.7	1.5	5.7	-2.3	0.0	-1.9	-0.3
	II	1.6	27.0	-4.9	30.6	14.7	1.6	5.4	-2.0	3.0	1.1	2.7
	III	1.5	3.3	10.9	12.9	21.0	2.3	2.9	0.7	8.8	7.0	8.5
	IV	-0.2	1.3	11.2	28.2	22.7	2.3	2.6	0.9	6.4	4.5	6.1
2000	99/98	0.9	10.4	3.0	24.7	17.2	1.9	4.1	-0.7	4.6	2.7	4.3
	I	2.4	16.3	4.1	37.7	13.4	2.4	1.0	0.5	11.4	15.1	12.0
	II	3.6	17.1	-9.9	4.6	11.1	2.5	1.3	0.8	5.6	9.0	6.1
	III	1.2	1.8	5.3	-8.7	10.1	2.7	-0.8	1.9	0.6	3.9	1.0
2001	IV	-3.1	4.5	12.5	-12.7	0.7	3.2	-1.1	3.7	-0.3	3.0	0.2
	99/00	1.0	9.4	2.6	3.0	8.5	2.7	0.1	1.7	4.1	7.5	4.5
	I	-6.9	-2.8	0.7	-18.9	6.7	3.0	-8.7	-6.9	-6.2	-6.9	-6.3
	II	-12.5	-4.7	-4.9	4.5	-7.1	2.6	-5.1	-8.5	-3.8	-4.4	-3.9
2002	III	-13.3	-10.6	-22.9	4.4	-14.7	1.4	0.8	-13.1	-6.2	-6.9	-6.4
	IV	-10.3	-0.5	-22.8	9.7	-0.1	1.3	3.7	-13.5	-1.5	-2.2	-1.6
	00/01	-10.8	-4.6	-14.4	-0.8	-4.5	2.1	-2.3	-10.5	-4.4	-5.1	-4.5
	I	-5.6	-10.1	-7.0	6.0	-1.0	-2.8	10.0	-2.5	-1.8	1.1	-1.3
2003*	II	-2.5	-3.5	0.7	4.6	16.1	-4.1	4.7	1.7	-0.9	2.0	-0.4
	III	-1.6	-1.3	5.3	4.2	32.2	-4.1	0.8	6.2	0.3	3.2	0.8
	IV	1.8	10.2	1.4	6.8	18.8	-3.7	-0.8	2.2	3.6	6.6	4.1
	02/01	-2.0	-0.8	0.6	5.4	16.7	-3.7	3.5	1.8	0.4	3.3	0.9
2004*	I	3.2	3.9	8.8	1.8	14.2	-4.4	5.7	4.4	2.3	-0.5	1.8
	II	3.5	4.0	8.1	2.2	6.7	-3.7	6.5	-3.2	3.5	0.7	3.0
	III	6.5	15.0	13.8	1.1	11.1	-3.0	4.9	-4.3	5.9	3.1	5.4
	IV	6.2	-0.7	21.6	2.0	7.0	-3.3	2.7	-1.6	1.7	-1.0	1.2
2004*	03/02	4.8	5.0	13.3	1.8	9.6	-3.6	4.9	-1.2	3.3	0.6	2.8
	I	3.7	-0.6	4.0	5.1	5.4	2.2	2.4	-0.7	2.4	2.4	2.4
	II	4.9	-0.7	11.4	6.7	8.7	3.0	2.1	1.9	3.7	3.7	3.7
	III	4.6	-0.1	7.9	8.2	1.8	2.6	1.1	2.3	3.4	3.4	3.4
2004*	IV	4.4	-6.3	10.0	9.2	4.4	2.0	1.6	1.2	2.1	2.1	2.1
	04/03	4.4	-2.1	8.7	7.4	4.9	2.5	1.8	1.1	2.9	2.9	2.9

* Претходни податоци

Извор: Државен завод за статистика.

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД СПОРЕД ПРОИЗВОДНИОТ МЕТОД

Во милиони денари

По тековни цени

НКД сектор	Назив	1999	2000	2001	2002	2003 1	Индекси 2003/2002
A	Земјоделство, лов и шумарство	23,094	23,756	22,933	24,509	29,700	21.2
Б	Рибарство	29	14	24	48	27	-43.8
В	Вадење на руди и камен	1,620	1,856	1,312	960	989	3.0
Г	Преработувачка индустрија	36,764	40,926	39,587	37,925	39,651	4.6
Д	Снабдување со електрична енергија, гас и вода	9,203	10,381	10,041	9,146	11,778	28.8
Ѓ	Градежништво	10,880	13,361	11,801	11,893	13,537	13.8
Е	Трговија на големо и мало, поправка на моторни возила, мотоцикли и предмети за лична употреба и за домаќинствата	22,383	25,402	26,076	27,348	29,222	6.9
Ж	Хотели и ресторани	3,984	3,463	3,410	4,088	4,653	13.8
З	Сообраќај, складирање и врски	17,233	21,261	21,694	20,610	21,062	2.2
С	Финансиско посредување	6,977	7,342	7,420	7,427	6,110	-17.7
И	Активности во врска со недвижен имот, изнајмување и деловни активности	5,890	7,466	8,304	8,168	8,453	3.5
Ј	Јавна управа и одбрана, задолжителна социјална заштита	14,351	14,333	14,445	16,145	16,984	5.2
К	Образование	8,769	8,266	8,048	8,688	9,436	8.6
Л	Здравство и социјална работа	8,592	8,987	8,690	9,361	9,897	5.7
Љ	Други комунални, културни, општи и лични услужни активности	4,967	5,217	5,548	5,553	5,503	-0.9
	Импутирани станарини	9,597	10,465	10,631	10,792	13,732	27.2
	Минус: импутирани банкарски услуги	5,017	5,153	4,738	4,160	3,797	-8.7
A.	Додадена вредност по основни цени	179,316	197,344	195,230	198,592	216,938	9.2
Б.	Нето даноци на производство	29,694	39,045	38,611	45,378	36,516	-19.5
A + Б	БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД	209,010	236,389	233,841	243,970	253,454	3.9

1) Претходни податоци

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД СПОРЕД РАСХОДНИОТ МЕТОД

	Во милиони денари					По тековни цени				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД	209.010	236,389	233,841	243,971	251,486	100,0	100.0	100.0	100.0	100.0
(по тековни цени)										
Финална потрошувачка	188.702	218,986	221,771	242,795	243,853	90,3	92.6	94.8	99.5	97.0
Финална потрошувачка на домаќинствата	145.693	175,965	163,788	188,179	191,873	69,7	74.4	70.0	77.1	76.3
Финална јавна потрошувачка	43.009	43,021	57,983	54,616	51,980	20,6	18.2	24.8	22.4	20.7
Бруто-инвестиции	41.171	50,683	42,759	48,058	50,261	19,7	21.4	18.3	19.7	20.0
Инвестиции во основни средства	34.710	38,332	34,716	40,448	42,110	16,6	16.2	14.8	16.6	16.7
Пораст на залихи	6.461	12,351	8,043	7,610	8,151	3,1	5.2	3.4	3.1	3.2
Извоз на стоки и услуги	88.143	114,209	99,091	92,674	95,254	42,2	48.3	42.4	38.0	37.9
Извоз на стоки	67.988	87,161	78,625	71,887	73,800	32,5	36.9	33.6	29.5	29.3
Извоз на услуги	14.367	19,971	15,894	16,388	17,705	6,9	8.4	6.8	6.7	7.0
Набавки на нерезидентите во земјата	5.788	7,077	4,572	4,399	3,749	2,8	3.0	2.0	1.8	1.5
Увоз на стоки и услуги	109.007	147,489	129,780	139,556	137,882	52,2	62.4	55.5	57.2	54.8
Увоз на стоки	90.554	123,910	107,166	121,574	120,038	43,3	52.4	45.8	49.8	47.7
Увоз на услуги	18.543	23,579	22,614	17,982	17,844	8,8	10.0	9.7	7.4	7.1

Извор: Државен завод за статистика

ОСНОВНИ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ТРЕНДОВИ

Процентуална промена во однос на истиот период од претходната година, освен ако не е поинаку назначено

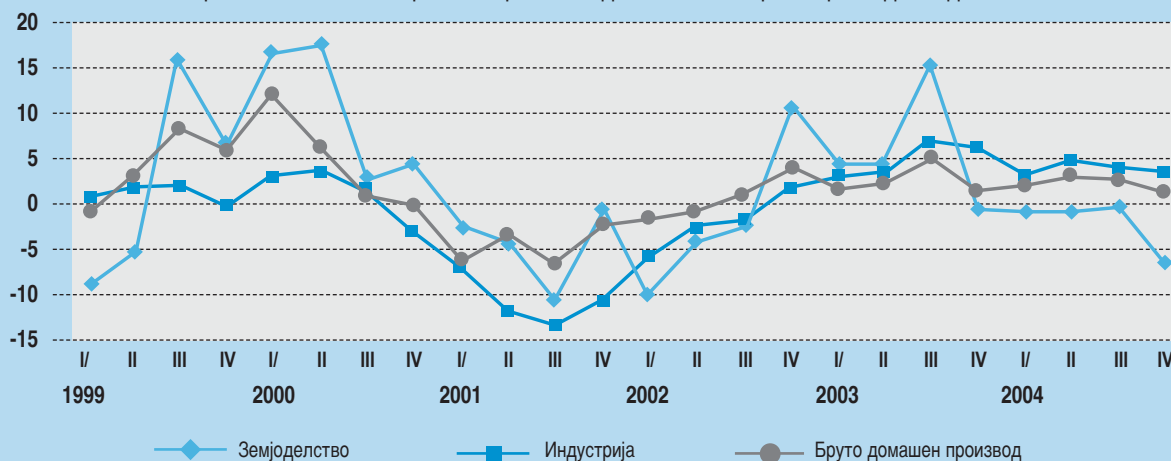
	2000	2001	2002	2003	2004	2003			2004			2005
						K - 1	K - 2	K - 3	K - 1	K - 2	K - 3	K - 4
2005												Јануари
РЕАЛЕН СЕКТОР												
Производство реални промени												
Бруто домашен производ	4.6	-4.5	0.9	2.8	2.9	1.8	3.0	5.4	2.4	3.7	3.4	2.1
Индустриско производство	3.5	-3.1	-0.8	6.6	-2.1	3.9	4.0	15.0	-0.6	-0.7	-0.1	-6.3
номинални промени												9.2
Инвестиции во машини и опрема	20.8	-16.9	16.4	-7.7	4.9	-27.0	9.7	4.0	11.0	7.2	8.1	-4.2
Цени												
Трошоци на живот	5.8	5.5	1.8	1.2	-0.4	0.0	0.6	0.8	1.6	-0.5	-1.6	-1.4
Цени на производителите на индустриски производи	8.9	2.0	-0.9	-0.3	0.9	1.4	-0.4	0.0	-1.5	0.5	2.2	1.2
Конкурентност на индустријата												
Продуктивност	6.0	0.5	3.0	13.1	3.9	20.3	10.3	21.0	-28.0	-20.8	-16.7	-3.1
Трошоци за работна сила по единица производ	-4.7	-0.7	0.2	-10.3	0.7	-19.6	-9.2	-17.5	45.1	29.8	20.7	13.6
Реални трошоци за работна сила по единица производ	-12.5	-2.7	1.1	-10.1	-0.4	-22.8	-9.5	-18.0	50.6	28.2	16.8	9.2
Берзански цени на најважните извозни и увозни производи цени во САД \$												
Сурова нафта-бренд	28.3	24.4	25.0	28.9	38.3	31.4	26.1	28.4	29.5	32.0	35.5	44.2
Јагнешко месо (ц/кг)	261.9	291.2	330.3	388.4	461.4	356.7	375.8	394.5	426.5	458.6	453.8	476.2
Никел	8,638.0	5,944.7	6,772.0	9,629.0	13,823.4	8,343.0	8,372.0	9,371.0	12,432.0	14,729.0	12,500.0	14,073.0
Бакар	1,813.0	1,578.3	1,559.0	1,779.0	2,866.0	1,663.0	1,641.0	1,763.0	2,059.0	2,731.0	2,790.0	3,083.0
Олово	45.4	47.6	45.3	51.5	88.7	45.9	45.6	51.1	63.4	84.4	81.1	93.2
Цинк	112.8	88.6	77.9	82.8	104.8	78.6	77.4	82.1	93.0	107.0	102.2	97.5
Ладно валани челични лимбови	385.8	299.2	328.3	444.6	607.1	400.0	410.0	478.3	490.0	520.0	608.3	650.0
Топло валани челични лимбови	295.8	216.5	246.7	320.2	502.5	306.7	320.0	324.2	330.0	401.7	508.3	550.0
НАДВОРЕШЕН СЕКТОР												
номинални промени на доларски вредности												
Извоз на стоки (ФОБ)	11.0	-12.7	-3.7	22.2	22.4	20.4	34.7	16.8	28.4	22.1	11.5	32.3
Увоз на стоки (ЦИФ)	17.9	-19.4	16.3	15.3	25.9	19.7	25.8	10.7	8.3	13.8	18.6	35.8
Трговски биланс (милиони САД \$)	-771	-533	-849	-937	-1,230	-238.0	-225.1	-212.4	-76.1	-246.0	-339.6	-368.4
Тековна сметка на Платниот биланс (милиони САД \$)	-236	-38	-324	-277	-415	-109.0	-64.3	-25.5	-66.0	-107.4	-172.9	-5.8
Промена во девизните резерви (милиони САД \$) „-“ значи намалување	235.6	62.0	-40.5	168.8	82.3	-113.0	-62.0	16.0	169.0	-12.2	38.0	83.0
Надворешен долг средно, долго. (крај на период во милиони САД \$)	1,438.0	1,444.0	1,571.0	1,771.0	1,957.0	1,561.0	1,648.0	1,655.0	1,771.0	1,766.0	1,821.0	1,957.6
Курсеви												
денар/EURO	60.73	60.91	60.98	61.26	61.34	61.31	61.29	61.21	61.28	61.29	61.31	61.43
денар/САД \$	65.89	68.04	64.73	54.30	49.41	57.18	54.08	54.49	52.36	49.94	50.87	47.53

	2000	2001	2002	2003	2004	2003				2004				2005
						K - 1	K - 2	K - 3	K - 4	K - 1	K - 2	K - 3	K - 4	Јануари
ВЛАДИНИ ФИНАНСИИ														
номинални промени														
Приходи	22.5	-10.3	10.1	-7.4	5.8	-5.7	1.8	-10.6	-3.0	10.3	1.5	2.9	8.6	5.7
Даночни приходи	22.1	-6.9	14.0	-9.6	6.8	-7.8	-2.0	-12.0	-4.7	5.7	5.0	6.7	9.9	10.1
ДДВ	75.2	-1.8	19.8	3.2	21.6	4.5	21.3	-4.0	27.2	25.3	16.8	18.7	25.8	13.8
Расходи	12.7	27.0	-0.1	-13.8	0.3	-18.3	-10.2	-18.6	4.9	5.2	3.0	-4.4	-1.7	12.7
Тековни расходи	1.8	31.9	17.2	-1.2	1.4	-2.4	7.3	-2.6	2.4	5.7	1.2	-2.8	1.9	3.4
Капитални расходи	94.5	28.3	11.8	-447.0	-3.4	-71.2	-54.4	-57.7	103.5	-34.3	-38.4	-15.9	-22.8	461.0
Салдо на централниот буџет (во милиони денари)	6,285	-12,490	7,343	-2,551	371	337.0	-155.0	-38.7	-288.0	1,002.0	-364.0	616.0	-882.0	84.0
Салдо на консолидираниот буџет (во милиони денари)	5,905	-13,171	-13,019	-2,596	7	-4.0	-251.0	329.0	-2,654.0	655.0	-635.0	654.0	-667.0	-207.0
МОНЕТАРЕН СЕКТОР														
номинални промени (крај на период)														
Нето девизни средства	73.8	57.6	-19.1	5.3	4.7	-18.6	-7.2	3.8	5.3	10.3	4.9	3.0	4.7	4.7
Кредити на приватен сектор	17.2	7.3	12.7	15.8	18.7	9.9	9.3	9.0	15.8	18.9	25.9	24.4	18.7	19.7
Готови пари во оптек	16.6	48.5	0.0	0.3	-0.1	-13.4	-5.2	-13.8	0.3	9.2	4.7	2.0	-0.1	-0.3
M1	22.6	5.6	4.6	1.1	-1.1	-8.6	-3.5	-6.8	1.1	9.1	8.6	2.3	-1.1	4.0
M2	29.4	61.9	-7.0	15.9	15.1	7.3	15.8	13.9	15.9	18.1	20.1	18.3	15.1	16.9
M4	25.6	56.7		13.2	15.3	5.2	12.4	11.4	13.2	15.4	18.9	16.7	15.3	15.6
Однос на девизните резерви спрема M1	165.0	188.2	150.5	150.7	162.0	157.8	161.9	172.1	150.7	161.7	166.9	153.3	162.0	169.0
СОЦИЈАЛЕН СЕКТОР														
Пазар на работна сила														
Стапка на невработеност (APC)	32.2	30.5	31.9	36.7	36.7					37.1	35.8	37.7	38.0	
Вкупно новонаемени (крај на период)	101,996	90,308	110,401	79,921	112,013	22,452	24,193	24,964	8,312	25,648	51,190	80,235	112,013	6,838
Новонаемени на неопределено време (крај на период)	63,987	63,346	74,341	49,661	63,538	12,693	16,184	15,564	5,220	16,153	31,870	47,135	63,538	3,726
Плати														
Номинални нето плати	5.5	3.5	6.9	4.8	4.0	6.3	7.1	3.3	1.5	4.0	4.4	3.4	4.0	5.5
Реални нето плати	-0.3	-1.9	5.0	3.6	4.4	6.3	6.5	2.5	-0.4	2.4	4.9	5.0	5.4	7.0
Потрошувачка кошница	2.5	5.2	2.7	-0.7	-2.7	-1.0	-1.6	0.0	-0.1	0.7	-2.8	-5.0	-3.9	
Социјална заштита														
Број на пензионери (крај на период)	241,221	247,200	249,421	254,267	260,075	250,355	251,166	251,589	254,267	254,333	256,917	258,360	260,075	260,364
Број на домаќинства кои примаат социјална помош (крај на период)	77,309	80,160	82,673	64,453		60,954	62,739	63,173	64,453	64,584	64,594	65,960		66,243
Број на лица кои примаат надомест за невработени (крај на период)	35,046	41,375	46,772	47,324	45,867	44,125	45,484	44,596	47,324	53,273	51,221	48,189	45,867	46,928

Извор: Државен завод за статистика, Народна банка на Македонија, Министерство за финансии, Министерство за труд и социјала, Завод за вработување, World Development Prospects (Pink Sheets), пресметки на Министерството за финансии

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД

реални стапки на пораст, квартал во однос на ист квартал претходна година

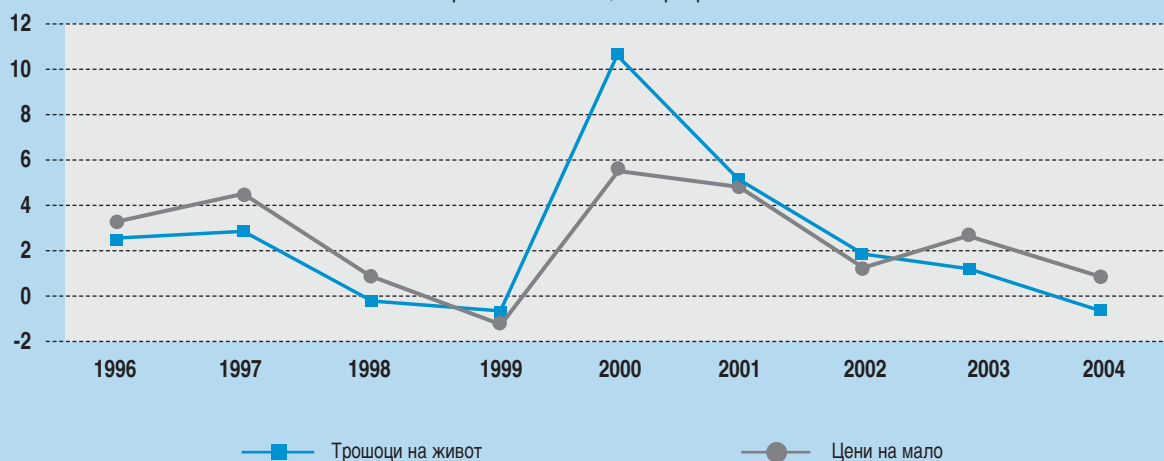
во милиони САД \$	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003 ²⁾
Бруто домашен производ ¹⁾	3,450	3,389	3,351	3,390	3,458	3,575	3,730	3,899	3,723	3,755	4,546
во САД \$ (по глава на жител)	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003 ²⁾
Бруто домашен производ ¹⁾	1,785	1,742	1,705	1,709	1,732	1,781	1,848	1,924	1,830	1,859	2,243

1) Пресметани по ПАРЕ методологија на ООН со која се врши конверзија со курс приспособен кон движењата на цените во националната економија. Притоа, како базен е земен курсот на САД\$ во однос на денарот во 1994 година и е извршена индексација со дефлаторот за секоја наредна година.

2) Претходни податоци.

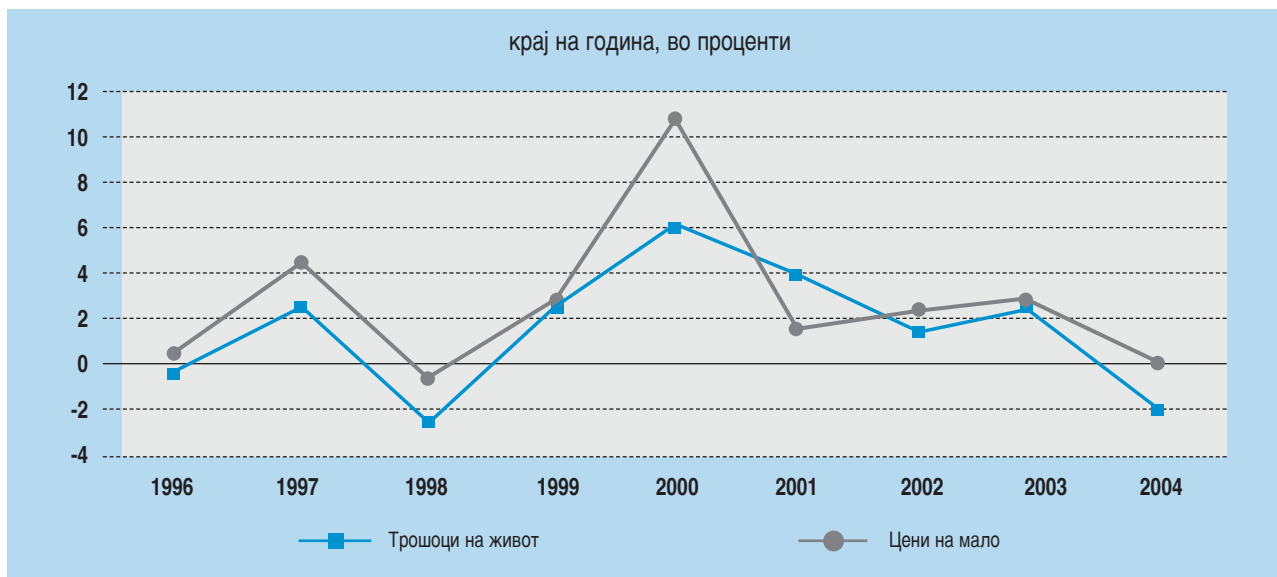
ИНФЛАЦИЈА

просечни стапки, во проценти

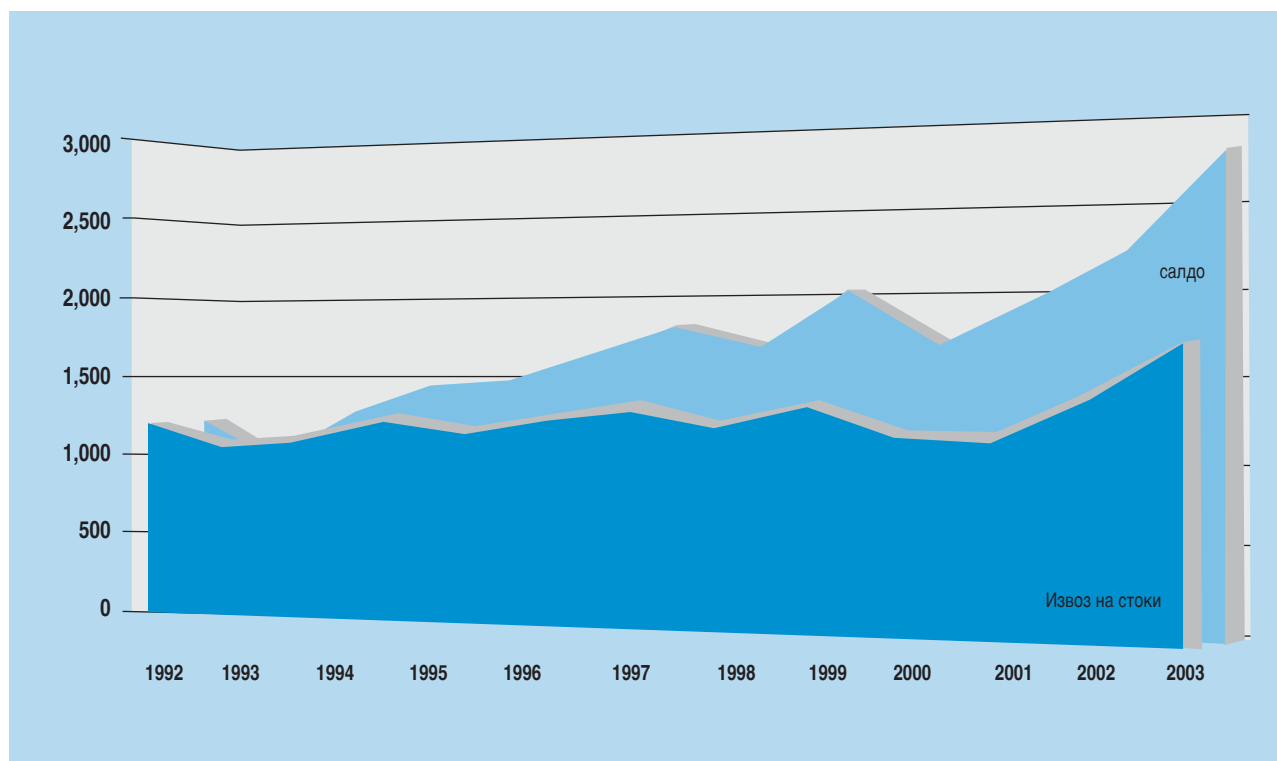
	просечни стапки во проценти								
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Трошоци на живот	2.3	2.6	−0.1	−0.7	5.8	5.5	1.8	1.2	−0.4
Цени на мало	3.0	4.4	0.8	−1.1	10.6	5.2	1.4	2.4	0.9

	крај на година, во проценти								
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Трошоци на живот	-0.7	2.7	-2.4	2.4	6.1	3.7	1.1	2.6	-1.9
Цени на мало	0.2	4.5	-1.0	2.3	10.8	1.2	2.2	2.9	-0.1

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА

	во милиони САД \$												
	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Извоз на стоки	1,199	1,055	1,086	1,204	1,147	1,237	1,292	1,190	1,321	1,153	1,112	1,359	1,674
Увоз на стоки	1,206	1,013	1,271	1,427	1,462	1,623	1,807	1,686	2,011	1,677	1,917	2,211	2,793
Салдо	-7	42	-185	-223	-315	-386	-515	-496	-690	-524	-805	-852	-1,119

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА

			Вкупно			Германија			Србија и Црна гора		
			Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо
1998			1,310.7	1,914.7	-604.0	286.0	255.2	30.8	240.0	245.6	-5.6
1999			1,191.3	1,776.2	-584.9	254.3	245.8	8.5	254.5	183.9	70.6
2000			1,322.6	2,093.8	-771.2	257.5	253.3	4.2	335.2	190.4	144.8
2001			1,155.0	1,687.6	-532.6	237.5	213.3	24.2	266.8	157.2	109.6
2002			1,115.5	1,995.2	-879.7	234.0	284.7	-50.7	246.4	185.2	61.2
2003			1,363.2	2,299.9	-936.7	278.3	303.8	-25.5	273.8	212.6	61.2
2004			1,673.6	2,903.4	-1,229.8	318.2	362.3	-44.1	348.8	244.8	104.0
2000	Q1		331.1	606.8	-275.7	66.1	80.9	-14.8	78.8	47.8	31.0
	Q2		317.7	481.0	-163.3	56.9	52.7	4.2	76.3	47.3	29.0
	Q3		345.1	470.6	-125.5	70.8	55.0	15.8	82.8	47.3	35.5
	Q4		328.7	535.4	-206.7	63.7	64.7	-1.0	97.3	48.0	49.3
2001	Q1		291.5	400.4	-108.9	69.0	52.8	16.2	62.3	34.9	27.4
	Q2		285.3	416.6	-131.3	52.9	59.0	-6.1	74.1	39.2	34.9
	Q3		295.7	378.9	-83.2	61.9	42.8	19.1	62.9	33.4	29.5
	Q4		282.5	491.7	-209.2	53.7	58.7	-5.0	67.5	49.7	17.8
2002	Q1		244.0	444.2	-200.2	60.9	56.4	4.5	47.2	38.2	9.0
	Q2		264.4	461.7	-197.3	54.0	70.5	-2.7	53.6	47.9	5.7
	Q3		289.1	497.1	-208.0	60.3	77.1	-10.4	55.8	47.9	7.9
	Q4		301.8	597.6	-295.8	57.0	89.2	-32.2	66.4	55.1	11.3
2003	Q1		293.7	531.7	-238.0	66.6	69.2	-2.6	47.2	50.4	-3.2
	Q2		355.8	580.9	-225.1	68.0	74.2	-6.2	76.4	54.8	21.6
	Q3		337.8	550.2	-212.4	72.0	71.0	1.0	74.7	53.5	21.2
	Q4		375.9	637.1	-261.2	71.7	89.4	-17.7	75.5	53.9	21.6
2004	Q1		366.0	616.1	-250.1	82.1	84.0	-1.9	57.9	48.2	9.7
	Q2		367.7	715.1	-347.4	63.1	90.0	-26.9	84.4	63.7	20.7
	Q3		442.7	706.7	-264.0	80.8	89.2	-8.4	98.7	63.2	35.5
	Q4		497.2	865.5	-368.3	92.2	99.1	-6.9	107.8	69.7	38.1
2003	I		78.6	159.0	-80.4	18.7	22.6	-3.9	11.3	15.0	-3.7
	II		94.7	152.2	-57.5	21.9	21.7	0.2	15.5	15.4	0.1
	III		120.4	220.5	-100.1	26.0	24.9	1.1	20.4	20.0	0.4
	IV		117.3	190.3	-73.0	22.2	21.2	1.0	22.4	15.4	7.0
	V		119.9	208.4	-88.5	23.6	26.5	-2.9	27.3	23.2	4.1
	VI		118.6	182.2	-63.6	22.2	26.5	-4.3	26.7	16.2	10.5
	VII		124.3	194.8	-70.5	25.2	27.8	-2.6	27.2	18.0	9.2
	VIII		96.1	173.1	-77.0	22.2	20.5	1.7	23.1	18.3	4.8
	IX		117.4	182.3	-64.9	24.6	22.7	1.9	24.4	17.2	7.2
	X		124.7	214.0	-89.3	22.8	26.7	-3.9	28.9	18.8	10.1
	XI		122.7	198.8	-76.1	24.7	29.4	-4.7	22.6	15.7	6.9
	XII		128.5	224.3	-95.8	24.2	33.3	-9.1	24.0	19.4	4.6
2004	I		102.4	176.5	-74.1	27.3	21.8	5.5	14.5	11.2	3.3
	II		132.0	199.3	-67.3	28.0	32.6	-4.6	20.0	17.0	3.0
	III		131.6	240.3	-108.7	26.8	29.6	-2.8	23.4	20.0	3.4
	IV		125.2	238.2	-113.0	22.3	27.4	-5.1	26.4	22.5	3.9
	V		117.9	223.7	-105.8	19.5	29.2	-9.7	27.9	22.6	5.3
	VI		124.6	253.2	-128.6	21.3	33.4	-12.1	30.1	18.6	11.5
	VII		155.6	253.0	-97.4	31.5	32.3	-0.8	31.2	20.1	11.1
	VIII		137.5	223.0	-85.5	24.9	25.4	-0.5	34.1	21.4	12.7
	IX		149.6	230.7	-81.1	24.4	31.5	-7.1	33.4	21.7	11.7
	X		158.0	256.0	-98.0	24.4	31.5	-7.1	33.4	21.7	11.7
	XI		154.0	294.7	-140.7	26.8	24.9	1.9	33.0	21.4	11.6
	XII		185.2	314.8	-129.6	41.0	42.7	-1.7	41.4	26.6	14.8
2005	I		136.4	190.2	-53.8	38.2	18.5	19.7	18.2	14.7	3.5

САД			Италија			Грција			Русија		
Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо
174.0	101.6	72.4	91.9	109.1	-17.2	83.1	112.9	-29.8	26.1	90.9	-64.8
136.1	54.7	81.4	77.6	92.7	-15.1	85.9	164.5	-78.6	15.1	91.2	-76.1
165.6	83.0	82.6	90.8	111.1	-20.3	84.1	201.5	-117.4	10.3	191.8	-181.5
99.7	51.5	48.2	88.7	107.7	-19.0	101.4	184.0	-82.6	13.9	139.4	-125.5
77.4	58.7	18.7	81.9	118.6	-36.7	116.9	237.9	-121.0	14.4	125.4	-111.0
72.8	56.2	16.6	95.4	122.5	-27.1	179.8	300.2	-120.4	13.7	177.8	-164.1
70.3	46.8	23.5	134.9	170.2	-35.3	228.8	280.7	-51.9	19.7	255.7	-236.0
49.6	16.3	33.3	25.4	29.4	-4.0	19.7	43.1	-23.4	2.6	60.8	-58.2
48.6	16.5	32.1	27.4	29.3	-1.9	18.4	42.3	-23.9	2.7	38.6	-35.9
37.5	23.4	14.1	18.1	25.4	-7.3	23.5	55.3	-31.8	2.1	33.2	-31.1
29.9	26.8	3.1	19.9	27.0	-7.1	22.5	60.8	-38.3	2.9	59.2	-56.3
28.4	13.4	15.0	24.0	19.2	4.8	21.2	40.2	-19.0	2.8	53.4	-50.6
23.4	15.6	7.8	21.4	23.3	-1.9	24.3	38.7	-14.4	3.7	31.7	-28.0
26.9	11.7	15.2	24.3	29.5	-5.2	30.6	51.1	-20.5	3.3	26.9	-23.6
21.0	10.8	10.2	19.0	35.7	-16.7	25.3	54.0	-28.7	4.1	27.4	-23.3
18.0	18.2	-0.2	26.7	24.6	2.1	19.2	46.0	-26.8	3.4	49.4	-46.0
18.9	15.6	3.3	25.1	26.2	-1.1	27.6	49.4	-21.8	3.6	22.3	-18.7
16.5	10.7	5.8	21.2	29.4	-8.2	30.3	52.2	-21.9	3.5	13.3	-9.8
24.6	13.9	10.7	18.7	32.2	-13.5	35.6	56.3	-20.7	3.0	61.1	-58.1
16.7	13.8	2.9	26.9	21.6	5.3	35.1	98.4	-63.3	2.5	25.1	-22.6
13.8	19.1	-5.3	26.5	34.3	-7.8	52.1	76.4	-24.3	3.6	34.6	-31.0
16.0	11.1	4.9	21.6	29.3	-7.7	43.7	56.7	-13.0	3.4	53.5	-50.1
26.3	12.2	14.1	20.4	37.3	-16.9	48.9	68.7	-19.8	4.2	64.6	-60.4
14.8	13.4	1.4	24.6	31.7	-7.1	52.7	64.1	-11.4	3.9	68.7	-64.8
14.1	11.6	2.5	29.1	45.1	-16.0	55.1	73.0	-17.9	4.7	47.9	-43.2
21.8	10.2	11.6	38.9	44.9	-6.0	54.6	69.2	-14.6	5.5	78.7	-73.2
19.6	11.6	8.0	42.3	48.5	-6.2	66.4	74.4	-8.0	5.6	60.4	-54.8
6.7	5.2	1.5	8.9	7.3	1.6	8.2	43.9	-35.7	0.5	1.8	-1.3
5.1	3.9	1.2	7.5	6.0	1.5	11.7	22.9	-11.2	0.5	2.1	-1.6
4.9	4.7	0.2	10.5	8.3	2.2	15.2	31.6	-16.4	1.5	21.2	-19.7
3.5	4.5	-1.0	8.9	10.4	-1.5	17.4	31.2	-13.8	1.0	9.6	-8.6
3.4	6.1	-2.7	7.9	11.8	-3.9	18.5	25.6	-7.1	1.1	17.1	-16.0
6.9	8.5	-1.6	9.7	12.1	-2.4	16.2	19.6	-3.4	1.5	7.9	-6.4
7.2	3.9	3.3	7.4	11.8	-4.4	16.9	22.4	-5.5	1.3	9.8	-8.5
4.5	3.1	1.4	6.4	9.0	-2.6	10.9	15.4	-4.5	1.1	23.2	-22.1
4.3	4.1	0.2	7.8	8.5	-0.7	15.9	18.9	-3.0	1.0	20.5	-19.5
5.7	4.4	1.3	5.5	11.3	-5.8	18.2	22.8	-4.6	2.3	24.6	-22.3
6.8	2.8	4.0	7.2	11.8	-4.6	15.9	21.0	-5.1	1.2	19.6	-18.4
13.8	5.0	8.8	7.7	14.2	-6.5	14.8	24.9	-10.1	0.7	20.4	-19.7
6.4	5.3	1.1	5.8	7.6	-1.8	12.5	17.7	-5.2	1.4	27.4	-26.0
4.6	3.8	0.8	8.0	10.0	-2.0	17.8	21.0	-3.2	1.2	17.3	-16.1
3.8	4.3	-0.5	10.8	14.1	-3.3	22.4	25.4	-3.0	1.3	24.0	-22.7
3.6	4.6	-1.0	12.0	13.8	-1.8	19.9	23.0	-3.1	1.7	27.3	-25.6
4.5	3.6	0.9	7.8	14.4	-6.6	17.1	24.7	-7.6	1.7	2.2	-0.5
6.0	3.4	2.6	9.3	16.9	-7.6	18.1	25.3	-7.2	1.3	18.4	-17.1
7.9	3.2	4.7	13.3	19.5	-6.2	21.2	29.2	-8.0	1.8	22.7	-20.9
5.9	3.5	2.4	13.1	11.0	2.1	13.7	17.3	-3.6	1.9	29.6	-27.7
8.0	3.5	4.5	12.5	14.4	-1.9	19.7	22.7	-3.0	1.8	26.4	-24.6
8.0	3.5	4.5	12.4	14.4	-2.0	21.6	23.2	-1.6	1.8	26.4	-24.6
4.4	4.6	-0.2	12.9	15.1	-2.2	23.7	24.9	-1.2	2.2	25.5	-23.3
7.2	3.5	3.7	17.0	19.0	-2.0	21.1	26.3	-5.2	1.6	8.5	-6.9
2.4	4.2	-1.8	11.5	8.4	3.1	18.9	17.4	1.5	1.0	21.4	-20.4

КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

ЈАНУАРИ 2005 ГОДИНА

РЕЗИМЕ НА НАЈВАЖНИТЕ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА ВО ЈАНУАРИ 2005 ГОДИНА

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ

КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА ЈАНУАРИ 2005 ГОДИНА

Сектор за макроекономска политика

Скопје, 18 март 2005 година

- Пораст на индустриското производство од 9,2% на годишна основа;
- Во првиот месец од годината, просечната стапка на инфлација изнесуваше 0,2%;
- Благо зголемување на берзанските цени на одделни производи, пред се нафтата и никелот;
- Зголемување на извозот на стоки за 33,2% на годишна основа, со истовремен пораст на увозот на стоки за 7,7%;
- Дефицитот во надворешно – трговската размена во јануари 2005 година изнесуваше 53.7 милиони долари, најнизок месечен трговски дефицит во изминатите неколку години;
- Намалување на надворешниот долг на месечна основа за 51 милион долари, при што истиот достигна износ од 1.907 милиони долари;
- Суфицит на Централниот Буџет во првиот месец од годината во висина од 84 милион денари;
- Стапување во сила на одлуката за повисока стапка на издвојување на задолжителна резерва;
- Намалување на нивото на Бруто девизни резерви на НБРМ на месечна основа за 39,8 милиони САД долари (946 милиони САД долари);
- Речиси непроменето ниво на бројот на регистрирани невработени лица на месечна основа (394.260).

1. РЕАЛЕН СЕКТОР

1.1. Индустриско производство

Во првиот месец од 2005 година, индустриското производство во Република Македонија забележа пораст од 9,2% во однос на јануари 2004 година. Споредено со претходниот месец, јануарскиот индекс на индустриско производство е намален за околу 30%, меѓутоа, се работи за редовно, сезонско намалување на производството кое речиси без исклучок, се случува на почетокот на секоја година.

Во исто време, годишното зголемување на индустриското производство е резултат на порастот евидентиран во 11 од вкупно 24 индустриски гранки, пред се во производството на основни метали (пораст од 101,5%), прехранбената индустрија (5,2%), индустријата за градежни материјали (39,5%), текстилната индустрија (30,1%) и производството на електрична енергија (5%).

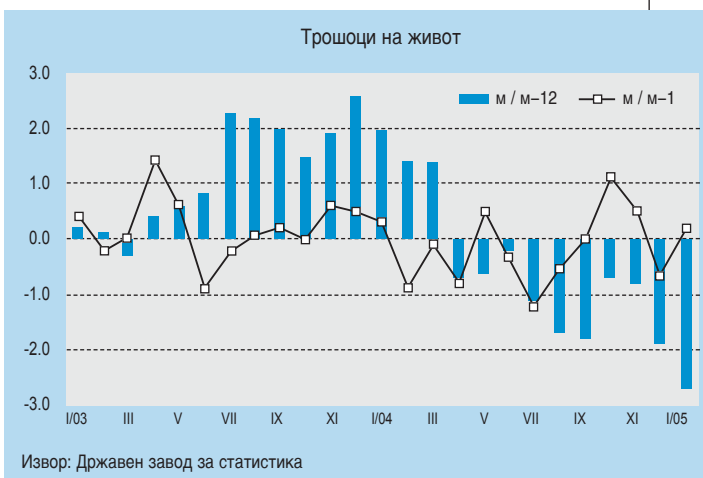
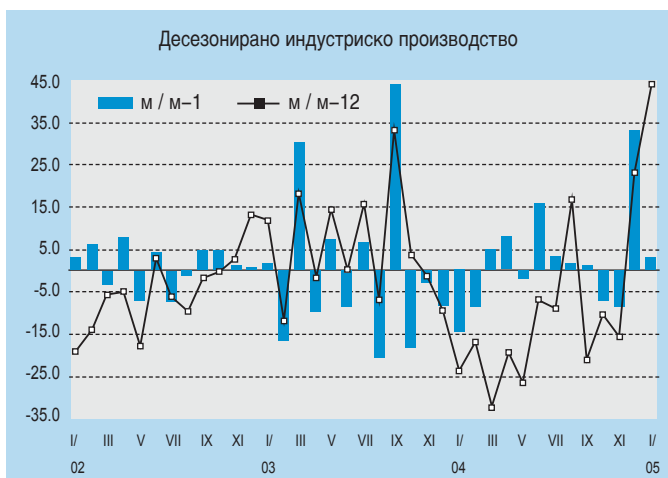
Она што е особено интересно во јануари 2005 година, секако е високиот пораст на десезонираното индустриско производство, кое се добива кога овој индекс ќе се „исчисти“ од различните сезонски влијанија во текот на годината. На годишна основа, десезонираниот јануарски индекс покажува зголемување од дури 48% (споредено со јануари 2004 година) и 3,5% во споредба со декември.

Како посебна карактеристика на јануарскиот индекс на индустриско производство, секако претставува новата пондерациона структура (изработена од страна на Државниот завод за статистика), која се базира на вредноста на производството и додадената вредност на ниво на класа на дејност од Националната класификација на дејноста. Со други зборови, тоа значи дека гранките кои досега имаа носечка улога во структурата на индустриското производство, но истовремено имаа и мошне мала додадена вредност (пр. производство на основни метали), отсега ќе имаат помало влијание во структурата на индексот, за сметка на оние гранки каде додадената вредност е повисока (пр. производство на електрична енергија, градежни материјали, текстил и др.).

ниот период порасна за повеќе од 30%. Сепак, ваквите очекувања немаа соодветна рефлексција во реалноста, бидејќи просечната искористеност на капацитетите во јануари 2005 година забележа едно од најниските нивоа од 59%. Во поглед на ограничавачките фактори, се намалува значењето на финансиските проблеми за сметка на недоволната домашна побарувачка.

1.2. Цени

Во јануари 2005 година, по едномесечен прекин, индексот на трошоците на живот повторно забележа позитивен износ, овојпат од 0,2% во споредба со декември 2004 година. Сепак, споредено со јануари 2004 година, овојпат трошоците на живот се пониски за 1,4%.

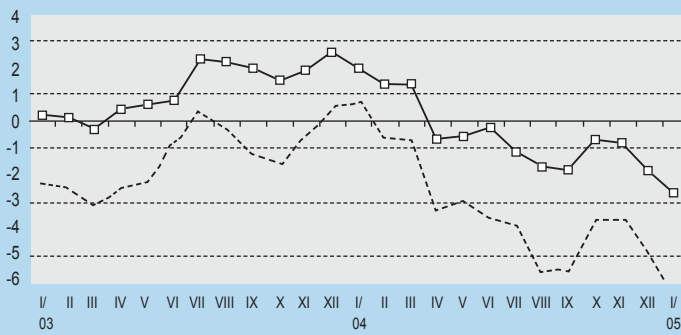

Спроведената Анкета на деловни тенденции во преботувачката индустрија во јануари 2005 година, за прв пат по пет месеци, покажа мало намалување на оптимизмот кај менаџерите на претпријатијата во поглед на очекувањата за обемот на производството во наредните неколку месеци. Во период од шест месеци, оптимизмот на менаџерите во поглед на зголемување на индустриската активност во наред-

Најголем придонес за ваквите движења секако имаат храната и земјоделските производи, кои во јануари 2005 година бележат намалување од 0,5% во однос на претходниот месец и дури 5,6% во однос на јануари 2004 година. Сосема спротивен ефект врз трошоците на живот имаа малопродажните цени на цигарите, каде, почнувајќи од 01.01.2005 година, дојде до зголемување на акцизните давачки со цел постепено усогласување на нивната висина со Директивите на ЕУ за минималната акцизна стапка на цигарите (10% секоја година во периодот 2005–2007 година). Според очекувањата, овие измени ќе предизвикаат промена на висината на малопродажните цени на цигарите во просек до 3,3% на годишно ниво, пресметано на најпродаваната ценовна група.

Во јануари 2005 година, на месечна основа мируваа цените на производителите на индустриски производи. Сепак, споредено со јануари 2004 година, цените на производителите се повисоки за 1,2%, пред се како резултат на повисоките цени на енергијата (во прв ред нафтата), кои на годишна основа се повисоки за дури 7,2%.

Годишна стапка на инфлација (трошоци на живот)

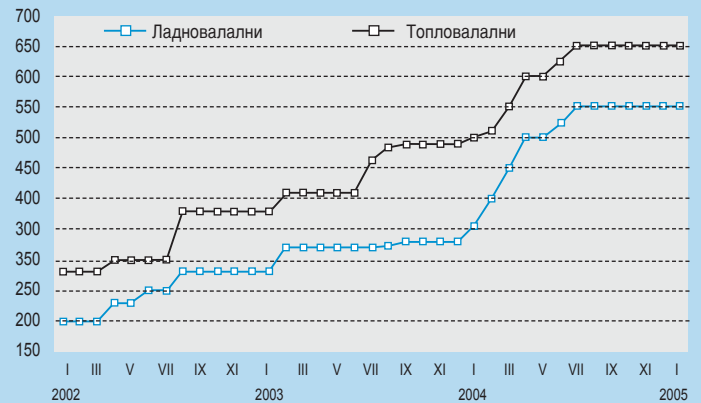

Извор: Државен завод за статистика

1.2.1. Берзански цени

Во првиот месец од 2005 година, цените на производите со кои вообичаено најмногу се тргува на светските берзи, имаа сосема спротивни движења. Па така, по двомесечното намалување, во јануари повторно дојде до зголемување на берзанската цена на нафтата, со просечна цена од 44,3 САД\$ за барел. Имајќи ја предвид зголемената побарувачка во САД поради студеното време и намалените американски залихи на нафта, како и повторниот пад на доларот, во наредниот период може да се очекува повторен тренд на зголемување на цената на овој стратешки производ. Дополнителен притисок врз цената на нафтата е и најавата на ОПЕК за намалување на дневното производство во вториот квартал од годинава. Речиси идентично движење на берзанската цена имаше и никелот, кој во јануари 2005 година достигна просечна цена од 14.505 САД \$ за еден метрички тон (поработ од 5,3% на ме-

Берзански цени на челични лимови (\$ / mt)

Извор: World Development Prospects, Pink Sheets

сечна основа). Зголемување на берзанската цена на месечна основа е регистрирано и кај шеќерот, бакарот и цинкот.

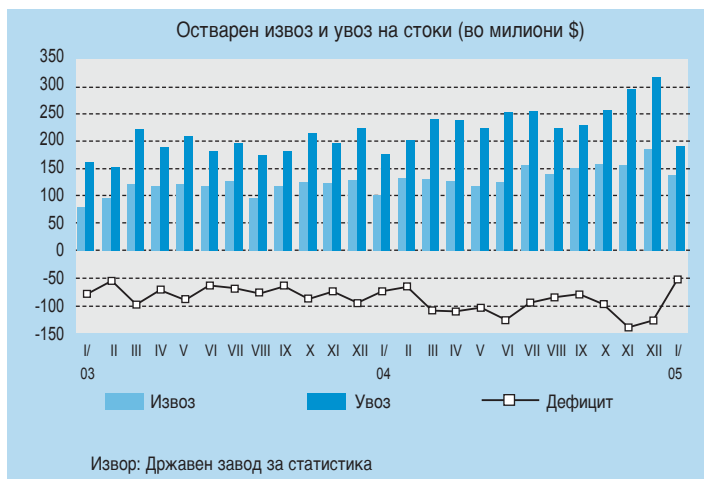
Во исто време, намалување на цената на месечна основа е евидентирано кај јагнешкото месо, златото и оловото, и тоа за 2,6%, 4,1 и 2,2% соодветно. Сепак, на годишна основа, речиси без исклучок, берзанските цени на овие производи бележат голем пораст, во одредени случаи и над 50%.

На ниво од претходниот месец останаа цените на челикот и на челичните лимови. Притоа, по еден мошне динамичен период на постојан пораст во првата половина од годината инициран од зголемената светска побарувачка, дојде до стабилизирање на просечната берзанска цена (веќе седми месец поред) и тоа на ладноваланите челични лимови на ниво од 650 САД \$ и 550 САД \$ за топоваланите челични лимови.

2. НАДВОРЕШЕН СЕКТОР

2.1. Надворешно-трговска размена

Во јануари 2005 година, надворешно-трговската размена на Република Македонија на годишна основа бележи позитивни тенденции, односно истата е зголемена за 17,1% во однос на истиот месец од минатата година. Притоа, извозот на стоки бележи пораст од 33,2%, при истовремен пораст на увозот на стоки за 7,7%, што предизвика и намалување на трговскиот дефицит на ниво од 53,7 милиони долари (споредено со јануари 2004 година, трговскиот дефицит бележи намалување од околу 20 милиони долари). За одбележување е фактот дека се работи за најнизок месечен трговски дефицит во изминатите неколку години. Сепак, на месечна основа (под влијание на сезонските фактори), надворешно-трговската размена бележи намалување од 35%.

Драстичното зголемување на извозот во првиот месец од 2005 година е резултат на зголемениот извоз најмногу на железо и челик и тоа за 3 пати (речиси 200%), што во номинален износ претставува извоз од 51,3 милиони долари. Причините за ваквите остварувања лежат во реактивирањето на Балканстил (сегашен Испат), кој во јануари минатата година воопшто не работеше. Покрај железото и челикот, пораст е евидентиран и кај тутунот и преработки од тутун за 141% (извоз од 13,5 милиони долари), нафта и производи од нафта за околу 4 пати (8,4 милиони долари), овошје и зеленчук за 62% (или 2,9 милиони долари). Овие четири групи на производи, надополнети со извозот на текстил и пијалаци, сочинуваат 81,2% од вкупниот јануарски извоз на Република Македонија.

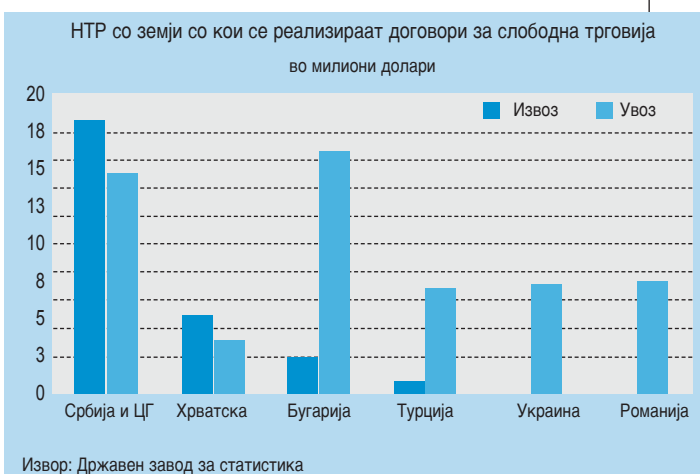
Во јануари 2005 година, 72,1% од вкупно извезените стоки се пласирани на пазарот на Европската

Унија, додека во исто време, 43,9% од вкупно увезените стоки во Република Македонија се со потекло од овој пазар. Споредено со истиот месец минатата година, извозот во Европска Унија е поголем за околу 55%, додека увозот е намален за 2,6%. Германија, Грција, Србија и Црна Гора, Италија, Франција и Хрватска и понатаму се наши најголеми партнери, чие учество во извозот изнесува 74,6% од вкупниот извоз.

Во јануари 2005 година, увозот на стоки во Република Македонија забележа зголемување од 7,7% во споредба со јануари минатата година. Притоа, карактеристично е дека во првиот месец од оваа година (споредено со јануари 2004 година) зголемен е увозот на стоки за широка потрошувачка за 27,4%, при истовремено намалување на производите за репродукција за околу 5%.

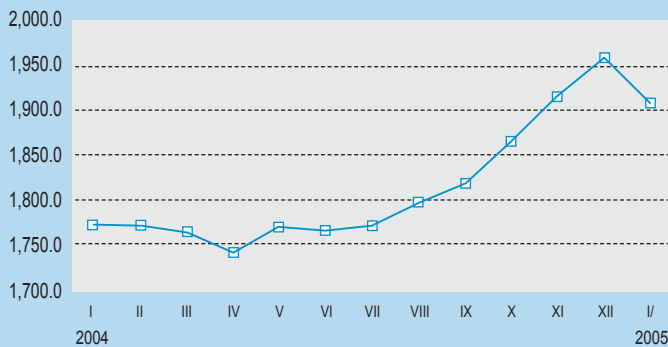
Тенденцијата на неповолното остварување на договорите за слободна трговија продолжи и во оваа година. Значајно повисок увоз од извоз продолжи да се остварува во размената со Бугарија, Турција, Романија и Украина. Дефицитот во трговската размена само со овие четири земји изнесува 34,5 милиони долари, што претставува 64,2% од трговскиот дефицит остварен во јануари 2005 година.

2.2. Надворешен долг

На крајот на јануари 2005 година, надворешниот долг на Република Македонија изнесуваше 1.907 милиони САД долари и во однос на претходниот месец е намален за околу 51 милион долари. Падот на

Состојба на долг по месеци во 2004 и 2005 година

Извор: Народна банка на Република Македонија

надворешниот долг во овој период се должи на значително повисоките отплати на долгот во однос на

повлечените средства по основ на одобрени кредити, како и од остварените негативни курсни разлики, поради благата апрецијација на САД доларот во однос на другите валути.

Во текот на јануари, повлечени се средства по основ на веќе одобрени кредити во износ од 11 милиони долари, и тоа 6 милиони долари од мултилатералните кредитори и 5 милиони од приватните кредитори. Во рамките на мултилатералата, најголем дел од средствата се повлечени од ЕБРД (5 милиони долари). Во исто време, вкупните отплати на обврски кон странство по користени кредити изнесуваа 30 милиони долари (од кои 22 милиони долари главница). Достасаните неплатени обврски (сите од приватни кредитори) изнесуваа 2 милиони долари.

Во текот на јануари 2005 година, не е евидентирано ново задолжување, односно склучени се нови кредити во износ од само 0.05 милиони долари од приватни кредитори. Согласно планот на отплата на НБРМ, во периодот февруари–декември 2005 година, за плаќање достасуваат обврски спрема странство во висина од 191 милион долари, од кои 143 милиони долари главница.

3. ФИСКАЛЕН СЕКТОР

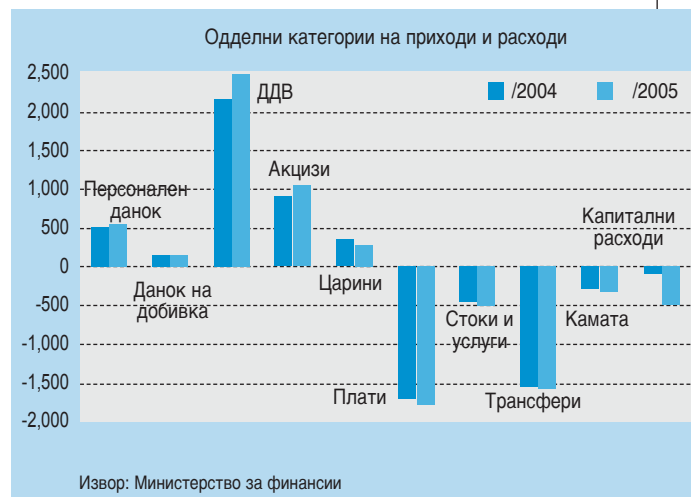
Во првиот месец од 2005 година, вкупните приходи на централниот Буџет достигнаа износ од 4.761 милион денари, што претставува зголемување од 5,7% во споредба со јануари минатата година. Зголемувањето на вкупните приходи пред се' се должи на зголемување на приходите од ДДВ. Од вкупно планираните даночни приходи со Буџетот на РМ за 2005 година во износ од 52.321 милиони денари, во јануари се реализирани 4.535 милиони денари, што претставува зголемување од 10,1% на годишна основа.

Анализата на вкупните даночни приходи во првиот месец од годината покажува дека, ДДВ учествува со 54,3%, односно заедно со акцизите ова учество достигнува дури 77,3%, што е уште едне доказ за силната ориентација на даночната политика кон индиректните даноци. Вкупно наплатените приходи по овој основ достигнаа 2.460 милиони денари, што претставува зголемување од 13,8% (односно 299 милиони денари повеќе) во споредба со истиот месец од 2004 година. Истовремено, ова остварување претставува 9,6% во однос на планираните приходи од ДДВ за 2005 година (со Буџетот на РМ приходите од ДДВ се предвидени во износ од 25.623 милиони денари).

Како карактеристика на овој период се промените кај акцизните давачки, при што почнувајќи од 1 јануари 2005 година (согласно Законот за изменување и дополнување на законот за акцизи „Службен весник на РМ“ бр.96/04), се зголемува акцизата на цигарите, како и на патничките автомобили со работна зафатнина над 1.000 см³ (од 15.000 – 550.000 денари). Ваквата поставеност на акцизите придонесе за зголемување на приходите по овој основа за 18% (159 милиони денари) во однос на истиот месец лани, при што истите изнесуваа 1.044 милиони денари. Од останатите индиректни даноци, во првиот месец од 2005 година забележителен е очекуваниот пад кај приходите од царини и тоа за 17,2% на годишна основа, иницирано од продолжувањето на процесот на трговска либерализација.

На полето на директните даноци, приходите од персоналниот данок на доход достигнаа износ од 526 милиони денари, или 4,2% повеќе во однос на јануари 2004 година. Во однос на планираните приходи по овој основ (со Буџетот се предвидени 7.931 милиони денари), остварени се 6,6%. Во исто време, приходите од данокот на добивка достигнаа износ од 145 милиони денари, што претставува зголемување од 3,6% во однос на истиот период од 2004 година.

На расходната страна на Буџетот, во јануари 2005 година реализирани се средства во висина од 4.677 милиони денари, што е за 12,7% повеќе во однос на истиот период од 2004 година, односно во апсолутен износ, вкупните расходи на централниот буџет се поголеми за 528 милиони денари. Најголем дел од зголемувањето на вкупните расходи (390 милиони денари), всушност е резултат на згоемените капитални расходи, кои за разлика од минатата година, овојпат се реализираат согласно предвидената динамика.

Во вкупните расходи на Централниот буџет, расходите за плати и надоместоци во учествуваа со 38%, при што споредено со јануари 2004 година, средствата за плати и надоместоци се зголемени за 3,4%. Ова зголемување е резултат на зголемувањето на расходите за плати како резултат на продолжувањето на примената на т.н. декомпресија на платите на државните службеници.

Во делот на трансферите (чие учество во структурата на вкупните расходи на Централниот Буџет изнесува 33,2%), на почетокот на годината не се забележуваат поголеми промени, односно расходите по овој основ се во приближно еднаков износ (1.554 милиони денари) во споредба со истиот месец лани. Притоа, трансферите кон Фондот за пензиско и инвалидско осигурување достигнаа износ од 675 милиони денари, што на годишна основа претставува зголемување од само 6 милиони денари.

И покрај соодветната реализација на планираните расходи (извршувањето е повисоко за 0,6% од планот за овој месец), добрата наплата на приходите, пред се од ДДВ, предизвика и во првиот месец од 2005 година, Централниот буџет на Република Македонија да забележи суфицит од 84 милиони денари.

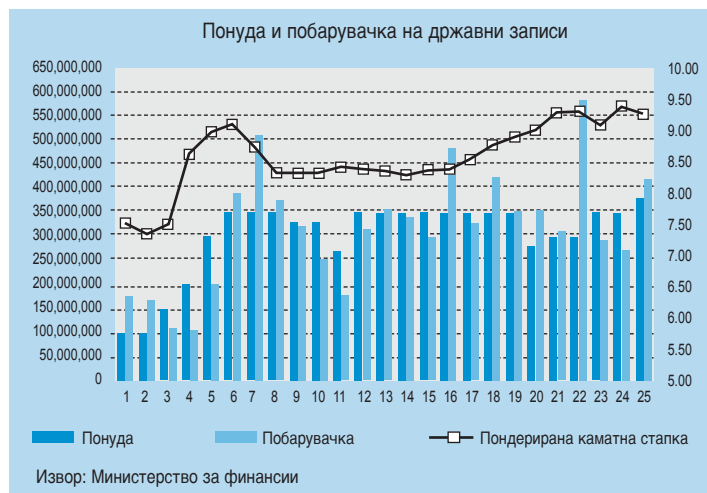
4. МОНЕТАРЕН СЕКТОР

Во првиот месец од 2005 година, на девизниот пазар беа присутни стабилни движења, ефектуирани преку врамнотежен однос на понудата и побарувачката на девизни средства, што резултираше во натамошно одржување на стабилноста на девизниот курс на денарот во однос на еврото. Како карактеристика на овој месец ќе биде забележано и стапувањето во сила на одлуката за повисока стапка на издвојување на задолжителна резерва, објавена во декември минатата година.

На месечна основа, просечната дневна ликвидност на банките во јануари 2005 година забележа зголемување од дури 16,9%, како резултат пред се на споменатата зголемена обврска за задолжителна резерва (стапката на задолжителна резерва е зголемена од 7,5% на 10%). Според информациите од Народната банка, зголемувањето на задолжителната резерва е извршено со цел обезбедување на повисока покриеност на краткорочните девизни депозитни обврски на банките со ликвидни средства (во услови на зголемена либерализација на девизното работење), како и стерилизирање на дел од структурниот вишок на ликвидност во банкарскиот систем на подолготрајна основа. Повисокиот износ на задолжителна резерва банките го обезбедија преку конверзија на девизни средства во денарска ликвидност (главно во декември 2004 година) и преку повлекување на благајнички записи во првата декада од јануари 2005 година.

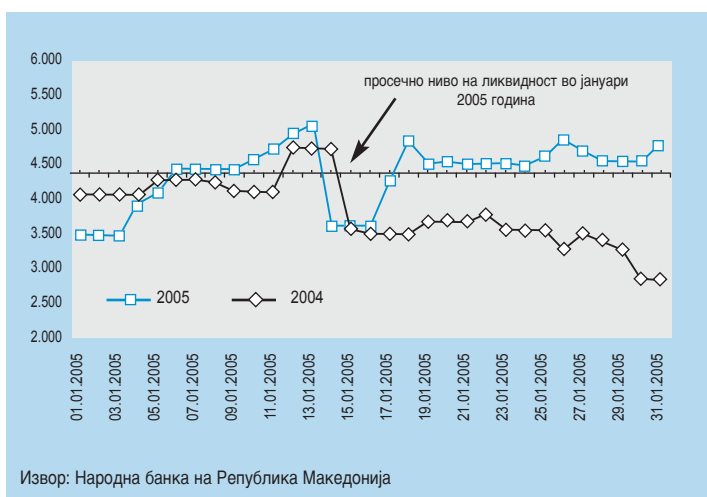
На крајот на јануари, кај НБРМ евидентиран е месечен прилив на средства од денарската сметка на државата, односно државните денарски депозити на месечна основа се зголемени за 358 милиони денари, со што истите делуваа во насока на повлекување на ликвидност. Притоа, одржани се две аукции на 3-месечни државни записи, при што на првата аукција, понудата ја надмина побарувачката, а просечната пондерирана каматна стапка изнесуваше 9,41%. На втората аукција на тримесечните државни записи, побарувачката беше повисока од понудата, што предизвика и соодветно намалување на просечна пондерирана каматна стапка на ниво од 9,29%. Состојбата на повисока побарувачка од понуда беше присутна и кај аукцијата на шестмесечните државни записи, кога беше постигната просечна пондерирана каматна стапка од 10,79%.

На страната на Централната банка, нивото на благајничките записи на крајот на јануари 2005 година изнесуваше 3.409 милиони денари, што претставува намалување од 1.143 милиони денари (25,1%) на месечна основа, со што истите делуваа во насока на креирање на ликвидност од банкар-

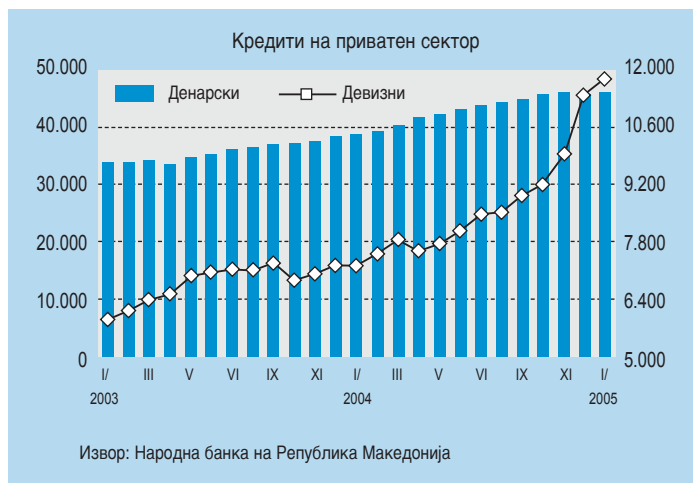
скиот систем. Во овој период, повторно дојде до промена во поставеноста на аукциите на благајничките записи, при што почнувајќи од 20.01.2005 година, НБРМ ги укина секојдневните аукции на благајнички записи со рок на достасување од 7 дена, при што истите во наредниот период ќе се спроведуваат двапати неделно.

Во рамките на монетарните агрегати, на крајот на јануари 2005 година примарните пари забележаа месечно зголемување од 2,4%, поттикнато од повисоката ликвидност на банките (зголемена задолжителна резерва). Сепак, пониското ниво на готови пари во оптек и намалувањето на трансакциските депозити, предизвика намалување на паричната маса M1 на месечна основа за 2,7%, за разлика од пошироките монетарни агрегати M2 и M4 кои согласно порастот на краткорочните депозити (особено во странска валута), забележаа месечен пораст од 1,1%, односно 1,5% соодветно.

По ноемврискиот пад на вкупните депозити на банките, што значеше и крај на седуммесечниот континуиран пораст, во јануари 2005 година повторно дојде до зголемување на депозитниот потенци-

јал на банките (втор месец по ред) за 2,9%, додека на годишна основа вкупните депозити на недржавниот сектор се повисоки за 22,4%, при истовремен пораст на штедењето на населението и претпријатијата.

Слично како и во минатата година, и во текот јануари 2005 година на продолжи трендот на поддржување на економската активност на приватниот сектор, изразен преку натамошен пораст на вкупните пласмани на банките кај претпријатијата, овојпат преку месечен пораст од 0,6%. Притоа, повисок месечен пораст од 4,1% е евидентиран кај девизните

пласмани. Согласно проекциите, се очекува продолжување на ваквиот тренд и во текот на целата 2005 година, при што на годишна основа, вкупните пласмани на банките би биле повисоки за околу 15%.

На полето на каматната политика на банките, на почетокот на 2005 година не се случија поголеми промени, односно просечната пондерирана активна каматна стапка забележа мало намалување од 0,11 процентни поени и изнесуваше 11,88%. Во исто време, немаше никакви движења кај просечната пондерирана пасивна каматна стапка, која остана на нивото од 6,53%, што влијаеше во правец на минимално намалување на каматната маргина на ниво од 5,35%. На годишна основа, каматната маргина е стеснета за 1,55 процентни поени.

Во првиот месец од 2005 година, по двомесечниот пораст на крајот на 2004 година, Бруто девизните резерви на НБРМ забележаа намалување на месечна основа од 39.8 милиони САД долари, односно 4%, при што со состојба 31.01.2005 година, истите изнесуваа 946 милиони долари. Главни детерминанти за намалувањето на бруто девизните резерви во јануари се негативните курсни разлики (31 милион долари) и нето-одливите врз основа на сервисирање на обврските кон странство (9,3 милиони САД долари).

5. ПАЗАР НА РАБОТНА СИЛА

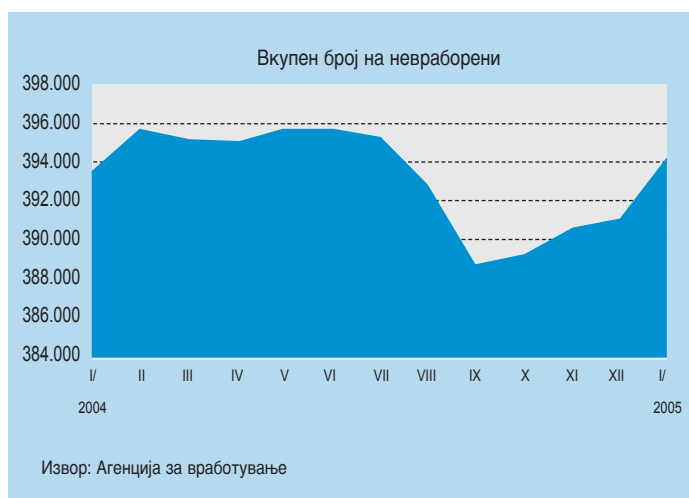
5.1. Вработеност

Во текот на првиот месец од 2005 година, согласно податоците од Агенцијата за вработување, во Република Македонија вработени се вкупно 6.838 лица, од кои 54,5% претставуваат вработувања на неопределено време, додека останатиот дел од 45,5% се лица вработени на определено време или сезонски работи. Притоа, вкупниот број на нововработени лица во јануари 2005 година е помал за 1.400 лица, односно 17% во споредба со истиот месец лани. Од вкупниот број на вработувањата, 32,4% претставуваат вработувања од евиденцијата на Агенцијата за вработување, а останатите вработувања се однесуваат на лица кои не се регистрирани во Агенцијата како невработени. Оваа категорија ги опфаќа лицата кои претходно не биле пријавени како невработени (пример студенти, неактивни лица), како и лица кои го промениле работното место.

Во поглед на регионалната структура на вработувањата, и понатаму најголем дел од вработувањата се остварени во Скопје (29,5%), потоа во Струмица (8,6%), Битола (8,5%) итн.

ваат да се водат во евиденцијата на невработени се регистрирани 6.911 лица.

Во структурата на новоевидентираните невработени лица, 2.230 претставуваат новопријавени лица, 4.675 се лица отпуштени од работа, додека 2.549 лица претставуваат избришани од евиденцијата и повторно пријавени. Во вкупната невработеност, доминантно е учеството на машката популација со 57,5%. Слично како и кај вработувањата, и во овој случај лидер во регионалната невработеност повторно е Скопје (23%), по што следуваат Куманово (8,7%), Тетово (7,2%) итн.

Во поглед на старосната структура на невработените лица, речиси и да не се забележува некаква промена, односно и понатаму најголемо е учеството на лицата на возраст меѓу 30–50 години (48%), по што следат лицата на возраст од 15–30 години (32,1%) и лицата на возраст над 50 години (19,9%). Исто така, неповолна е и образовната структура на невработените, бидејќи најголем дел од нив (48%) се неквалификувани, 21,5% се полуквалификувани и квалификувани, 24,5% се со завршено средно стручно образование, а само 6% се со вишо и високо образование. Притоа, 28,3% од невработените, чекаат за работа повеќе од осум години.

5.3. Корисници на паричен надоместок за невработеност и право на здравствено осигурување

Бројот на корисници на паричен надоместок во случај на невработеност во јануари 2005 година, бележи зголемување на месечна основа за 2,3%, достигнувајќи износ од 46.928 лица, односно 11,9% од евидентираните невработени лица. На годишно ниво, регистрирано е зголемување на бројот на корисници на паричен надоместок за 3,1 процентен поен. Во исто време, бројот на регистрирани невработени

Остварени вработувања

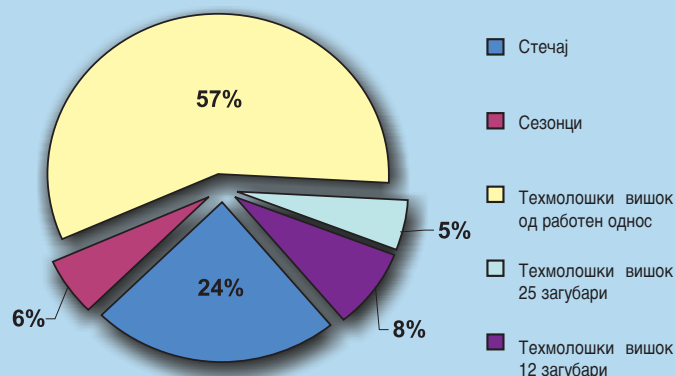
5.2. Невработеност

Во јануари 2005 година, на месечна основа, бројот на невработените лица бележи пораст од 0,8% и достигна 394.260 лица. На годишна основа (споредено со јануари 2004 година), бројот на невработените лица е речиси константен, односно бележи мало зголемување од 0,2%. Притоа, податоците за прилив и одлив на невработени лица во првиот месец од годината покажуваат дека, како прилив (лица кои стекнале статус на невработени во текот на дадениот период) се регистрирани 10.099 лица, додека истовремено како одлив (лица кои престану-

лица кои се здравствено осигурани од страна на Агенцијата за вработување во јануари годинава изнесуваше 253.344 лица (64,3% од лицата регистрирани во Агенцијата), што претставува зголемување од 4% на годишно ниво.

јот на корисниците на социјална помош бележи пораст од 11,9 %. Кај корисниците на постојана парична помош, во овој месец не се евидентирани поголеми отстапувања на месечна основа (4.873 корисници), додека кај корисниците на помош по ос-

Преглед на лица корисници на паричен надоместок

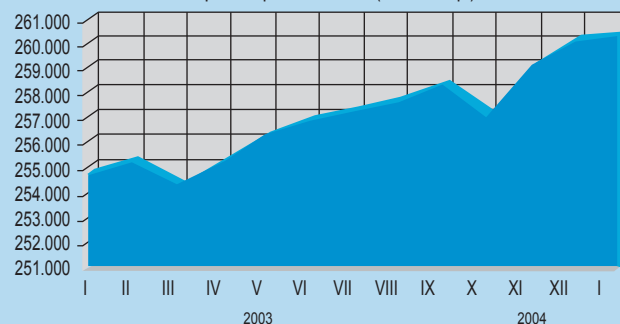

5.4. Корисници на пензии и социјална помош

На почетокот на 2005 година, бројот на регистрирани корисници на пензии е речиси непроменет, односно регистрирано е минимално зголемување од 289 лица (0,1%) на месечна основа, при што вкупниот број на пензионери достигна 260.364 лица. Споредено на годишна основа, бројот на регистрирани корисници на пензии е зголемен за 5.641 лица, односно 2,2%. Притоа, во јануари 2005 година просечната пензија изнесуваше 7.426 денари, приближно исто со декемвриското ниво, додека во однос на јануари минатата година, истата реално е зголемена за 1,1%. Соодносот на просечната пензија за јануари 2005 година со просечната исплатена нето плата во декември 2004 година, изнесува 59,2%.

Во истиот месец, според последните податоци на Министерството за труд и социјална политика, по основ на социјална помош исплатени се 141.5 милиони денари на 66.243 регистрирани корисници. На месечна основа, ова претставува намалување за 159 лица или 0,2%, додека на годишна основа, бро-

Корисници на пензии (по месеци)

Извор: Фонд на ПИОМ

нов на туѓа нега и помош регистрирано е намалување од 161 лице, односно бројката на корисници изнесува 20.473 лица.

5.5. Просечна нето-плата

Просечната исплатена месечна нето-плата по работник, во декември 2004 година, изнесуваше 12.534 денари, што претставува номинално зголемување за 2%, односно реално за 2,7% во споредба со претходниот месец. Најголем месечен пораст на просечната исплатена нето-плата е регистриран во дејноста „Производство на електрични машини и апарати“ (24,3%). Притоа, во 2004 година, просечната исплатена месечна нето-плата изнесуваше 12.293 денари, што претставува номинално зголемување од 4% во споредба со платите во 2003 година, додека како резултат на дефлационите движења во економијата, реалните плати во 2004 година се повисоки за 4,4%.

Во последниот месец од 2004 година 23,2% од работниците во Република Македонија не примиле плата, што значи дека во однос на претходниот месец, оваа стапка е повисока за 0,3 процентни поени.

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Надворешниот долг на Република Македонија на крајот на јануари 2005 година изнесуваше 1.957 милиони САД долари и во однос на декември минатата година е намален за 51 милиони САД долари. Падот на надворешниот долг се должи на повисоките отплати на долгот од повлечените средства по основ на веќе одобрени кредити, како и од негативните курсни разлики, поради благата апresiasiја на вредноста на САД доларот во однос на другите валути.

Структурата на надворешниот долг и понатаму останува речиси непроменета, при што повеќе од половина од долгот (54%) отпаѓа на мултилатералните кредитори. Приватните кредитори опфаќаат 33%, додека билатералните 12%. Најголеми поединечни кредитори и понатаму се ИДА со 381 милиони САД долари и Лондонскиот клуб со 227 милиони САД долари.

Повлечените средства од странските кредитори по основ на веќе одобрени кредити во јануари 2005 година изнесуваа 11 САД милиони долари. Од мултилатералните кредитори, повлечени се средства во износ од 6 милиони САД долари и 5 милиони долари од приватни кредитори. Во рамките на мултилатералата, најголем дел од средствата се повлечени од ЕБРД (5 милиони САД долари).

Во јануари 2005 година беа отплатени обврски спрема странство во износ од 30 милиони САД долари (од кои 22 милиони долари главница). Спрема мултилатералните кредитори отплатени се 5 милиони САД долари, кон билатералните кредитори 14 милиони САД долари и 11 милиони САД долари спрема приватните кредитори.

Во текот на јануари оваа година, склучени се нови кредити во износ од само 0,05 милиони САД долари од приватни кредитори.

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА¹

(милиони САД долари)

	12/31/1997	12/31/1998	12/31/1999	12/31/2000	12/31/2001	12/31/2002	12/31/2003	6/30/2004	12/31/2004	1/31/2005
Официјални кредитори	870	1,004	1,031	1,033	980	1,048	1,198	1,189	1,313	1,268
Мултилатерала	521	684	714	716	688	756	926	941	1,060	1,034
IMF	99	114	113	82	71	67	68	55	62	61
IBRD	92	115	117	123	124	145	181	193	224	217
IFC	1	55	57	57	33	18	20	15	9	9
IDA	145	179	222	250	255	295	358	363	388	381
EIB	37	54	68	67	75	102	116	120	148	142
EUROFIMA	25	22	17	17	14	12	8	7	8	8
CEDB	5	5	5	7	6	14	17	17	23	22
EBRD	88	90	72	72	61	32	36	51	65	67
EU	27	48	40	37	44	65	112	110	122	117
IFAD	0	1	2	3	4	5	7	9	10	11
EAR	0	0	0	1	1	0	2	1	1	1
Билатерала	349	320	317	316	292	292	272	248	252	234
Приватни кредитори	261	394	407	405	464	501	572	579	644	638
Лондонски клуб	234	243	250	253	262	254	234	238	233	228
Останати	27	151	157	152	202	247	328	341	412	410
Банки и финансиски институции	16	27	26	32	143	181	211	207	250	251
Претпријатија	11	124	131	120	59	66	117	134	162	159
ВКУПНО	1,131	1,398	1,438	1,438	1,444	1,549	1,770	1,769	1,957	1,907

Извор: Државен завод за статистика

1) Долгорочен и среднорочен долг

ВКУПЕН НАДВОРЕШЕН ДОЛГ ПО ДОЛЖНИЦИ *

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Вкупен надворешен долг	1,118	1,139	1,437	1,490	1,489	1,506	1,635	1,813	2,029
Јавен сектор	1,012	1,007	1,222	1,305	1,330	1,222	1,321	1,487	1,603
Влада	774	775	890	975	1,066	1,052	1,135	1,257	1,350
Влада (обврски на Влада)	766	767	864	932	1,018	1,010	1,095	1,215	1,308
Фонд за патишта			18	33	48	42	40	41	42
Здравствен фонд	1	1	1	3	0	0	0	0	0
Останати	7	7	7	7	0	0	0	0	0
НБМ	80	99	114	113	96	71	67	68	63
Јавни претпријатија	158	133	218	217	168	99	119	162	190
Приватен сектор	106	132	215	185	159	284	314	325	427
Банки	84	92	110	93	66	97	110	86	74
Претпријатија	22	40	105	92	93	187	204	240	353

Извор: Државен завод за статистика

* Краткорочен, среднорочен и долгорочен долг

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ - ПО КРЕДИТОРИ

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Вкупно (Среднорочен и долгорочен)	1,062	1,123	1,141	1,380	1,438	1,436	1,444	1,549	1,770	1,957
Мултилатерални	399	468	490	687	714	715	688	756	926	1,061
IMF	69	80	103	114	113	82	71	67	68	62
IBRD / IDA	178	206	237	296	339	373	379	441	539	612
IFC	5	2	0	56	57	57	33	18	20	9
EIB	82	76	37	54	68	67	75	102	116	148
EBRD	15	69	83	90	72	72	62	32	37	65
EUROFIMA	40	29	25	23	17	17	14	12	8	8
Sovet na E.R.banka	10	6	5	5	5	7	6	14	17	23
EU				48	41	37	44	65	112	122
IFAD				1	2	3	4	5	7	10
Билатерални кредитори	412	402	377	289	317	316	292	292	272	252
Приватни кредитори	251	253	274	404	407	405	464	501	572	644
Комерцијални банки	229	229	241	243	250	253	262	254	243	232
Останато	22	24	33	161	157	152	202	247	329	412
Вкупно (без ММФ)	993	1,043	1,038	1,266	1,325	1,335	1,373	1,482	1702	1895
Краткорочен долг				60	55	52	63	64	42	71

Извор: Народна банка на Република Македонија

ОТПЛАТА НА ДОЛГОТ ПО КРЕДИТОРИ (јануари 2005 год.)

(во милиони САД долари)	Вкупно	Главница	Камата
Вкупно (главница и камата)	30,5	22,5	8,0
Официјални кредитори	19,4	14,9	4,5
Мултилатерала	4,9	3,3	1,6
IMF	0,0	0,0	0,0
IBRD	2,1	1,3	0,8
IFC	0,0	0,0	0,0
IDA	0,8	0,6	0,2
EIB	0,0	0,0	0,0
EUROFIMA	0,0	0,0	0,0
CEDB	0,0	0,0	0,0
EBRD	1,7	1,4	0,3
EU	0,3	0,0	0,3
IFAD	0,0	0,0	0,0
EAR	0,0	0,0	0,0
Билатерала	14,4	11,6	2,8
Репрограм 1995	14,0	11,5	2,5
Нерепрограмиран долг	/	/	/
Репрограм 2000	/	/	/
Новосклучени кредити	0,4	0,1	0,3
Приватни кредитори	11,1	7,6	3,5
Лондонски клуб	8,4	5,2	3,2
Останати	2,7	2,4	0,3
Банки и финансиски институции	0,8	0,7	0,1
Претпријатија	1,9	1,7	0,2

Извор: Народна банка на Република Македонија

ВАЛУТНА СТРУКТУРА НА НАДВОРЕШНИОТ ДОЛГ
(структурата се однесува само на главницата)

Валута	12/31/2004	1/31/2005
DKK	6,264,755	5,783,201
во УСД	1,145,800	1,012,968
%	0,06	0,05
JPY	297,582,450	289,148,252
во УСД	2,870,533	2,798,31
%	0,15	0,15
SEK	5,308,682	5,037,906
во УСД	801,058	722,631
%	0,04	0,04
CNF	38,124,204	38,753,310
во УСД	33,590,802	32,672,495
%	1,74	1,74
GBR	1,050,618	987,382
во УСД	2,016,452	1,858,425
%	0,10	0,10
USD	607,905,524	594,860,852
во УСД	607,905,524	594,860,852
%	31,47	31,61
EUR	604,626,427	610,598,810
во УСД	822,534,287	795,914,810
%	42,58	42,29
SDR	296,835,757	297,963,905
во УСД	460,988,020	451,963,905
%	23,86	24,02
AUD	131,685	131,685
во УСД	102,141	101,889
%	0,01	0,01
Вкупно	1,931,954,617	1,881,906,288

СЕРВИСИРАЊЕ НА ОБВРСКИ (ГЛАВНИЦА И КАМАТА)

(милиони САД долари)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ПО КРЕДИТОРИ										
Главница	33	47	53	86	103	111	142	181	181	196
Мултилатерални	29	29	27	29	43	49	65	82	53	55
ИМФ	1	1	0	2	17	19	8	9	22	20
ИБРД / ИДА	19	15	6	6	0	6	4	6	8	12
ИФЦ	8	3	1	0	3	3	27	20	3	5
ЕИБ	0	2	8	2	3	3	3	3	6	9
ЕБРД	0	1	8	14	15	15	19	38	9	8
ЕУРОФИМА	0	7	2	5	4	1	4	4	5	0
Совет на Е.Р. банка	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0
ЕУ	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
ИФАД	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Билатерални кредитори	0	13	18	30	13	15	43	34	43	47
Париски клуб	0	0	17	26	11	11	29	29	36	/
Тајван	0	0	0	0	0	0	10	0	0	/
Останати	0	0	1	4	3	3	5	5	7	/
Комерцијални кредитори	4	5	9	27	46	48	33	65	85	95
Лондонски клуб	0	0	0	0	0	0	0	8	10	10
Останати	4	5	9	27	46	48	33	57	75	84
Камата	13	32	72	57	52	54	60	51	50	45
Мултилатерални	12	18	43	0	26	27	27	23	21	21
ИМФ	2	3	3	3	3	3	2	1	1	1
ИБРД / ИДА	8	7	6	5	8	9	10	9	9	9
ИФЦ	1	1	0	0	5	5	4	2	1	1
ЕИБ	0	4	28	3	4	3	4	4	5	5
ЕБРД	0	2	4	5	4	5	5	4	2	2
ЕУРОФИМА	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Совет на Е.Р. банка	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
ЕУ	0	0	0	2	1	1	2	2	2	2
ИФАД	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Билатерални кредитори	0	13	28	21	8	8	17	13	13	0
Париски клуб	0	0	27	20	8	7	15	11	11	/
Тајван	0	0	0	0	0	1	1	1	0	/
Останати	0	0	1	1	1	1	1	1	2	/
Комерцијални кредитори	1	1	1	16	17	18	15	15	16	16
Лондонски клуб	0	0	0	10	9	9	10	10	6	5
Останати	1	1	1	6	9	9	5	5	10	11
Вкупно (главница и камата)	47	79	125	143	155	165	202	232	231	241
ПО ДОЛЖНИЦИ										
Главница	0	47	53	86	103	111	142	181	186	
Влада		8	8	19	18	17	50	50	67	
Посебни фондови		0	0	0	0	4	5	5	4	
Останати		40	45	68	85	90	87	126	116	
Камата	0	32	72	57	52	54	60	51	50	
Влада		15	30	37	26	27	39	35	32	
Посебни фондови		0	0	0	0	4	4	3	3	
Останати		17	42	20	26	22	17	12	15	
Вкупно (главница и камата)	0	79	125	143	155	165	202	232	231	

Извор: Народна банка на Република Македонија

ПРИХОДИ И РАСХОДИ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(милиони САД долари)

	2001	2002	2003	I	II	III	IV
ВКУПНИ ПРИХОДИ	52,829	58,160	53,881	4,506	4,058	5,538	4,775
Даночни приходи	47,716	54,389	49,163	4,118	3,869	4,569	4,527
Персонален данок на доход	7,248	7,513	7,502	505	576	657	715
Данок на добивка	3,006	2,624	3,271	140	300	518	178
ДДВ	17,132	20,521	21,175	2,161	1,926	2,016	2,401
Акцизи	10,830	10,715	10,564	885	634	830	718
Увозни давачки	6,111	6,336	6,140	349	380	499	477
Други даноци	275	340	476	78	53	49	35
Данок на финансиски трансакции	3,111	6,336	31	0	0	0	3
Комунални даноци	3	4	4	0	0	0	0
Неданочни приходи	4,349	3,170	4,040	331	147	893	164
Профит од јавни финансиски институции	1,847	1,057	1,807	68	0	725	26
Административни даноци и такси	1,061	1,092	1,369	98	123	137	109
Други административни такси	486	205	370	20	20	24	21
Други неданочни приходи	32	35	495	145	4	7	8
Капитални приходи	349	601	555	57	42	76	84
Странски донации	415	0	0	0	0	0	0
ВКУПНИ РАСХОДИ	65,575	65,503	56,432	4,149	4,210	4,741	4,895
Тековни трошоци	44,017	51,591	50,984	4,041	4,063	4,311	4,405
Плати и надоместоци	16,407	18,338	20,234	1,719	1,655	1,761	1,759
Стоки и услуги	6,358	8,715	6,914	470	651	676	626
Трансфери	16,950	20,576	21,105	1,549	1,635	1,740	1,765
Фонд за ПИОМ	5,215	6,538	7,305	669	670	671	659
Завод за вработување	3,548	4,111	4,360	433	446	421	479
Други трансфери	2,349	3,404	3,264	42	180	144	191
Трошоци за бегалци	582	391	259	14	17	13	15
Структурни реформи	239	1,387	1,659	44	62	91	56
Реформа на јавната администрација	944	442	528	36	37	35	38
Каматни плаќања	4,212	3,401	2,443	303	94	134	254
Камати по домашен долг	1,066	1,179	950	12	12	57	222
Камати по надворешен долг	3,146	2,222	1,493	291	82	77	32
Гаранции	90	561	288	0	28	0	1
Капитални трошоци	7,723	8,636	5,037	108	147	430	490
Инвестиции во постојани средства	3,589	2,718	1,737	96	140	77	122
Капитални трансфери	2,211	2,476	2,796	11	6	347	354
Резерви	546	418	0	0	0	0	0
Меѓународни финансиски институции	35	22	18	0	0	0	5
Телеком проекти	1,342	3,002	486	1	1	6	14
Трошоци поврзани со кризата	13,835	5,276	412	0	0	0	0
БУЏЕТСКИ ДЕФИЦИТ / СУФИЦИТ	-12,746	-7,343	-2,551	357	-152	797	-120
ФИНАНСИРАЊЕ	12,746	7,343	2,551	-357	152	-797	120
Прилив	19,272	13,430	10,585	316	469	-371	1,740
Приходи од приватизација	10,837	5,177	4,673	68	0	20	0
Странски донации	0	2,641	2,560	490	0	0	0
Капитализација	604	0	0	0	0	0	0
Странски заеми	763	1,548	3,773	1,020	0	0	1
Депозити	5,399	4,029	-422	-1,360	264	-612	1,153
БИС	1169	0	0	98	205	221	586
Одлив	6,526	6,087	8,034	673	317	426	1,620
Отплата на главница	3,550	6,087	8,034	673	317	426	1,620
Надворешен долг	3,543	3,602	3,682	669	317	294	0
Домашен долг	7	2,485	4,352	4	0	132	1,620
Обврзници	2,976	0	0	0	0	0	0

Извор: Народна банка на Република Македонија

(милиони САД долари)

V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Вкупно 2004	Буџет 2005	I	Вкупно 2005
4,706	4,409	4,728	4,423	4,806	4,986	4,593	5,456	56,982	56,502	4,761	4,761
4,468	3,985	4,355	4,204	4,405	4,614	4,399	5,015	52,526	52,321	4,535	4,535
581	627	714	572	644	603	614	899	7,707	7,931	526	526
153	175	195	175	152	146	129	100	2,361	2,571	145	145
2,231	1,847	2,004	1,892	2,129	2,377	2,180	2,593	25,757	25,623	2,460	2,460
923	818	926	1,104	943	926	887	742	10,335	10,965	1,044	1,044
541	478	479	422	496	522	536	636	5,815	4,731	289	289
39	40	36	38	40	47	52	44	548	500	71	71
0	0	0	0	0	-7	1	1	0	0	0	0
0	1	0	1	1	0	0	0	4	0	0	0
202	385	317	174	364	333	152	382	3,844	3,561	177	177
49	219	82	48	216	87	0	75	1,595	1,661	55	55
131	135	116	95	126	121	130	142	1,463	1,390	103	103
19	29	22	17	20	21	19	25	257	300	17	17
3	2	97	14	2	104	3	140	529	210	2	2
36	38	45	45	37	39	42	59	600	620	49	49
0	0	11	0	0	0	0	0	11	0	0	0
4,583	4,775	4,948	3,851	4,542	4,921	5,143	5,853	56,611	59,206	4677	4677
4,258	4,311	4,438	3,594	4,155	4,478	4,697	4,974	51,726	53,467	4,179	4,179
1,757	1,833	1,771	1,556	1,770	1,767	1,783	1,813	20,944	21,757	1,777	1,777
561	527	529	306	494	517	795	680	6,832	7,352	510	510
1,875	1,792	1,787	1,637	1,747	1,897	2,085	2,331	21,840	21,859	1,554	1,554
647	658	637	639	652	645	753	755	8,054	7,705	675	675
424	500	455	455	468	463	451	443	5,438	5,494	469	469
315	197	274	121	195	239	466	704	3,056	3,496	56	56
14	15	14	15	15	115	15	10	272	100	0	0
128	64	59	57	59	45	34	32	732	634	29	29
35	36	38	42	50	65	41	64	527	657	44	44
65	160	350	67	143	297	34	151	2,052	2,499	338	338
57	99	26	24	63	267	24	67	930	1,069	26	26
8	61	325	43	80	30	10	84	1,123	1,430	312	312
0	0	1	28	1	0	0	-1	58	0	0	0
325	464	510	257	387	443	446	879	4,886	5,739	498	498
165	158	172	81	184	176	194	622	2,187	3,428	498	498
149	191	326	172	184	230	207	196	2,368	1,919	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	7	0	0	0	0	3	0	18	42	0	0
8	108	12	4	19	37	42	61	313	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
122	-366	-220	572	264	65	-550	-397	371	-2,704	84	84
-122	366	220	-572	-264	-65	550	397	-371	2,704	-84	-84
151	810	1,225	-531	164	1,503	550	735	6,761	10,037	727	727
0	0	69	0	12	50	150	90	459	1,041	85	85
0	0	0	0	0	0	554	0	1,044	816	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	507	0	1	0	552	2,081	2,636	0	0
-302	612	1,190	-1,003	-93	1,418	-152	154	1,268	3,044	718	718
453	199	-34	-34	245	34	-2	-61	1,909	2,500	-76	-76
273	444	1,005	41	428	1,568	0	338	7,132	7,333	811	811
273	444	1,005	41	428	1,568	0	338	7,132	7,333	811	811
0	103	1,005	41	296	0	0	206	2,932	2,919	811	811
273	341	0	0	132	1,568	0	132	4,201	4,414	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

БУЏЕТ - ЦЕНТРАЛНА ДРЖАВНА ВЛАСТ

	2001 Завршна сметка	2002 Завршна сметка	2003 Завршна сметка	2004 Ребаланс	2005 Буџет
ВКУПНИ ПРИХОДИ	69,688,034,455	71,981,222,938	68,406,577,974	65,708,297,000	66,538,470,000
ИЗВОРНИ ПРИХОДИ	50,447,329,542	58,896,097,958	56,784,247,919	55,591,660,000	56,022,000,000
ДАНОЧНИ ПРИХОДИ	47,716,085,795	54,389,136,894	49,166,396,854	51,616,660,000	52,321,000,000
Данок од доход, од добивка и од капитални добивки	10,254,737,418	10,137,596,496	10,772,545,343	10,821,000,000	10,502,000,000
Персонален данок од доход	7,248,441,986	7,513,310,320	7,502,459,597	7,806,000,000	7,931,000,000
Данок од добивка	3,006,295,432	2,624,286,176	3,270,085,746	3,015,000,000	2,571,000,000
Други даноци од доход, од добивка и од капитални добивки	0	0	0	0	0
Домашни даноци на стоки и услуги	27,961,655,103	31,235,879,140	31,741,066,910	34,914,660,000	36,588,000,000
Данок на промет и ДДВ (од 1.04.2000)	17,131,677,006	20,521,036,109	21,175,919,119	24,383,000,000	25,623,000,000
Акцизи	10,829,978,097	10,714,843,031	10,565,147,791	10,531,660,000	10,965,000,000
Данок од меѓународна трговија и трансакции (царини и давачки)	6,110,896,250	6,336,011,440	6,141,579,944	5,301,000,000	4,731,000,000
Увозни давачки	4,819,880,460	5,230,636,743	4,909,408,470	4,168,374,000	3,725,000,000
Други увозни давачки и такси	1,291,015,790	1,105,374,697	1,232,171,474	1,132,626,000	1,006,000,000
Други даноци	168,830	0	51,094	0	0
Даноци од специфични услуги	2,619,857	3,359,937	3,894,080	3,440,000	0
Такси за користење или дозволи за вршење на дејност	274,734,772	340,562,742	475,513,109	576,560,000	500,000,000
Данок на финансиски трансакции	3,111,273,565	6,335,727,139	31,746,374	-	-
НЕДАНОЧНИ ПРИХОДИ	2,731,243,747	4,506,961,064	7,617,851,065	3,975,000,000	3,701,000,000
Претприемачки приход и приход од имот	1,151,786,582	931,379,088	1,963,471,700	1,813,000,000	1,801,000,000
Такси и надоместоци	1,061,144,805	1,091,976,541	1,366,943,949	1,360,000,000	1,390,000,000
Други владини услуги	486,087,458	205,764,069	370,052,922	280,000,000	300,000,000
Други неданочни приходи	32,224,902	2,277,841,366	3,917,382,494	522,000,000	210,000,000
КАПИТАЛНИ ПРИХОДИ	10,660,015,021	7,193,569,639	4,081,105,548	3,940,438,000	4,161,850,000
Продажба на капитални средства	9,714,039,661	6,244,440,021	4,002,729,305	3,552,773,000	3,961,850,000
Продажба на земјиште и нематеријални вложувања	945,975,360	949,129,619	78,376,243	387,665,000	200,000,000
ТРАНСФЕРИ И ДОНАЦИИ	6,484,077,606	3,808,557,430	3,651,554,878	1,044,383,000	1,218,220,000
Трансфери од други нивоа на власт	5,407,618,545	1,167,411,039	1,136,220,479	2,335,000	401,600,000
Донации од странство	1,076,459,061	2,641,146,391	2,515,334,399	1,042,048,000	816,620,000
ДОМАШНО ЗАДОЛЖУВАЊЕ	1,333,471,478	480,521,896		2,000,000,000	2,500,000,000
ЗАДОЛЖУВАЊЕ ВО СТРАНСТВО	763,140,808	1,584,121,754	3,766,572,092	3,131,816,000	2,636,400,000
Меѓународни развојни агенции	763,140,808	1,584,121,754	3,766,572,092	3,131,816,000	2,636,400,000
ПРИХОДИ ОД ОТПЛАТА (наплата) НА ЗАЕМИ	0	18,354,261	123,097,537	0	
ВКУПНИ РАСХОДИ	68,520,623,429	71,700,272,895	64,462,761,283	65,708,297,000	66,538,470,000
ТЕКОВНИ ТРОШОЦИ	57,496,087,268	56,314,747,304	51,104,920,817	53,013,066,000	46,890,023,000
Плати, наемнини и надоместоци	16,407,589,066	18,337,661,335	20,233,542,216	21,279,049,000	21,757,205,000
Стоки и останати услуги	19,985,061,676	13,991,420,289	7,325,808,770	7,344,275,000	7,351,570,000
Тековни трансфери	17,494,812,744	20,586,832,339	21,101,506,628	22,209,422,000	15,282,248,000
Каматни плаќања	3,608,623,782	3,398,833,341	2,444,063,205	2,180,320,000	2,499,000,000
СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	-	-	-	-	2,452,295,000
СОЦИЈАЛНИ БЕНЕФИЦИИ	-	-	-	-	4,123,652,000
КАПИТАЛНИ ТРОШОЦИ	7,140,072,243	8,366,132,516	4,687,684,918	5,340,407,000	5,739,500,000
Купување на капитални средства	5,117,069,331	5,418,620,859	2,116,960,533	2,662,557,000	3,820,372,000
Капитални трансфери	2,023,002,912	2,947,511,657	2,570,724,386	2,677,850,000	1,919,128,000
ДАВАЊЕ НА ЗАЕМИ, УЧЕСТВО ВО ДЕЛ ОД					
ХАРТИИТЕ ОД ВРЕДНОСТ И ОТПЛАТА НА ГЛАВНИНА	3,884,463,918	7,019,393,075	8,670,155,548	7,354,824,000	7,333,000,000
Давање на заеми и учество во дел од хартиите од вредност	334,943,165	931,369,212	637,002,773	148,000,000	0
Амортизација (отплата на главнина)	3,549,520,753	6,088,023,863	8,033,152,776	7,206,824,000	7,333,000,000

ФУНКЦИОНАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА НА РАСХОДИТЕ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ

	Завршна сметка 2000	Завршна сметка 2001	Завршна сметка 2002	Буџет 2003	Буџет 2004	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004
	во милиони денари					структура					% од БДП				
ВКУПНО	57,689	68,521	71,700	67,490	66,666	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	24.4	29.3	29.4	26.9	24.8
Општи јавни услуги	12,985	7,767	15,434	8,735	8,057	22.5	11.3	21.5	12.9	12.1	5.5	3.3	6.3	3.5	3.2
Работи во врска со одбраната и услуги	4,613	14,351	5,491	5,897	6,056	8.0	20.9	7.7	8.7	9.1	2.0	6.1	2.3	2.3	2.4
Јавен ред и безбедност	5,741	10,222	6,912	7,528	7,687	10.0	14.9	9.6	11.2	11.5	2.4	4.4	2.8	3.0	3.1
Образование и услуги	8,055	7,767	8,909	9,043	8,956	14.0	11.3	12.4	13.4	13.4	3.4	3.3	3.7	3.6	3.6
Здравствени услуги	314	338	365	334	379	0.5	0.5	0.5	0.5	0.6	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2
Социјална заштита и социјална сигурност	14,410	14,295	16,628	17,005	17,630	25.0	20.9	23.2	25.2	26.4	6.1	6.1	6.8	6.8	7.0
Домување и одржување на урбаната средина	303	301	709	430	426	0.5	0.4	1.0	0.6	0.6	0.1	0.1	0.3	0.2	0.2
Рекреативни и културни активности и услуги	1,346	1,320	1,506	1,432	1,475	2.3	1.9	2.1	2.1	2.2	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
Активности со гориво и енергија	5	5	5	10	10	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Земјоделство, регулатива и операции	743	826	938	902	1,539	1.3	1.2	1.3	1.3	2.3	0.3	0.4	0.4	0.4	0.6
Рударство, индустрија и градежништво	264	65	37	41	63	0.5	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Транспорт и комуникации, активности и услуги	2,297	2,152	2,082	2,322	2,316	4.0	3.1	2.9	3.4	3.5	1.0	0.9	0.9	0.9	0.9
Други различни услуги	2,843	1,408	2,440	2,505	1,919	4.9	2.1	3.4	3.7	2.9	1.2	0.6	1.0	1.0	0.8
Мулти функционални трошоци	593	578	758	354	400	1.0	0.8	1.1	0.5	0.6	0.3	0.2	0.3	0.1	0.2
Поддршка на стратешки приоритети	-	-	-	-	348	-	-	-	-	0.5	-	-	-	-	0.1
Трансакциите во врска со јавниот долг кои не се класифицираат по функции	3,177	7,127	9,487	10,952	9,407	5.5	10.4	13.2	16.2	14.1	1.3	3.0	3.9	4.4	3.7

Забелешка: Функционалната класификација на расходите на централниот буџет е подготвена според меѓународните стандарди.

ФУНКЦИОНАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА НА РАСХОДИТЕ 2004 ГОДИНА

ПЛАТЕН БИЛАНС НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
(годишни податоци)¹⁾

(во милиони денари)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	I/2005
ТЕКОВНИ ТРАНСАКЦИИ													
Стоки, нето	-82.54	-262.94	-298.91	-339.85	-286.14	-269.29	-32.46	-75.28	-235.43	-357.81	-152.28	-414.63	-8.13
Извоз, ф.о.б. ²⁾	42.82	-184.92	-222.78	-314.67	-386.13	-515.09	-495.81	-690.41	-523.23	-804.34	-851.48	-1119.63	-53.54
Увоз, ф.о.б. ²⁾	1,055.30	1,086.35	1,204.05	1,147.44	1,236.81	1,291.52	1,189.98	1,320.73	1,153.33	1,112.15	1,359.04	1,672.42	147.85
Увоз, ф.о.б. ²⁾	-1,012.48	-1,271.27	-1,426.83	-1,462.11	-1,622.94	-1,806.61	-1,685.79	-2,011.14	-1,676.56	-1,916.49	-2,210.52	-2,792.05	-201.39
Услуги, нето	-154.47	-155.12	-200.51	-156.16	-137.74	-59.60	41.83	47.05	-15.79	-22.13	-2.56	-43.31	1.37
Доход, нето	-56.69	-46.60	-39.57	-51.35	-54.90	-44.82	-42.15	-45.44	-39.46	-29.78	-32.33	-39.39	-2.02
од кој: камата, нето	-56.69	-46.60	-39.73	-56.42	-54.88	-44.34	-41.41	-39.15	-33.59	-18.64	-31.88	-26.22	-5.08
Тековни трансфери, нето	85.80	123.70	163.95	182.34	292.63	350.21	463.66	613.53	343.06	498.45	734.09	787.70	46.06
Официјални	28.00	44.00	27.01	51.58	7.46	37.39	72.69	132.30	48.65	100.50	103.36	69.93	1.47
Приватни	57.80	79.70	136.94	130.76	285.17	312.82	390.97	481.23	294.41	397.95	630.73	717.77	44.59
КАПИТАЛНА И ФИНАНСИСКА СМЕТКА	-12.85	162.37	280.65	318.23	327.15	281.84	-128.46	11.28	178.23	376.87	169.97	407.75	18.44
Капитална сметка, нето	0.00	30.04	1.70	0.00	0.00	-1.79	0.00	0.31	1.30	8.26	-6.69	-4.61	-0.04
Капитални трансфери, нето	0.00	30.04	1.70	0.00	0.00	0.00	0.00	0.31	3.64	9.92	-6.60	-4.61	-0.04
Официјални	0.00	30.04	1.70	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	3.64	9.92	0.00	0.00	0.00
Други	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.31	0.00	0.00	-6.60	-4.61	-0.04
Стекување/располагање со, нефинансиски средства	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-1.79	0.00	0.00	-2.34	-1.66	-0.09	0.00	0.00
Финансиска сметка, нето	-12.85	132.33	278.95	318.23	327.15	283.63	-128.46	10.97	176.93	368.62	176.66	412.36	18.48
Директни инвестиции, нето	0.00	24.02	9.51	11.23	15.74	117.72	31.80	176.23	442.32	77.72	94.26	150.12	15.76
Портфолио инвестиции, нето	0.00	0.00	2.68	0.31	2.08	7.79	0.14	-0.09	0.36	0.35	3.39	21.51	1.52
Други инвестиции, нето	43.98	150.22	367.35	300.78	341.14	226.66	-32.01	85.05	-183.27	159.98	129.97	260.2	-7.67
Трговски кредити, нето	-82.02	97.97	144.58	76.94	267.44	45.39	7.13	146.54	-125.08	83.1	82.95	169.98	-25.65
Заеми, нето	-91.00	-96.83	29.31	41.51	75.39	219.87	54.83	13.51	-107.31	8.19	23.47	59.82	3.42
Валути и депозити, нето	81.00	38.09	86.66	113.77	-9.81	-40.62	-135.01	-122.53	27.09	44.69	2.85	-3.82	13.02
од кои: монетарна власт, нето	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-21.20	-0.19	-77.08	68.79	17.77	26.44	0.02
комерцијални банки, нето	-17.00	-69.64	23.43	61.37	-29.14	-28.77	-51.28	-93.26	-272.39	112.17	-54.59	-105.08	4.30
население, нето	98.00	107.73	63.23	52.40	19.33	-11.85	-62.52	-29.08	376.56	-136.27	39.68	74.82	8.70
Други, нето	136.00	110.99	106.81	68.56	8.12	2.03	41.04	47.53	22.03	24.00	20.69	34.22	1.54
Бруто официјални резерви („—“ значи зголемување) ³⁾	-56.83	-41.91	-100.59	5.91	-31.81	-68.54	-128.39	-250.22	-82.48	130.57	-50.96	-19.47	8.87
ГРЕШКИ И ПРОПУСТИ	95.39	100.58	18.26	21.62	-41.02	-12.55	160.92	64.00	57.19	-19.07	-17.70	6.88	-10.31

1) Ревидирана временска серија – претходни податоци

2) Увозот е прикажан на ф.о.б. паритет согласно V издание на прирачникот за платен биланс од ММФ. Пресметката на ц.и.ф. – ф.о.б. факторот како процент од увозот ц.и.ф. по години изнесува: 1993–20%, 1994–20%, 1995–20%, 1996–14%, 1997–10%, 1998–5.02%, 1999–4.86%, 2000–3.90%, 2001–4.20%, 2002–3.80%, 2003–3.80% и 2004–3.80%.

3) Без монетарно злато и курсни разлики; Добиеите средства од сукцесијата на поранешна СФРЈ во Мај 2003 година не се платно билансна трансакција, поради што истите се вклучени само во состојбите на девизните резерви, а не и во промените

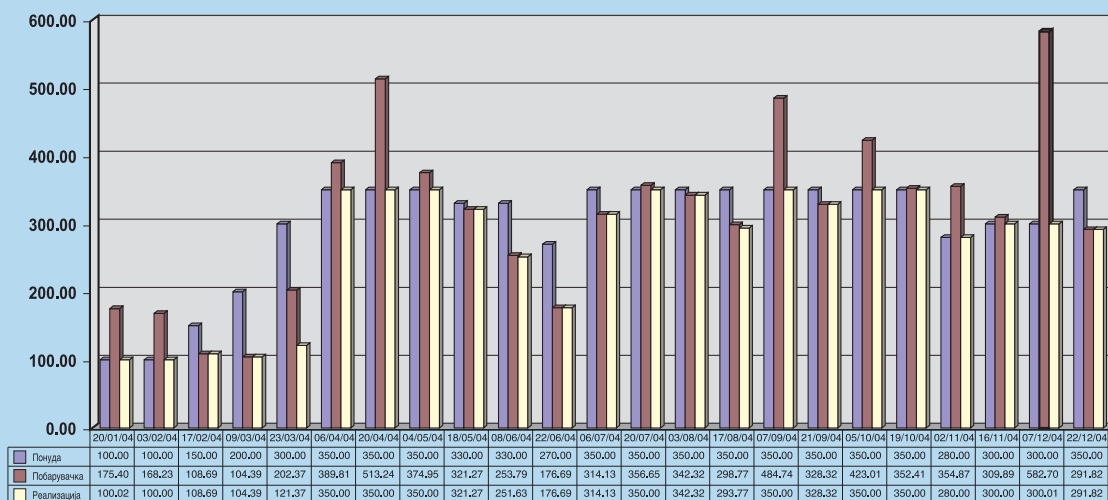
Државни записи - Основни карактеристики

Понуда, побарувачка и реализација

Во текот на 2004 година, одржани се вкупно 23 аукции на тримесечни државни записи и вкупно две аукции на шестмесечни државни записи. Вкупниот понуден износ на аукциите на државни записи

зарот на државни хартии од вредност. Имено, државните записи се првите државни хартии од вредност во вистинска смисла на зборот (дотогашните државни обврзници беа издадени за решавање на одредени структурни проблеми). И покрај промотивната кампања на новиот финансиски инстру-

Понуда, побарувачка и реализација на тримесечни државни записи по аукции

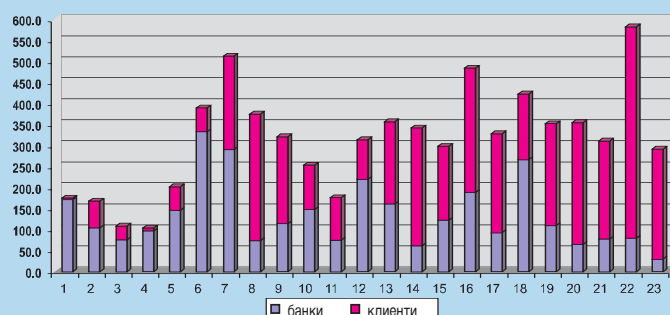
Извор: Министерство за финансии на Република Македонија

(вклучително три и шестмесечни), за 2004 година изнесува 6.980 милиони денари, додека вкупната побарувачка изнесува 7.318,1 милиони денари. Гледано одделно, по аукции, на 13 аукции побарувачката е помала од понудениот износ, но сепак, гледано во целина, се смета дека побарувачката беше на задоволително ниво и ја следеше понудата на државни записи. Во прилог на ова е и фактот што, кумулативно, на годишно ниво, вкупната побарувачката ја надминува вкупната понуда на државни записи за 338,1 милиони денари. Вкупниот износ, пак, на емитувани државни записи изнесува 6.268,3 милиони денари, од кои заклучно со 22.12.2004 година, се исплатени вкупно 4.312,6 милиони денари. Остатокот од 1.955,7 милиони денари се однесува на емитуваните, а недостасани државни записи, односно, истите за исплата достасуваат во текот на 2005 година.

Структура на државните записи по сопственост

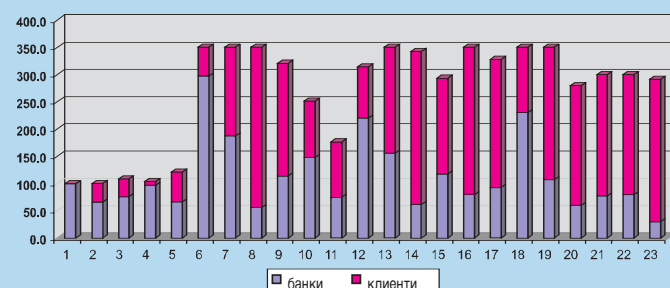
Структурата на државните записи по сопственост во текот на 2004 година, значително флукутираше помеѓу банките и клиентите. Во почетокот, на првите неколку аукции доминираа банките, што беше и очекувано во иницијалната фаза од развојот на па-

Споредбено движење на побарувачката за тримесечни државни записи од страна на банките и клиентите, по аукции

Извор: Министерство за финансии на Република Македонија

Споредбено движење на реализација за тримесечни државни записи од страна на банките и клиентите, по аукции

Извор: Министерство за финансии на Република Македонија

мент, особено како безризичен бидејќи неговата исплата ја гарантира државата, сепак, пошироката јавност очигледно не беше доволно запознаена, што резултираше во значително поголемо учество на банките на првите неколку аукции – дури за 50% повеќе од она на клиентите.

Со цел фокусирање на напорите кон управување со ликвидноста и каматните стапки во банкарскиот систем, централната банка при спроведување на монетарните операции со благајничките записи (како исклучително монетарен инструмент), на 15.04.2004 година го ограничи пристапот само на банките. На тој начин, клиентите (правните и физичките лица), се пренасочија кон пазарот на државни хартии од вредност. Како резултат, веќе во следните аукции учеството на клиентите во сопственичката структура на тримесечните државни записи драстично се зголеми, за сметка на учеството на банките, кое пак значително опадна. Така, на

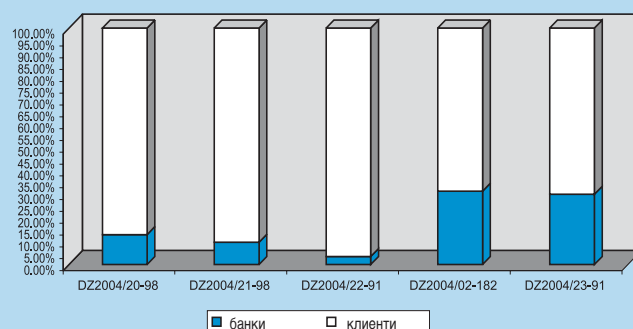
месечните државни записи. Што се однесува пак, до нето емитуваниот износ на тримесечните државни записи со состојба 31.12.2004 година, во сопственичката структура доминираат клиентите со 68,7%, наспроти банките, чие учество изнесува 31,3%.

Доколку се анализираат аукциите кои сеуште не се достасани за исплата (четири, за тримесечни и една за шестмесечни државни записи), забележително е доминантното учество на правните лица. Ова упатува на потребата од натамошна поагресивна промоција на државните записи, со цел пошироката јавност поблиску да се запознае со нив и со тоа, поинтензивно и во поголема мера да ги пласира своите слободни парични средства. На страната пак, на правните лица, покрај останатите, од позначајните финансиски институции, евидентно е учеството на банките, штедилниците, како и на осигурителните друштва, иако на аукциите се јавуваат и други учесници на пазарот на капитал.

Р. бр. на аукција	Процентуално учество на сопственичката структура на тримесечните државни записи, на нето емитуваниот износ, за 2004 год.		
	Банки	Клиенти	Тотал
1	99.7%	0.3%	100.0%
2	82.8%	17.2%	100.0%
3	78.3%	21.7%	100.0%
4	82.0%	18.0%	100.0%
5	75.8%	24.2%	100.0%
6	79.4%	20.6%	100.0%
7	69.7%	30.3%	100.0%
8	56.4%	43.6%	100.0%
9	51.3%	48.7%	100.0%
10	49.9%	50.1%	100.0%
11	48.8%	51.2%	100.0%
12	45.4%	54.6%	100.0%
13	43.6%	56.4%	100.0%
14	44.1%	55.9%	100.0%
15	45.0%	55.0%	100.0%
16	38.9%	61.1%	100.0%
17	36.8%	63.2%	100.0%
18	36.7%	63.3%	100.0%
19	34.3%	65.7%	100.0%
20	35.3%	64.7%	100.0%
21	33.1%	66.9%	100.0%
22	34.0%	66.0%	100.0%
23	31.3%	68.7%	100.0%

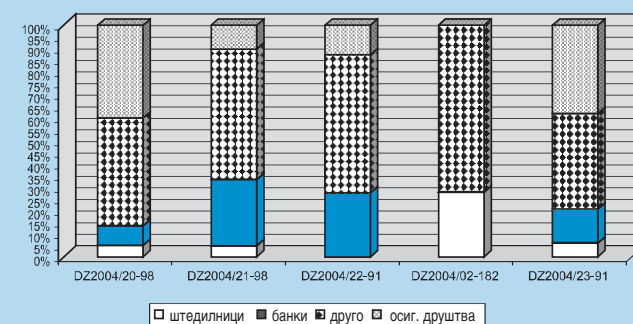
кумулятивна основа, сопственичката структура со состојба на 31.12.2004 година покажува дека учеството на банките во побарувачката за тримесечни државни записи изнесува 43%, додека пак, клиентите учествуваат со 57%. Во случајот на реализацијата, состојбата е речиси идентична. Овие податоци се однесуваат за агрегатната реализација за три-

Структура на сопственоста на недостасаните државни записи (три и шестмесечни), по аукции

Извор: Министерство за финансии на Република Македонија

Структура на правните лица кои поседуваат недостасани државни записи (три и шестмесечни), по аукции

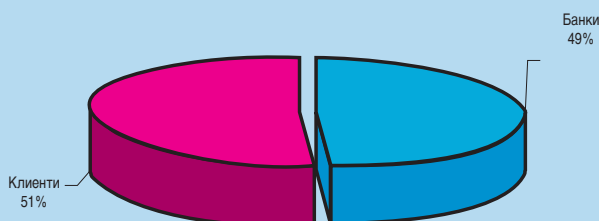
Извор: Министерство за финансии на Република Македонија

Шестмесечни државни записи

Имајќи го предвид успехот остварен со емисиите на тримесечните државни записи, како и заинтересираноста на инвеститорите своите слободни парични средства да ги инвестираат во овој безризичен финансиски инструмент чија исплата ја

гарантира државата, кон крајот на 2004 година (02.11.2004 година), беа воведени и шестмесечни државни записи. На првата аукција беа понудени 70 милиони денари, додека на втората аукција беа понудени 50 милиони денари. Интересот за шестмесечните државни записи беше помал, во споредба со оној за тримесечните државни записи, така што на првата емисија побарувачката изнесуваше 64,3 милиони денари, а на втората 25,8 милиони денари. Тоа значи дека беа продадени 70% од вкупно понудените шестмесечни државни записи. На првата аукција на шестмесечни државни записи доминантно учество во сопственичката структура имаа банките, кои учествуваа со 70,6%, додека пак на втората аукција, клиентите ги запишаа сите државни записи или 100% од понудениот износ. Гледано кумулативно, со состојба на 31.12.2004 година, банките поседуваат 48,8%, додека клиентите 51,1% од емитираните шестмесечни државни записи.

Структура на недостасани шестмесечни државни записи

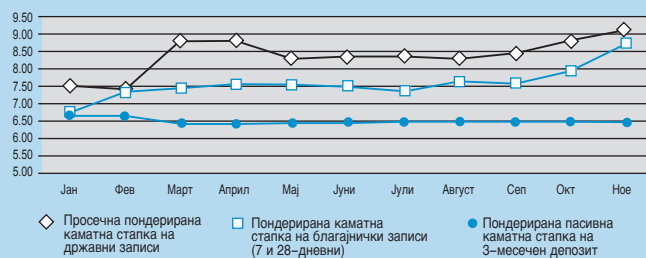

Извор: Министерство за финансии на Република Македонија

Каматни стапки

Каматната стапка на државните записи се одредува пазарно, во зависност од понудата и побарувачката. Трендот на каматните стапки што се постигнаа на аукциите на државни записи во текот на 2004 година, упатува на фактот дека државните записи, освен безризичен, се и многу атрактивен финансиски инструмент од аспект на висината на приносот што го носат за период од три, односно шест месеци. Во прилог на ова, говори и фактот дека каматните стапки на тримесечните денарски депозити во банкарскиот сектор се пониски од пондерираните каматни стапки на тримесечните државни записи. Воедно, и благајничките записи на Народната банка имаат пониски каматни стапки од државните записи, но ова е очекуван тренд, ако се има предвид дека благајничките записи имаат пократок рок на достасување (7 и 28 дена) во однос на државните записи (три, а подоцна и шестмесечни).

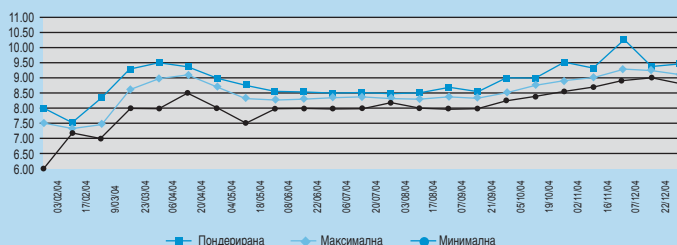
Пондерирани каматни стапки на државните записи, благајничките записи и пасивна каматна стапка на тримесечен депозит за 2004 година

Извор: Министерство за финансии на Република Македонија

Во текот на целата 2004 година, пондерираните каматни стапки на тримесечните државни записи бележат тенденција на пораст, што практично претставува одраз на монетарната политика водена од централната банка.

Каматни стапки на тримесечни државни записи по аукции

Извор: Министерство за финансии на Република Македонија

На почетокот од 2004 година, Народната банка, на аукциите на благајнички записи со рочност од 28 дена, применуваше Тендер со каматни стапки, при што, пондерираната каматна стапка се одржуваше на ниво од околу 6,7%. Почнувајќи од 18.02.2004 година, централната банка воведо и благајнички записи со рок на достасување од 7 дена, а освен тоа, започна и со примена на Тендер со износи и фиксна каматна стапка од 8% за благајничките записи со рок на достасување од 28 дена и 5% за благајничките записи со рок на достасување од 7 дена.

Оваа промена во монетарната политика влијаеше во насока на зголемување и на каматните стапки на државните записи. Така на пример, на четвртата аукција на тримесечни државни записи пондерираната каматна стапка изнесуваше 8,63%, додека на претходната, односно третата аукција на тримесечни државни записи, истата изнесуваше 7,49%. Каматната стапка на тримесечните државни записи се задржа на повисоко ниво и на наредните аукции. Имено, пондерираните каматни стапки на

петтата, и шестата аукција на тримесечни државни записи изнесуваа 8,99% и 9,11%, респективно. Веќе на седмата аукција и на наредните четири, пондерираната каматна стапка на тримесечните државни записи бележи благо намалување како резултат на зголемената побарувачка за државни записи, која пак беше условена од пренасочувањето на клиентите од пазарот на благајнички записи, на пазарот на државни записи. Почнувајќи од втората половина на јуни, заклучно со првата половина на септември, каматната стапка се одржуваше на ниво од околу 8,4%, за потоа на аукциите кои следеа до крајот на годината, истата повторно да забележи пораст, иницирано пред се од зголемувањето на каматните стапки на благајничките записи од страна на Народната банка, во неколку наврати до крајот на годината.

Период – 2004	Каматна стапка	
	28-дневни благајнички записи	7-дневни благајнички записи
февруари	8%	5%
август	8,5%	5,5%
октомври	9%	6%
ноември	10%	7%

Извор: Министерство за финансии на Република Македонија

Покрај промената на каматната стапка на благајничките записи во текот на 2004 година, НБРМ неколку пати го промени типот на тендерот за продажба на благајничките записи. Во јануари 2004 година, НБРМ применуваше тендер со каматни стапки и ограничени износи. Каматната стапка се одредуваше во зависност од понудата и побарувачката и се движеше на ниво од 6,7% за 28-дневните благајнички записи. Потоа, на 18 февруари, НБРМ започна со примена на тендер со износи и неограничена понуда, а каматната стапка ја фиксираше на ниво од 8% за 28-дневните благајнички записи. Истовремено, НБРМ воведо благајнички записи со рок на достасување од 7 дена. За нив, каматната стапка беше определена на ниво од 5%. Од 7 април до 9 јуни, НБРМ применуваше тендер со ограничен износ, а каматните стапки останаа непроменети. Подоцна, на 9 јуни 2004 година, НБРМ, повторно пристапи кон примена на тендер со каматни стапки и неограничен износ на понуда. Овој тип на тендер се применуваше до крајот на годината. Меѓутоа, каматните стапки на благајничките записи се променија уште три пати до крајот на годината. Во август каматните стапки на 28 и 7-дневните благајнички записи изнесуваа 8,5% и 5,5% респективно, во октомври 9% и 6%, а во ноември 10% и 7%. Последниве каматни стапки се задржија се' до крајот на

2004 година и имаа директно влијание врз каматните стапки на државните записи. Врз примената на типот на тендер со неограничени износи и определувањето на повисоки каматни стапки за благајничките записи влијание имаше и фискалната политика, односно поголемата реализација на буџетските расходи во последниот месец од годината.

Пондерираната каматната стапка на шестмесечните државни записи, пак, на првата аукција изнесуваше 9,51%, а на втората забележа пораст и изнесуваше 10,38%.

Вкупниот трошок на државата, на име камата по основа на издадените државни записи во 2004 година (вклучително три и шестмесечни), изнесува 136,8 милиони денари. Трошокот за емитуваните државни записи кои достасаа за исплата во 2004 година изнесуваше 89,9 милиони денари, а остатокот од 46,9 милиони денари ќе се исплати по достасување на државните записи во текот на 2005 година.

Интересно е да се истакне дека на 20-та и 22-та аукција на државни записи, кога покрај тримесечните, истовремено беа понудени и шестмесечни државни записи, интересот за тримесечните државни записи значително ја надмина понудата, додека пак, интересот за купување на шестмесечни државни записи беше под нивото на понудениот износ. Имено, на 20-тата аукција на државни записи побарувачката за 3-месечните државни записи изнесуваше 354,8 милиони денари, наспроти понудениот износ од 280 милиони денари. На 22-та аукција на државни записи, побарувачката за 3-месечните државни записи изнесуваше 582,7 милиони денари, наспроти понудениот износ од 300 милиони денари, што упатува на фактот дека инвеститорите преферираат да вложуваат во тримесечни државни записи, односно во хартии од вредност со покус рок на достасување. Ова се објаснува делумно со ликвидносниот ризик, курсниот ризик, како и неразвиеноста на секундарниот пазар за државните хартии од вредност. Од една страна, банките се уште не се подготвени да ја планираат својата ликвидност на подолги рокови. Од друга страна, пак, во текот на 2004 година, на Берзата се случи само една трансакција со државните записи од седмата емисија.

Активности во тек

Со цел промоција и натамошен развој на пазарот на државни хартии од вредност, во декември 2004 година Министерството за финансии формираше Пазарен комитет (формално консултативно тело), составен од претставници од Министерството за финансии, НБРМ, Централниот депозитар за хартии

од вредност, Македонската берза за долгорочни хартии од вредност, како и претставници од комерцијалните банки. Основна задача на Пазарниот комитет е континуирано да ги следи случувањата на пазарот на државни хартии од вредност, да ги раз-

почнувањето на неговото функционирање се очекува значително да се зголеми секундарното тргување со државните хартии од вредност, а со тоа истите би биле и поатрактивни за инвеститорите. Во прилог на ова зборува и искуството на Република

КАЛЕНДАР							АУКЦИИ		
за емисија на државни хартии од вредност во првата половина од 2005 година кои достасуваат во првата половина од 2005									
Квартал	Месец	Ознака на аукција	Датум на аукција	Датум на емисија	Датум достасување	Денови на достасување	Ознака на аукција	Датум на достасување	Износ кој достасува
I	Јануари	DZ2005/01-91	04/01/05	05/01/05	06/04/05	91	DZ2004/18-91	05/01/05	350,000,000
		DZ2005/01-182	04/01/05	05/01/05	06/07/05	182			
		DZ2005/02-91	18/01/05	19/01/05	20/04/05	91	DZ2004/19-91	19/01/05	350,000,000
	Февруари	DZ2005/03-91	08/02/05	09/02/05	11/05/05	91	DZ2004/20-98	09/02/05	280,000,000
		DZ2005/02-182	08/02/05	09/02/05	10/08/05	182			
		DZ2005/04-91	22/02/05	23/02/05	25/05/05	91	DZ2004/21-98	23/02/05	300,000,000
	Март	DZ2005/05-91	08/03/05	09/03/05	08/06/05	91	DZ2004/22-91	09/03/05	300,010,000
		DZ2005/03-182	08/03/05	09/03/05	07/09/05	182			
		DZ2005/06-91	22/03/05	23/03/05	22/06/05	91	DZ2004/23-91	23/03/05	291,820,000
II	Април	DZ2005/07-91	05/04/05	06/04/05	06/07/05	91	DZ2005/01-91	06/04/05	261,910,000
		DZ2005/04-182	05/04/05	06/04/05	05/10/05	182			
		DZ2005/08-91	19/04/05	20/04/05	20/07/05	91	DZ2005/02-91	20/04/05	312,170,000
	Мај	DZ2005/09-91	10/05/05	11/05/05	10/08/05	91	DZ2005/03-91	11/05/05	306,060,000
		DZ2005/05-182	10/05/05	11/05/05	09/11/05	182	DZ2004/01-189	11/05/05	58,110,000
		DZ2005/10-91	24/05/05	25/05/05	24/08/05	91			
	Јуни	DZ2005/11-91	07/06/05	08/06/05	07/09/05	91			
		DZ2005/06-182	07/06/05	08/06/05	07/12/05	182	DZ2004/02-182	08/06/05	25,800,000
		DZ2005/12-91	21/06/05	22/06/05	21/09/05	91			
		DZ2005/01-365	21/06/05	22/06/05	21/06/06	365			

Извор: Министерство за финансии на Република Македонија

Извор: Министерство за финансии на Република Македонија

гледува проблемите со кои се судираат учесниците на пазарот и да предлага решенија за нивно надминување, како и да иницира предлози за натамошен развој на пазарот на државни хартии од вредност. Во 2005 година, Пазарниот комитет ќе продолжи со работа, со предвидена месечна динамика на одржување на состаноците.

Со цел надминување на горенаведената состојба, Народната банка работи на поттикнување на секундарното тргување со државните хартии од вредност, особено преку развој на тргувањето на пазарот преку шалтер (over the counter market - OTC market). Во таа насока, веќе е подготвен предлог-Правилник за начин и постапка за тргување и порамнување на трансакции со државни записи на пазари преку шалтер и истиот се очекува да биде донесен во првата половина од месец јануари, 2005 година. До крајот на истиот месец, пак, се очекува да почне и официјално да функционира пазарот преку шалтер. Со оглед дека овој пазар подразбира значително пониски трансакциони трошоци, со от-

Словенија во поглед на воведувањето на ОTC-пазарот, со што се постигнало намалување на трансакционите трошоци за повеќе од 85%.

Во функција на натамошно промовирање на пазарот на државни хартии од вредност, особено внимание се посветува на транспарентноста на сите активности поврзани со истиот. Во таа насока и Календарот за емисија на државни хартии од вредност за првата половина од 2005 година е подобрен, во смисла попрегледен, во однос на оној за 2004 година. Имено, Календарот за првата половина од 2005 година е дополнет со делот кој се однесува на аукциите одржани во 2004, а кои достасуваат во 2005 година. Воедно, Календарот е дополнет и со текстуален дел, како појаснување на истиот, во кое се објавени планираните квартални износи на нето емисија на државни хартии од вредност, за првите два квартала, односно, за првата половина од 2005 година.

Иако периодот на емисија на државни хартии од вредност од една година не е доволен за да се направи издржана екстраполација на емисијата на

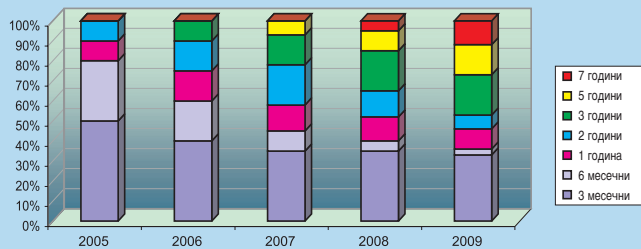
државни хартии од вредност во наредните години, сепак, според некои груби проценки, следејќи ги притоа и искуствата на другите земји (Бугарија, Унгарија и Словенија), направени се две варијанти на проекција на емисијата на државни хартии од вредност во периодот 2005–2009 година. Двете варијанти се однесуваат на проектираните апсолутни и релативни износи на емисија на државни хартии од вредност, според нивната рочност.

Варијанта I

дхв по рочност	2005	2006	2007	2008	2009
3 месечни	1,250	1,200	1,225	1,400	1,485
6 месечни	750	600	350	200	135
1 година	250	450	455	480	450
2 години	250	450	700	520	315
3 години		300	525	800	900
5 години			245	400	675
7 години				200	540
Вкупно	2,500	3,000	3,500	4,000	4,500

Извор: Министерство за финансии на Република Македонија

Проекција на релативните износи на емисија на државни хартии од вредност со различна рочност, 2005-2009

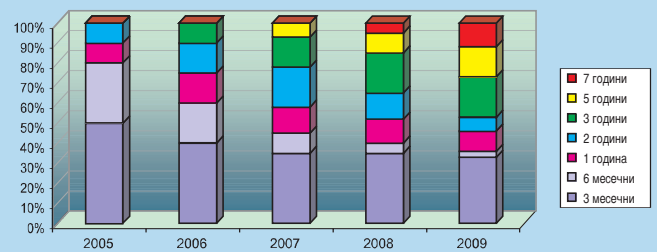
Извор: Министерство за финансии на Република Македонија

Варијанта II

дхв по рочност	2005	2006	2007	2008	2009
3 месечни	1,250	1,200	1,085	1,155	1,188
6 месечни	750	600	310	165	108
1 година	250	450	400	396	360
2 години	250	450	500	449	252
3 години		300	465	660	720
5 години			340	310	540
7 години				165	432
Вкупно	2,500	3,000	3,100	3,300	3,600

Извор: Министерство за финансии на Република Македонија

Проекција на релативните износи на емисија на државните хартии од вредност со различна рочност, 2005-2009

Извор: Министерство за финансии на Република Македонија

Фонд за пензиско и инвалидско осигурување

Приходите што ги оствари Фондот за пензиско и инвалидско осигурување во јануари 2005 година изнесуваат 2.099 милиони денари и се зголемени за 1.6% во однос на истиот месец 2004 година. Најголем дел од приходите, односно 54,1% претставуваат приходи по основ на придонеси од плати, каде е остварен пораст од 2,3%. Приходите од Буџетот на Републиката учествуваат со 34,1% во вкупните приходи и се зголемени за 1,4% во однос на минатата година, додека пак приходите од Заводот за вработување за осигурување на невработените лица корисници на паричен надоместок се зголемени за 23% и нивното учество во вкупните приходи изнесува 6,4%.

Расходите на Фондот во јануари 2005 година изнесуваа 2.241 милион денари и се зголемени за 3,2% во однос на истиот месец лани. Најголем дел од вкупните расходи, односно 92,4% е потрошен за исплата на пензии на корисниците, што е повисоко ниво од 2004 година за 5%. Притоа, 90,2% од пензиите се исплатени за редовни пензии, 4% за ретроактивна исплата на 8%, потоа воени пензии, земјоделски пензии и за предвремено пензионирање лица. Расходите за придонес за здравствена заштита учествуваат со 7,1% во вкупните расходи на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување.

Дефицитот на Фондот за Пензиско и инвалидско осигурување во јануари 2005 година изнесува 142 милиони денари.

ФОНД ЗА ПЕНЗИСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРУВАЊЕ

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	јануари
ПРИХОДИ	20,717	21,229	22,883	24,289	25,811	28,191	28,983	2,099
Придонес од плати	13,373	14,316	15,722	15,671	15,784	16,882	17,204	1,136
Придонес од доходот	239	311	311	331	283	307	383	28
Приходи од Буџетот на Републиката	3,618	3,266	4,174	5,744	6,961	7,741	8,486	716
Приходи од приватен сектор	400	439	404	377	409	394	412	22
Приходи од индивидуални земјоделци	74	65	58	41	61	71	41	2
Приходи од акцизи	691	632	804	716	688	677	661	59
Придонес од Заводот за вработување за невработени лица	961	868	1,101	1,126	1,404	1,536	1,719	134
Други приходи	122	45	74	73	29	65	57	2
Приходи од дивиденди и од продажба на хартии од вредност	619	245	68	209	192	42	21	0
Приходи по основ на нови вработувања	419	841	167	0	0	0	0	0
Пренесени приходи од претходна година	201	201	0	0	0	476	0	0
РАСХОДИ	20,521	20,669	22,940	24,697	25,889	27,740	29,132	2,241
Пензии	17,730	17,756	19,774	21,278	22,255	24,008	25,121	2,072
Редовни пензии	16,912	16,977	18,948	19,041	19,982	21,667	22,824	1,868
Воени пензии	464	458	505	514	518	499	509	42
Земјоделски пензии	354	321	321	297	262	234	217	17
Ретроактивна исплата на 8%	0	0	0	1,167	1,136	1,131	1,027	83
Предвремено пензионирање според Законот од 2000 година	0	0	0	112	103	121	88	7
Предвремено пензионирање според Законот од 2001 година	0	0	0	148	254	262	247	23
Предвремено пензионирање според Законот од 2004 година								6
Надоместок за телесно оштетување	63	69	72	72	83	80	82	7
Надоместоци од инвалидско осигурување	98	95	94	91	76	98	97	6
Вработување и интернатско сместување на деца инвалиди	15	13	12	7	9	6	6	1
Придонес за здравствена заштита	2,321	2,450	2,672	2,805	2,934	3,184	3,349	160
Надоместок на стручната служба	133	132	141	153	165	172	170	0
Други расходи	161	154	175	254	222	192	257	9
Капитални средства	-	-	-	37	145	0	50	0
РАЗЛИКА								
Дефицит / Суфицит	196	560	-57	-408	-78	451	-149	-142

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Фонд за здравствено осигурување

Во јануари 2005 година **Приходите** на Фондот за здравствено осигурување изнесуваа 946 милиони денари, што претставува зголемување од само 0,4% во однос на истиот месец претходната година. Во структурата на приходите, најголемо учество (60,8%) имаат придонесите за здравствено осигурување, каде е реализиран пораст од 1,9%. Придонесите од Пензискиот фонд учествуваат со 16,9% во вкупните приходи и се намалени за 5,8% во однос на јануари минатата година, додека придонесите кои ги плаќа Заводот за вработување за невработените лица учествуваат со 18,5% во приходите, и истите се зголемени за 8,8%.

Истовремено, **расходите** на Фондот за здравствено осигурување во 2004 година изнесуваа 1.107 милиони денари, односно се зголемија за 9% во однос на јануари минатата година. Трошоците за болничко лекување имаат најголемо учество во расходите (33,1%), а потоа следуваат трошоците за специјално лекување (19,5%) и примарните, односно амбулантните трошоци (18,7%). Во исто време, трошоците за лекови се пови-соки за 17,2% во однос на јануари 2004 година и учествуваат со 14,9% во расходите на Фондот.

Во јануари 2005 година, Фондот за здравствено осигурување реализираше **дефицит** од 161 милион денари.

ФОНД ЗА ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРУВАЊЕ

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	јануари
ПРИХОДИ	11,087	12,068	12,790	12,295	13,656	14,698	14,886	946
Придонеси	6,736	7,363	7,745	7,528	7,823	8,418	8,762	576
Придонеси од Пензискиот Фонд	2,309	2,417	2,649	2,616	3,075	3,184	3,349	160
Придонеси од Заводот за вработување	1,037	1,350	1,941	1,554	1,763	1,849	1,998	175
Придонеси од Министерството за труд	45	0	0	48	54	64	41	2
Други приходи	851	938	455	70	734	1,064	676	34
Приходи по договори за сини картони	109	0	0	0	0	0	0	0
Средства од Буџетот на РМ за задолжително здравствено осигурување	-	-	-	166	111	29	60	0
Пренесен вишок од претходната година	0	0	0	313	96	91	1	0
РАСХОДИ	13,689	11,692	12,463	12,205	13,611	14,678	14,722	1,107
Амбулантни трошоци	5,303	2,491	2,486	2,505	4,430	5,132	5,959	422
Болничко лекување	4,702	5,482	5,737	5,919	4,929	5,038	5,098	366
Трошоци по програми	214	125	105	306	123	21	0	0
Лекови	1,214	1,249	1,681	1,555	1,305	1,868	2,006	165
Забна заштита	638	667	687	522	521	630	0	0
Ортопедски трошоци	208	154	143	111	134	150	280	17
Лекување во странство	290	161	70	90	144	221	117	10
Друг вид лекување (надоместоци)	719	801	694	769	832	968	941	81
Администрација	326	288	250	268	360	309	254	24
Опрема и одржување	36	39	90	44	656	219	23	18
Други трошоци	41	234	200	48	23	32	27	3
Кредити и камати	0	0	321	71	154	90	17	0
РАЗЛИКА								
Дефицит/суфицит	-2,602	376	326	90	45	21	164	-161

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Завод за вработување

Заводот за вработување (ЗВР) во јануари 2005 година, оствари вкупни **приходи** од 586 милиони денари, што претставува зголемување од 4% во однос на истиот месец минатата година. Истовремено, приходите од придонеси се зголемени за 3,9%, а дотациите од Буџетот за 4,8%. Во овој месец приходите на ЗВР се зголемени за 4% во однос на истиот месец минатата година. Од овие приходи, само 14,4% се средства обезбедени преку придонеси, а 85,5% од приходите се дотации од Буџетот на РМ. Во самата структура на дотациите од Буџетот, 79% се по основ на покривање на дефицитот на Заводот, 9,8% се наменети за исплата на паричен надомест на вработените од претпријатијата загубари и останатиот дел е за реформа на државната администрација.

Во јануари 2005 година Заводот за вработување

оствари **расходи** во износ од 585 милиони денари, што е 2,5% повисоко ниво во однос на јануари лани. Расходите за функција изнесуваат 571 милион денари, односно се зголемени за 3,7%. Притоа, 35,7% од расходите се наменети за исплата на паричен надоместок на невработените лица, 30,6% се трошоци за здравствено осигурување за невработените и 23,6% за пензиско и инвалидско осигурување. Трошоците за активни мерки (за поттикнување на вработеноста и надоместок за преквалификација) учествуваат со 9,6% во вкупните расходи на ЗВР. На расходите за стручна служба отпаѓаат 2,4% од вкупните расходи, а во однос на јануари минатата година овие расходи се намалени за 29,9%.

Заводот за вработување во јануари 2005 година, оствари **суфицит** од 1 милион денари.

ЗАВОД ЗА ВРАБОТУВАЊЕ

(во милиони денари)

ПРИХОДИ	4,260	4,129	5,119	4,827	5,918	6,241	7,456	586
Приходи од придонеси	990	1,058	1,121	1,136	1,180	1,224	1,270	84
Придонес од плати	969	1,037	1,098	1,113	1,178	1,223	1,155	29
Придонес од работни луѓе кои самостојно вршат дејност	22	21	22	23	2	0	24	1
Придонес што го уплатуваат работниците на привремена работа во странство	0	0	0	0	0	1	4	0
Придонес од претходната година	0	0	0	0	0	0	88	54
Дотации од Буџетот на Републиката	3,261	3,066	3,990	3,677	4,726	5,002	6,163	501
За покривање на дефицитот на Републичкиот завод за вработување	2,737	2,575	3,470	3,170	3,742	3,958	4,522	396
За исплата на паричен надомест на вработените од претпријатијата кои во своето работење искажуваат загуба (загубари)	524	490	516	481	944	980	988	49
Реформа на јавната администрација	–	–	–	26	19	3	61	0
По други основи	0	0	3	26	21	61	592	53
Други приходи	9	6	8	13	12	16	23	1
РАСХОДИ	4,264	4,135	5,110	4,749	5,868	6,214	7,325	585
Расходи за функцијата	4,084	3,970	4,913	4,571	5,658	6,005	7,102	571
Средства за обезбедување паричен надоместок на невработени лица	2,073	1,755	1,875	1,879	2,273	2,377	2,697	204
Придонеси за здравствено осигурување	1,039	1,347	1,936	1,555	1,763	1,849	1,998	175
Придонеси за пензиско и инвалидско осигурување	972	868	1,102	1,138	1,453	1,557	1,729	135
Средства за вработување на инвалидни лица	–	–	–	–	128	121	58	0
Исплата според Закон за поттикнување на вработеноста	–	–	–	–	–	61	592	53
Надоместок за преквалификација	–	–	–	–	41	40	29	3
Расходи за стручната служба	180	165	198	178	210	209	223	14
Основни плати и наемнини	99	105	118	116	124	134	132	11
Надоместоци	14	17	19	18	22	20	20	0
Стоки и останати услуги	43	34	54	43	42	51	68	3
Тековни трансфери	0	0	0	0	0	0	0	0
Каматни плаќања	0	0	1	0	0	0	0	0
Капитални трошоци	24	8	6	2	22	4	3	0
РАЗЛИКА								
Дефицит / Суфицит	-4	-6	9	78	50	27	132	1

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Фонд за магистрални и регионални патишта

Фондот за магистрални и регионални патишта во јануари 2005 година наплати **приходи** во износ од 115 милиони денари, што претставува 4,6% поголем износ во споредба со истиот месец лани. Најголемо учество од 43,1% во вкупните приходи имаат приходите по основ на годишен надоместок за патни моторни возила (наплатени се 50 милиони денари, односно 6 милини денари помалку во однос на истиот месец лани), додека 40,3% од вкупните приходи се наплатени од надоместокот за употреба на автопат, каде е остварен пораст од 4,5%,

Расходите на Фондот за патишта во јануари 2005 година изнесуваат 105 милиони денари. Најголем дел од трошоците (75,9%) се направени во делот на одржување на патишта. За инвестиции потрошени се само 9 милиони денари или 8,7% од вкупните расходи. Расходите за студии, проектирање, надзор, провизии и материјални трошоци имаат учество од 8,3% во вкупните расходи.

Фондот за патишта во јануари 2005 година оствари **суфицит** од 10 милиони денари.

ФОНД ЗА МАГИСТРАЛНИ И РЕГИОНАЛНИ ПАТИШТА

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	јануари
ПРИХОДИ	2,660	3,793	3,506	4,012	3,434	3,668	3,299	115
Приходи од Буџет	668	924	1,590	1,655	1,305	1,603	1,610	0
Надоместок за употреба на патишта што ги користат странските моторни возила	49	54	82	73	87	82	77	5
Годишен надоместок за патни моторни возила што подлежат на регистрација	524	518	746	704	761	797	853	50
Надоместок за употреба на автопат	468	492	537	375	381	728	741	46
Странски кредит	939	1,793	538	1,098	862	418	9	0
Други приходи	12	13	14	21	2	39	9	14
Грант	–	–	–	87	36	1	0	0
РАСХОДИ	2,660	3,793	3,506	4,013	3,420	3,661	3,889	105
Инвестиции	1,203	1,985	1,662	1,756	1,250	1,107	1,753	9
Расходи за студии, проектирање, надзор, провизии и материјални трошоци	0	0	179	286	289	205	156	9
Одржување на патиштата	784	790	952	926	900	1,063	1,081	80
Отплата на кредити	264	148	212	299	304	424	242	8
Средства за локални патишта	321	386	502	596	528	666	611	0
Останати трошоци	89	142	0	0	0	46	45	0
Обврски од претходната година	0	342	0	0	0	0	0	0
Обврски спрема Агенцијата за санација на банки	0	0	0	150	149	150	0	0
РАЗЛИКА								
Дефицит / суфицит	0	0	0	-1	14	7	-590	10

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Македонска берза на долгорочни хартии од вредност

Берзански показатели - јануари 2005 година

Во јануари 2005 година, вкупниот промет на Македонската берза за долгорочни хартии од вредност изнесуваше 216 милиони денари и во однос на претходниот месец бележи намалување од 37,4%. Во анализираниот период, просечниот дневен промет изнесуваше 13,5 милиони денари, што исто така претставува намалување за 29,6% во однос на декември 2004 година.

Во првиот месец од годината, вкупниот промет на акциите изнесуваше 144,23 милиони денари, што во однос на претходниот месец претставува намалување за 27,3%. Прометот на обврзници во анализираниот период изнесуваше 71,82 милиони денари и во однос на претходниот месец бележи пад за 51,1%.

Вкупниот број на трансакции на Македонската берза во јануари 2005 година изнесува 1.171 трансакција за 16 дена тргување и во однос на претходниот месец бележи пад од 34,7%. Просечниот дневен број на трансакции во анализираниот период изнесува 73 трансакции и во однос на декември 2004 година е помал за 25,5% кога просечно дневно биле реализирани по 98 трансакции на Македонската берза.

Доколку се анализира вкупниот промет на државните обврзници на Република Македонија кој изнесуваше 71,82 милиони денари, може да се констатира дека прометот на државните обврзници за старо девизно штедење во јануари 2005 година изнесуваше 12,3 милиони денари, при што просечната цена на овие обврзници изнесуваше 75,7% од номиналната вредност што претставува зголемување за 1,3 процентни поени во однос на претходниот месец. Во анализираниот период, прометот на обврзниците за денационализација од првата емисија изнесуваше 42,4 илјади денари, со просечна цена од 69% од номиналната вредност, што претставува непроменето ниво во споредба со претходниот месец.

Обврзниците за денационализација од втората емисија се продаваа по просечна цена од 70% од номиналната вредност, односно за 2,5 процентни поени повеќе во однос на декември 2004 година. Вкупниот промет на овие хартии од вредност во јануари изнесуваше 21 милион денари. Во исто време,

прометот на обврзниците за денационализација од третата емисија достигна износ од 38,4 милиони денари, при просечна цена од 69,5% од номиналната вредност, што споредено со претходниот месец претставува зголемување од 2,1 процентен поен.

Официјалниот берзански индекс (МБИ-10), како индикатор на движењето на цените на акциите во јануари 2005 година изнесува 1.075,77 денари и во однос на претходниот месец бележи пораст за 7,5%.

БЕРЗАНСКИ ПОКАЗАТЕЛИ - ЈАНУАРИ 2005 ГОДИНА

	Декември	Јануари	Промена
ПРОМЕТ			
Класично тргување	345,372,084	216,059,583	-37.4
Акции	198,515,048	144,235,055	-27.3
Обврзници	146,857,036	71,824,528	-51.1
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН ПРОМЕТ (денари)	19,187,338	13,503,724	-29.6
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ	98	73	-25.5
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	234,962,193	671,157,680	185.6
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	82,207,012	0	-
Акции	68,797,458	0	-
Удели	13,409,554	0	-
ВКУПНО	662,541,289	887,217,263	33.9
ОБЕМ (хартии од вредност)			
Акции	705,679	393,277	-44.3
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	237,973	216,095	-9.2
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	378,461	177,185	-53.2
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	89,345	0	-
ОБВРЗНИЦИ (НВ во ЕУР)	3,507,957	1,671,861	-52.3
БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	1,767	1,168	-33.9
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	9	3	-66.7
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	16	0	-
ВКУПНО	1,792	1,171	-34.7
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА (денари)			
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА АКЦИИ	33,252,981,422	34,407,973,250	3.5
БЕРЗАНСКА КОТАЦИЈА - АКЦИИ	18,616,063,852	19,124,115,728	2.7
ПАЗАР НА ЈАВНО ПОСЕДУВАНИ ДРУШТВА	14,636,917,570	15,283,857,522	4.4
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА ОБВРЗНИЦИ	21,278,693,850	21,494,697,941	1.0
ВКУПНО ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА	54,531,675,272	55,902,671,191	2.5
МБИ - 10	1.000,00	1.075,77	7.5
БРОЈ НА КОТИРАНИ ДРУШТВА	68	68	-
БРОЈ НА ДЕНОВИ НА ТРГУВАЊЕ	18	16	-11.1

Во јануари 2005 година, на Македонската берза за долгорочни хартии од вредност најголем промет е

остварен на неофицијалниот пазар и тоа 77,1% од вкупниот промет, во вредност од 683,76 милиони денари. На неофицијалниот пазар на берзата, реализиран е вкупен промет од 203,4 милиони денари што претставува 22,9% од вкупниот промет на берзата. Во овој период, на Македонската берза немаше тргување со акции и удели во сопственост на државата.

Во вкупниот промет на 10-те најликвидни акционерски друштва на официјалниот пазар во јануари 2005 година, најзабележително беше тргувањето со акциите на: Градежениот институт Македонија Скопје со застапеност од 38% во прометот, Алкалоид АД Скопје со застапеност од 24,5% во прометот и Комерцијална Банка АД Скопје—обични акции со застапеност од 12,2%.

Во јануари 2005 година, најголем пораст на просечната цена на акциите на месечна основа бележат цените на акциите на Скопски Пазар АД Скопје

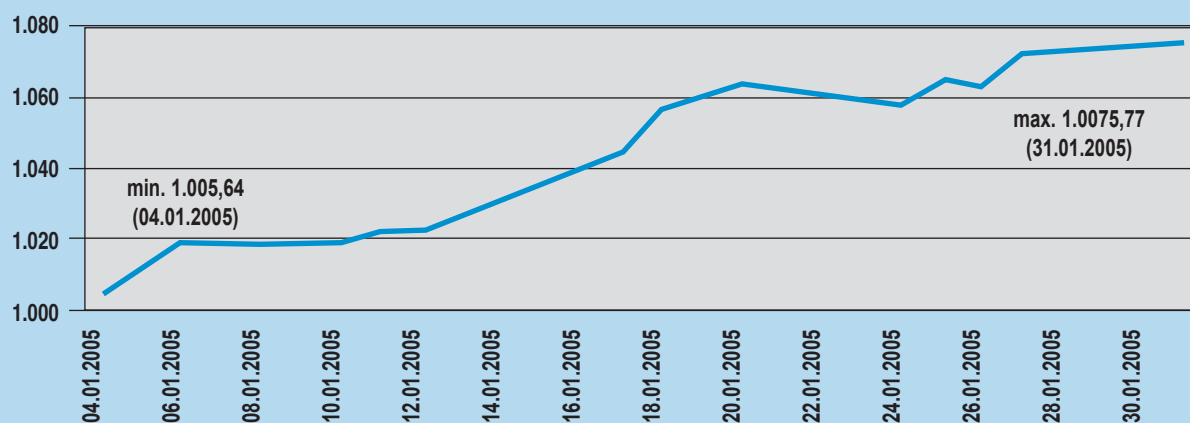
за 10,4% и истите изнесуваа 3.979,8 денари по акција и на Стопанска Банка АД Битола за 10,3%, чија просечна цена по акција во јануари изнесуваше 2.962,4 денари. И просечната цена на акциите на Комерцијална Банка АД Скопје—обични во јануари 2005 година бележи пораст за 7,9% во однос на просечната цена на овие акции во претходниот месец. Просечната цена на една акција на Комерцијална Банка АД Скопје во јануари 2005 година изнесуваше 4.818,1 денар.

Од десетте најликвидни акционерски друштва на Македонската Берза за долгорочни хартии од вредност најголема процентуална застапеност на странски инвестиции во основната главнина на акционерските друштва има во: Топлификација АД Скопје со застапеност од 17,69% странски капитал и Комерцијална Банка АД Скопје со застапеност од 11,87% странски капитал во основната главнина на друштвото.

Македонска берза АД Скопје

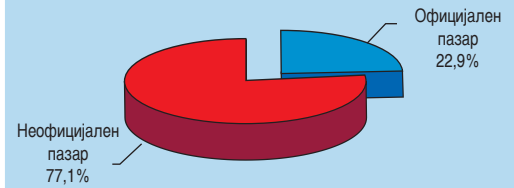
БЕРЗАНСКИ ПОКАЗАТЕЛИ

	ДЕКЕМВРИ 2004	ЈАНУАРИ 2005	% ПРОМЕНА
ПРОМЕТ (денари)			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	345.372.084	216.059.583	▼37,4
АКЦИИ	198.515.048	144.235.055	▼27,3
ОБВРЗНИЦИ	146.857.036	71.824.528	▼51,1
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН ПРОМЕТ (денари)	19.187.338	13.503.724	▼29,6
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ	98	73	▼25,5
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	234.962.193	671.157.680	▲185,6
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	82.207.012	0	-
АКЦИИ	68.797.458	0	-
УДЕЛИ	13.409.554	0	-
ВКУПНО	662.541.289	887.217.263	▲33,9
ОБЕМ (хартии од вредност)			
АКЦИИ	705.679	393.277	▼44,3
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	237.973	216.092	▼9,2
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	378.461	177.185	▼53,2
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	89.345	0	-
ОБВРЗНИЦИ (НВ во ЕУР)	3.507.957	1.671.861	▼52,3
БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	1.767	1.168	▼33,9
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	9	3	▼66,7
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	16	0	-
ВКУПНО	1.792	1.171	▼34,7
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА (денари)			
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА АКЦИИ	33.252.981.422	34.407.973.250	▲3,5
БЕРЗАНСКА КОТАЦИЈА-АКЦИИ	18.616.063.852	19.124.115.728	▲2,7
ПАЗАР НА ЈАВНО ПОСЕДУВАНИ ДРУШТВА	14.636.917.570	15.283.857.522	▲4,4
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА ОБВРЗНИЦИ	21.278.693.850	21.494.697.941	▲1,0
ВКУПНО ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА	54.531.675.272	55.902.671.191	▲2,5
МБИ-10	1.000,00	1.075,77	-
БРОЈ НА КОТИРАНИ ДРУШТВА	68	68	-
БРОЈ НА ДЕНОВИ НА ТРГУВАЊЕ	18	16	▼11,1

Структура на прометот во Јануари 2005 година

Пазарен сегмент	Промет (денари)	Промет (Еур)	%	Број на транс.
ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	203.457.168	3.310.910	22,9	1.113
НЕОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	683.760.095	11.128.894	77,1	58
ВКУПНО	887.217.263	14.439.804	100,0	1.171

10 најликвидни друштва на Официјален пазар

Харија од вредност	Мах (денари)	Мин (денари)	Просечна цена (денари)	Кол.	Промет во (денари)	Промет во (евра)	% Учество прометот	Бој на транс.	Пазарна капи- тализац. (ден.)
Град. институт Македонија Ск.	7.000	7.000	7.000,00	7.146	50.022.000	813.962	38	7	98.000.000
Алколоид	2.065	1.990	2.028,00	15.913	32.236.186	524.615	24,5	191	2.664.188.790
Комерцијална банка Ск. – обични	5.000	4.400	4.818,10	3.248	16.103.363	261.987	12,2	67	1.825.960.040
Топлификација Скопје	1.780	1.530	1.606,70	9.019	14.668.085	238.639	11,1	67	777.294.765
Стопанска банка Битола	3.000	2.800	2.962,40	2.463	7.217.765	117.433	5,5	18	886.240.488
Макпетрол Скопје	14.000	12.500	13.067,90	198	2.626.125	42.748	2	30	1.573.348.000
Гранит Скопје	95	90	90,7	14.294	1.301.309	21.183	1	57	274.713.754
РЖ Услуги Скопје	45	34	37,2	28.488	1.199.548	19.509	0,9	51	58.151.679
Комерцијална банка Ск.–приор.	960	900	924,3	1.160	1.091.092	17.745	0,8	23	178.269.400
Македонија Турист Скопје	1.150	1.100	1.123,70	962	1.080.100	17.579	0,8	9	518.275.062
ОСТАНАТИ				5.066	4.087.067	66.508	3,1	66	10.269.673.750
ВКУПНО				87.957	131.632.640	2.141.908	100	586	19.124.115.728

3 акции со најголем пораст

Акција	Декември 2004 Просечна Цена	Јануари 2005 Просечна цена	% на промена
	(денари)	(денари)	
Скопски Пазар АД Скопје	3.603,5	3.979,8	▲10,4
Стопанска банка АД Битола	2.686,9	2.962,4	▲10,3
Комерцијална банка АД Скопје	4.464,2	4.818,1	▲ 7,9

3 акции со најголемо опаѓање

Акција	Декември 2004 Просечна Цена	Јануари 2005 Просечна цена	% на промена
	(денари)	(денари)	
Силекс банка АД Скопје	315,0	271,8	▼13,7
Благој Ѓорев АД Велес	1.531,2	1.400,4	▼ 8,5
Европа АД Скопје	755,9	750,0	▼ 0,8

Преглед на тргување со обврзници

	МАХ (%)	МИН (%)	Последна просечна дневна цена	Последен датум на тргување	Обем (НВ во Евра)	Промет (денари)	Промет (Евра)	Принос до достасување на обврзницата*
Обврзници на РМ – старо девизно штедење (РМ01)	76,0	75,0	75,7	31.01.2005	265.345	12.327.070	200.630	10,08%
Обврзници на РМ за денационал. прва емисија (РМДЕН01)	69,0	69,0	69,0	17.01.2005	1.000	42.488	690	11,19%
Обврзници на РМ за денационал. втора емисија (РМДЕН02)	70,1	68,5	70,0	31.01.2005	490.336	21.028.076	342.302	9,95%
Обврзници на РМ за денационал. трета емисија (РМДЕН03)	69,6	67,0	69,5	31.01.2005	915.180	38.426.895	625.380	9,43%

* Моделот на калкулација на приносот до достасување е прилагоден на карактеристиките на обврзниците. Датум на пресметување е 31.01.2005 година, со последната просечна цена на тргување на обврзниците

Показатели за котираните друштва од МБИ - 10

Друштво	Коефициент цена на акција/добивка	Јануари 2005 Дивиденден принос**	Учество на странски инвеститори***
	по акција	принос**	инвеститори***
Алкалоид Скопје	6,33	3,44%	2,16%
Гранит Скопје	5,83	9,48%	1,75%
Европа Скопје	61,11	–	5,39%
Комерцијална банка Скопје	2,20	7,50%	11,87%
Македонијатурист Скопје	8,55	6,15%	1,07%
Макпетрол Скопје	77,83	6,74%	0,69%
Охридска банка Охрид	5,79	13,16%	0,00%
Скопски пазар Скопје	5,25	2,50%	0,00%
Стопанска банка Битола	5,81	16,71%	0,19%
Топлификација Скопје	2,83	9,58%	17,69%

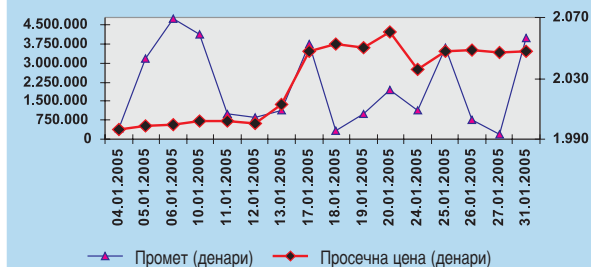
Странски инвеститори на Официјалниот пазар на Берзата***

	Странски правни лица	Странски физички лица	Вкупно странски инвеститори
Акции	11,57%	0,47%	12,04%
Обврзници	9,13%	0,11%	9,24%
Вкупно Официјален пазар	11,33%	0,43%	11,76%

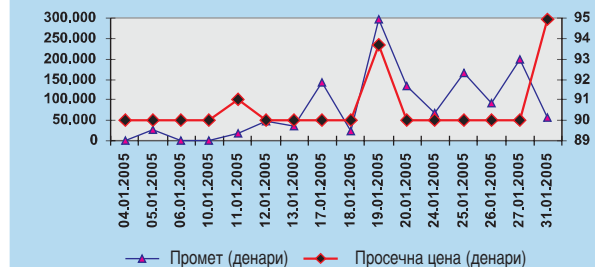
Промет по членки

Членка	Шифра	Класично тргување (денари)	Класично тргување	Блокови (денари)	Блокови	Вкупно (денари)
Комерцијална банка АД	КБ	189.584.249	43,9	1.316.001.000	98,0	1.505.585.249
Тутунскаброкер АД	ТН	89.709.528	20,8	0	0,0	89.709.528
Тетекс-Кредитна Банка АД	ТК	22.650.556	5,2	10.357.600	0,8	33.008.156
Стопанска банка АД	СБ	26.434.406	6,1	0	0,0	26.434.406
Фершпед Брокер АД	ФР	23.008.809	5,3	0	0,0	23.008.809
Инвестброкер АД	МИ	19.260.554	4,5	0	0,0	19.260.554
УНИ Банка АД	БЛ	3.259.953	0,8	15.956.760	1,2	19.216.713
Еуро брокер АД	ЕУ	17.935.766	4,2	0	0,0	17.935.766
МАК Брокер АД	МК	11.461.328	2,7	0	0,0	11.461.328
Охридска Банка АД	ОХ	8.491.677	2,0	0	0,0	8.491.677
Бро-дил АД	БД	6.986.534	1,6	0	0,0	6.986.534
Битола Брокер АД	ББ	6.615.083	1,5	0	0,0	6.615.083
Силекс банка АД	СЛ	6.066.336	1,4	0	0,0	6.066.336
Поштел Брокер АД	ПТ	654.388	0,2	0	0,0	654.388
Вкупно		432.119.166	100,0	1.342.315.360	100,0	1.774.434.526

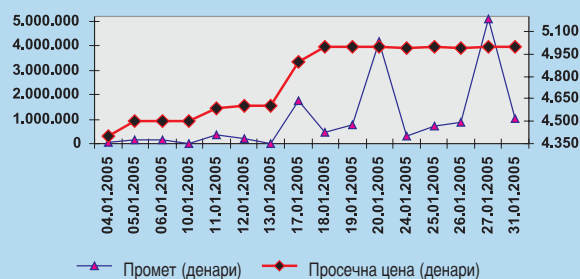
АЛКАЛОИД АД СКОПЈЕ

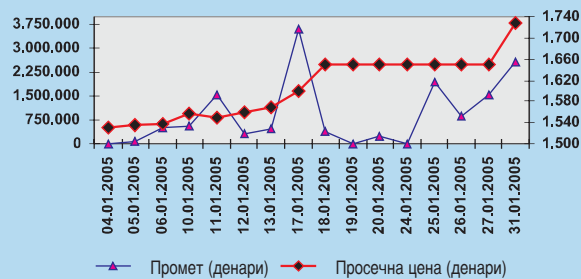
ГРАНИТ АД СКОПЈЕ

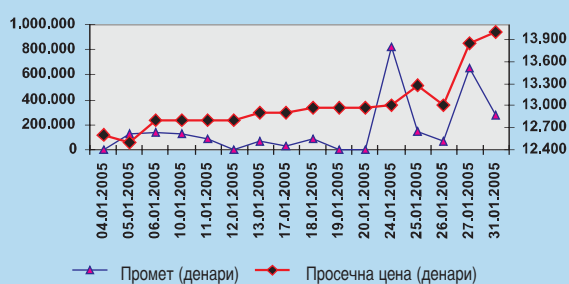
КОМЕРЦИЈАЛНА БАНКА АД СКОПЈЕ

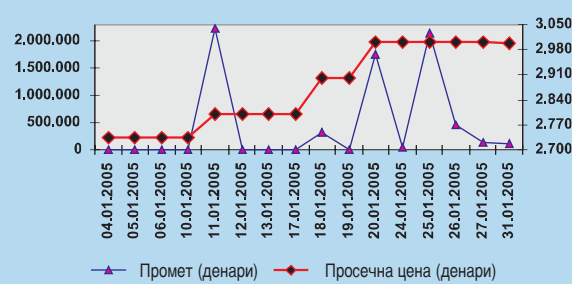
ТОПЛИФИКАЦИЈА АД СКОПЈЕ

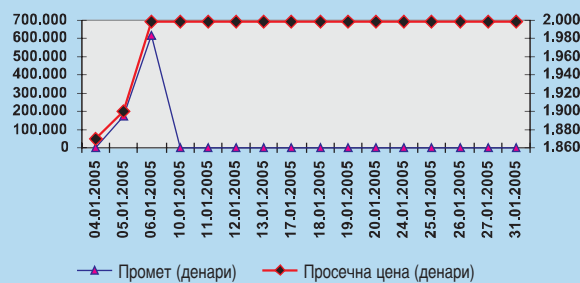
МАКПЕТРОЛ АД СКОПЈЕ

СТОПАНСКА БАНКА АД БИТОЛА

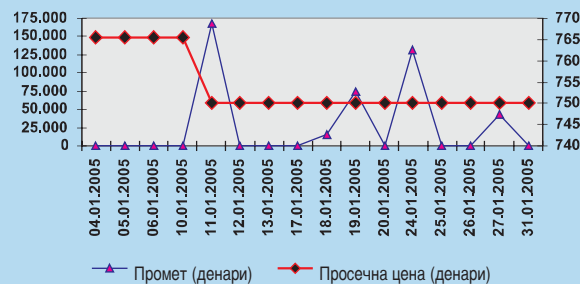
ОХРИДСКА БАНКА АД ОХРИД

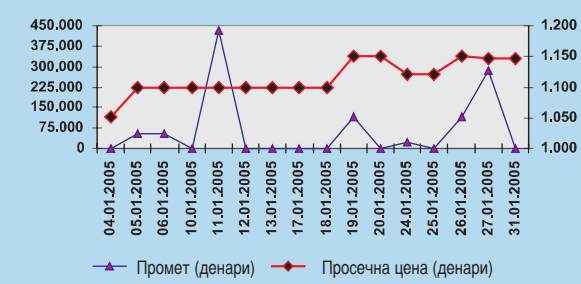
СКОПСКИ ПАЗАР АД СКОПЈЕ

ЕВРОПА АД СКОПЈЕ

МАКЕДОНИЈА ТУРИСТ АД СКОПЈЕ

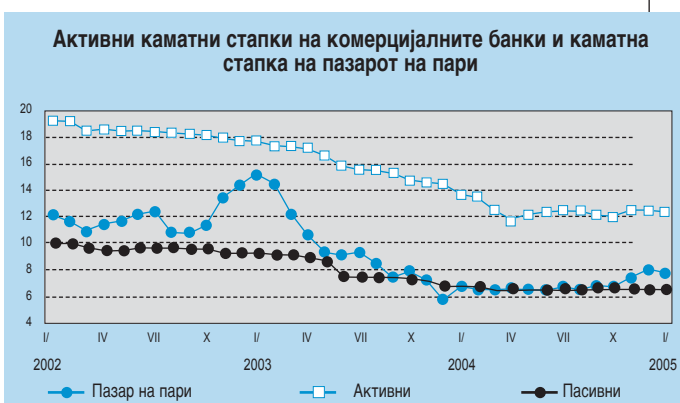
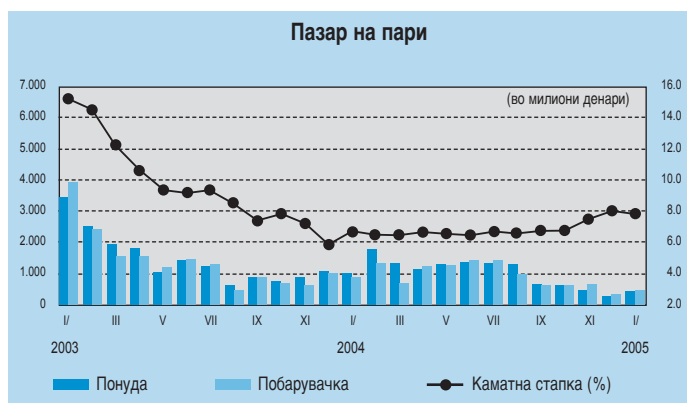
Пазар на пари и краткорочни хартии од вредност

Прометот на Пазарот на пари и краткорочни хартии од вредност во **јануари 2005** година изнесува 412,5 милиони денари и во однос на претходниот месец бележи зголемување за 88,9%.

Побарувачката на ликвидни средства во анализираниот период изнесува 487,5 милиони денари и во однос на претходниот месец е поголема за 32,3%. Во исто време, понудата на ликвидни средства на Пазарот на пари во јануари 2005 година бележи пораст за 54,8% во однос на претходниот месец и истата изнесува 449,5 милиони денари.

Оттука, и покрај остварениот вишок на ликвидни средства над утврдената обврска за задолжителна резерва од 9,6%, на институционализираниот пазар на пари побарувачката ја надмина понудата за 8,5%.

Во такви услови, просечната пондерирана каматна стапка во анализираниот период изнесуваше 7,8% и во однос на претходниот месец е пониска за 0,3 процентни поени.

ПАЗАР НА ПАРИ

2002	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Вкупен промет (во милиони денари)	2,491	3,390	4,888	4,473	4,145	5,631	3,938	2,460	3,008	2,970	3,843	5,213
Каматна стапка (% на годишно ниво)	12.03	11.62	10.85	11.41	11.62	12.11	12.33	10.84	10.83	11.35	13.36	14.36
2003	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Вкупен промет (во милиони денари)	3,224	2,330	1,493	1,350	979	1,371	1,204	476	837	659	560	894
Каматна стапка (% на годишно ниво)	15.20	14.44	12.19	10.59	9.36	9.16	9.34	8.52	7.41	7.87	7.25	5.82
2004	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Вкупен промет (во милиони денари)	823	1,337	674	1,012	1,128	1,131	1,136	912	490	547	433	218
Каматна стапка (% на годишно ниво)	6.67	6.48	6.51	6.66	6.55	6.51	6.67	6.55	6.80	6.73	7.45	8.03
2005	I											
Вкупен промет (во милиони денари)	413											
Каматна стапка (% на годишно ниво)	7.80											

Депозити на населението и на претпријатијата кај банките

Депозити на население

Вкупните депозити на населението кај банките на крајот на **јануари 2005** година изнесуваа 45.644 милиони денари, што претставува месечен пораст од 2,7%. Порастот главно се должи на зголемувањето на краткорочните девизни и денарски депозити (за 2,1% и 2,9%, респективно). Во текот на првиот месец од годината, беа забележани намалени преференции кај населението за штедење на долг рок, при што на крајот од месецот долгорочните депозити беа пониски за 11,8% во однос на претходниот месец. На годишно ниво, вкупните депозити на населението забележаа зголемување од 19,1%.

Депозити на претпријатија

Вкупните депозити на претпријатијата во **јануари 2005** година достигнаа износ од 20.870 милиони денари, односно месечно зголемување од 3,4% во однос на декември. Анализирано според рочноста, краткорочните депозити на претпријатијата изнесуваат 19.727 милиони денари, а долгорочните 1.143 милиони денари, при што месечниот пораст изнесува 3,4% и 2,0%, соодветно. Од валутен аспект, кај

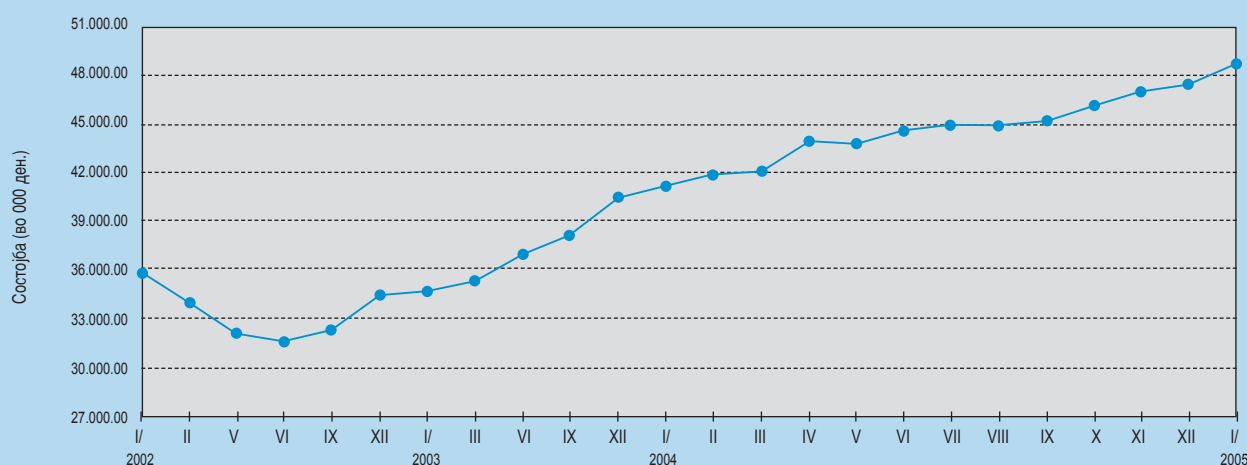
денарските депозити е регистрирано месечно намалување од 0,7%, додека месечниот пораст на денарските депозити изнесува 7,7%. Во однос на јануари од претходната година, вкупните депозити на претпријатијата забележаа пораст од значителни 31,9%.

Фондот за осигурување на депозитите врши обесштетување само на депозитите на физичките лица кај банките и штедилниците кои имаат дозвола од Народна банка за работа со депозити на физички лица.

Фонд за осигурување на депозити

На 28 февруари 2005 година вкупните средства на Фондот изнесуваат 3,34% од вкупните депозити на физичките лица кај банките и штедилниците. Од вкупно пресметаната обврска за обесштетување во износ од 109,281 милиони денари, до 28.02.2005 година Фондот за осигурување на депозити исплатил обесштетување во износ од 102,670 милиони денари. Заклучно со февруари оваа година, Фондот исплатил 93,95% од вкупно пресметаната обврска за обесштетување.

Состојба на депозитите на физички лица кај банките и штедилниците

КАМАТНИ СТАПКИ НА ДЕНАРСКИ И ДЕВИЗНИ ШТЕДНИ ВЛОГОВИ ВО КОМЕРЦИЈАЛНИТЕ БАНКИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА(по рачност и валута)

Банка	Денарски штедни влогови					Девизни штедни влогови									
	По видување	1 мес.	3 мес.	6 мес.	12 мес.	24 мес.	36 мес.	Валута	По видување	1 мес.	3 мес.	6 мес.	12 мес.	24 мес.	36 мес.
Алфа банка АД Скопје каматни стапки од јуни, 2004	1.0%	4.5%		5.0%	5.5%	6.0%		EUR	0.80%		1.40%	1.50%	1.70%		
								USD	0.50%				1.00%		
								CHF	0.10%				0.40%		
								GBP	0.20%						
Еуро стандард банка АД Скопје каматни стапки од февруари, 2004	1.0%	4.0%	5.0%	5.5%	6.5%	8.0%	10.0%	EUR	0.80%	1.40%	1.50%	1.70%	2.10%	2.50%	2.80%
								USD	0.50%	0.80%	0.90%	1.00%	1.10%	1.50%	1.60%
								GBP	0.50%	0.80%	0.90%	1.00%	1.10%	1.50%	1.60%
								CHF	0.10%	0.15%	0.17%	0.20%	0.25%	0.30%	0.35%
								Др вал. (осв. јен)	0.50%	0.80%	0.90%	1.00%	1.10%	1.50%	1.60%
Инвест банка АД Скопје каматни стапки од март, 2004	1.0%	4.0%	5.0%	5.5%	6.0%	6.5%	8.0%	EUR	0.80%	1.50%	1.70%	1.80%	2.20%	2.50%	2.80%
								USD	0.50%	0.90%	1.00%	1.10%	1.30%	1.60%	1.80%
								CHF	0.10%	0.20%	0.30%	0.40%	0.50%	0.60%	0.70%
								AUD	1.70%	2.50%	3.00%	3.40%	3.90%	4.00%	4.60%
								Др. валути	1.20%	1.50%	1.70%	2.00%	2.30%	2.80%	3.20%
Извозно кредитна банка АД Скопје каматни стапки од август, 2004	1.5%		8.0%	8.0%	9.0%	9.5%	10.0%	EUR	0.80%		2.45%	2.45%	3.00%	3.50%	4.00%
								USD	0.60%		1.00%	1.10%	1.20%	1.50%	2.00%
								CHF	0.10%		0.30%	0.40%	0.60%	0.80%	1.00%
								Др. валути	0.50%		1.00%	1.20%	1.50%	1.70%	2.00%
								EUR	0.80%	1.40%	1.4-1.5%	1.6-1.7%	2.0-2.1%		
Комерцијална банка АД Скопје каматни стапки од јули, 2004	1.0%	5.5%	6.3-6.5%	6.8-7%	7.3-7.5%			USD	0.50%	0.80%	0.8-0.9%	0.9-1%	1.0-1.1%		
								GBP	1.50%	2.40%	2.5-2.6%	2.7-2.8%	3.4-3.5%		
								CHF	0.10%	0.15%	0.15-0.17%	0.18-0.2%	0.23-0.25%		
								За сите валути	0.25%				0.85%	1.00%	1.30%
								EUR	1.10%	1.70%	1.80%	2.00%	2.40%	2.80%	3.10%
КИБ АД Куманово каматни стапки од март, 2004	1.3%-2.3%	6.3%	7.3%	7.8%	8.3%	8.8%	9.3%	EUR	0.40%	0.45%	0.47%	0.50%	0.53%	0.58%	0.60%
								CHF	1.80%	2.70%	2.90%	3.10%	3.50%	4.00%	4.50%
								GBP	1.30%	1.80%	2.00%	2.30%	2.70%	3.10%	3.20%
								CAD	0.80%	1.10%	1.20%	1.30%	1.30%	1.50%	1.70%
								USD	2.00%	3.20%	3.40%	3.70%	4.00%	5.00%	5.50%
Македонска банка АД Скопје каматни стапки од април, 2004								AUD	0.60%	1.30%	1.40%	1.50%	1.90%	2.00%	2.30%

Охридска банка АД Охрид каматни стапки од март, 2004	1.0%	6.0%	7.0%	7.5%	8.0%	8.5%	9.0%	EUR	0.50%					2.50%	2.60%	2.80%
								CHF	0.10%					1.00%	1.10%	1.20%
								GBP	0.50%					3.00%	3.20%	3.40%
								USD	0.20%					1.30%	1.50%	1.60%
								Др. валути	0.50%					2.00%	2.50%	3.00%
Поштенска банка АД Скопје	1.0%	6.0%	7.0%	7.5%	8.0%	8.5%	9.0%									
Прокредит банка АД Скопје каматни стапки од декември, 2004		6.5%	7.5%	8.5%	10.0%	10.5%	10.5%	EUR		1.50%	2.00%	2.50%	3.00%	3.75%	4.50%	
								USD			1.00%	1.25%	1.50%	1.80%	2.25%	
								EUR	1.00%	2.30%	2.35%	2.70%	3.35%	по догов.	по догов.	по догов.
								USD	0.50%	0.85%	0.90%	1.10%	1.50%	по догов.	по догов.	по догов.
								CHF	0.01%	0.05%	0.10%	0.15%	0.30%	по догов.	по догов.	по догов.
Радобанк АД Скопје	2.0%	7.0%	7.5%	8.0%	8.5%			Др. валути	по догов.		по догов.	по догов.	по догов.	по догов.	по догов.	по догов.
Стопанска банка АД Скопје каматни стапки последна промена во февруари, 2005	0.85%	5.25%	6.5%	7.0%	7.5%	8.0%	8.5%	EUR	0.550%	1.264%	1.394%	1.530%	2.079%	2.541%	2.772%	
								USD	0.450%	1.546%	1.775%	2.058%	2.934%	3.586%	3.912%	
								GBP	1.691%	2.899%	3.164%	3.431%	4.481%	4.481%	4.481%	
								CAD	0.904%	1.550%	1.691%	1.841%	2.468%	2.468%	2.468%	
								AUD	1.863%	3.193%	3.510%	3.829%	5.045%	5.045%	5.045%	
								Други валути	0.200%	0.264%	0.394%	0.530%	1.079%	1.079%	1.079%	
								CHF	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	
								Јапонски јен	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	
	1.5%	4.5%	5.0%	5.5%	6.0%	6.5%	7.0%									
	3.0%	8.0%	9.5%	10.0%	10.5%	11.0%	11.5%	EUR	2.00%		2.70%	3.10%	3.60%	4.10%		
„Тетекс Кредитна банка АД Скопје, каматни стапки од јуни, 2004								USD	1.50%		2.20%	2.50%	3.00%	3.50%		
								Др. валути	0.80%		1.00%	1.30%	1.50%	1.70%		
	2.5%	7.0%	8.0%	8.5%	9.0%	9.5%		EUR	1.00%	2.00%	2.30%	3.50%	4.00%	4.50%	5.00%	
								AUD	1.50%	2.40%	2.80%	4.00%	4.50%	5.00%	5.50%	
								USD	0.50%	1.20%	1.70%	2.80%	3.20%	3.50%	4.00%	
								GBP	1.40%	2.00%	2.40%	3.50%	4.00%	4.50%	5.00%	
								CHF и др.	0.60%	1.00%	1.50%	2.80%	3.20%	3.50%	4.00%	
Тетовска банка АД Тетово каматни стапки од јуни, 2004	2.0%	5.0%	6.0%	7.0%	8.0%	9.0%	10.0%	EUR	1.20%				2.00%	2.50%	3.00%	
								USD	0.80%				1.50%	2.00%	2.50%	
								CHF	0.40%				0.70%	1.00%	1.20%	
								Др. валути	0.40%				0.70%	1.00%	1.20%	
	1.0%	6.0%	7.5%	7.8%	8.0%	8.5%	9.0%	EUR	0.80%	1.50%	1.75%	1.80%	2.20%			
Тутунска банка АД Скопје каматни стапки од февруари, 2004								USD	0.60%	0.90%	1.00%	1.10%	1.20%			
								CHF	0.10%	0.20%	0.30%	0.40%	0.50%			
								Др. валути	0.70%	1.00%	1.20%	1.40%	1.80%			
	2.5%	6.0%	7.0%	8.0%	9.0%	10.0%	11.0%	EUR	1.00%	2.00%	2.50%	3.00%	3.50%	5.00%	6.00%	
								USD	1.00%	1.50%	2.00%	2.50%	3.50%	5.00%	6.00%	
УНИ банка АД Скопје								CHF	0.10%	0.30%	0.40%	0.50%	0.60%			
каматни стапки од декември, 2003								AUD, GBD	2.00%	2.50%	3.00%	3.50%	4.00%	4.50%	5.00%	

Податоците се обезбедени од банките во Република Македонија и истите подлежат на промени согласно денешната политика на банките
Само за податоците на Поштенска банка АД Скопје и Стопанска банка АД Битола немаме добиено официјална потврда од овие банки

КРЕДИТНИ ЛИНИИ ЗА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА
обезбедени и гарантирани од Владата на Република Македонија, состојба во октомври 2004 година
(податоците се од информативен карактер, деталните услови се достапни во деловните банки)

Кредитна линија	Кредитна линија за набавка на опрема од италијанско производство) Банка агент - МБПР	Програма за кредитирање на развојот на МСП од страна на KfW од Германија, - револвинг фонд Банка агент - МБПР	Микро кредитна линија за финансиска поддршка од ЕУ за мали и средни претпријатија. имплементатор МБПР
Износ	50.000 – 2.000.000 €	50.000 – 400.000 €	до 30.000 ЕВРА
Рок на враќање	7 години, со вклучен грејс период до 1,5 год.	До 4 години со вклучен грејс период до 6 месеци	до 3 односно 5 год.
Грејс период		до 1,5 год.	до 6 мес.
Годишна каматна стапка	Фиксна 7% годишно	10% на годишно ниво	до 10% односно 10,5 %
Обезбедување	Хипотека, банкарска гаранција, депозити и хартии од вредност	Хипотека, меници, залог на подвижни предмети, права и хартии од вредност или залог на недвижен имот	Бланко меница со менична изјава заверена кај нотар, барирен чек со изјава заверена кај нотар, меница и/или барирен чек од други банитетни правни лица – гаранти, хипотека, минимум 130% од износот на кредитот, рачна залога минимум 130% од износот на кредитот, депон на вредносни предмети и хартии од вредност, банкарска гаранција.
Намена на кредитот	Средствата се одобруваат за профитабилни инвестициони проекти на приватни инвеститори	Модернизација и проширување на постоечки приватни МСП, и основање на нови. Минимум 40% од кредитот се користи за основни средства; Максимум 60% од кредитот може да се користи за обртни средства	Долгорочно финансирање на нови проекти преку набавка на опрема или машини. До 20% од вкупниот износ на кредитот може да се користи за обртен капитал.
Целни групи	Сите МСП освен од дејностите: Е–Трговија, Ј–Јавна управа, Задолжителна социјална заштита, М–Приватни домаќинства со вработени лица и Н–Екстериторијални организации и тела.	МСП кои се над 51% во приватна сопственост.	Правни лица со најмалку 51% во приватна сопственост, кои вработуваат помалку од 20 лица, кои се на почетокот на бизнисот или кај кои бизнисот е започнат најмногу пред 5 години
Степен на искористеност на средствата	Италија обезбеди 12,7 милиони Евра, од кои остануваат за користење 4,4 милиони Евра. Искористени се 66%. Од наплатените анuitети ќе се креира револвинг фонд за одобрување кредити под следните услови: износ 50.000–500.000 евра, рок на враќање: 1–3 години, каматна стапка 7–10% п.а., намена: за трајни обртни средства.	KfW од Германија обезбеди 15 милиони Евра, кои се 100% искористени. Од наплатените анuitети се креира револвинг фонд.	ЕУ обезбеди 7,9 милиони Евра, од кои остануваат за користење 5,4 милиони Евра.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Еуро стандард банка АД Скопје, Извозна и кредитна банка Скопје, Инвест банка Скопје, Комерцијална банка Скопје, Македонска банка Скопје, Охридска банка Охрид, Радобанк Скопје, Силекс банка Скопје, Стопанска банка Скопје, Тетовска банка Тетово, Тетекс кредитна банка Скопје, Тугунска банка Скопје, УНИ банка Скопје	Еуро стандард АД Скопје, Извозна и кредитна банка АД Скопје, Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Македонска банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Радобанк АД Скопје, Силекс банка Скопје, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, Тетекс кредитна банка Скопје, Тетовска банка АД Тетово, Тугунска банка АД Скопје, УНИ банка Скопје	Комерцијална банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, Тугунска банка АД Скопје, Извозна и кредитна банка АД Скопје, КИБ АД Куманово
Забелешка	Еднократна провизија од 1,2% се плаќа за услугите на прокураторот, доколку се користат негови услуги	До 4 години со вклучен грејс период	до 3 односно 5 год.

Кредитна линија	Кредитна линија за набавка на опрема од италијанско производство). Банка агент - МБПР	Програма за кредитирање на развојот на МСП од страна на КТМ од Германија. - револвинг фонд Банка агент - МБПР	Микро кредитна линија за финансиска поддршка од ЕУ за мали и средни претпријатија. имплементатор МБПР
Износ	50 – 15.000 € микро кредити, до 50.000 € мали кредити	30.000 до 2.000.000 €	нема лимит
Рок на враќање	до 4 години	2–12 месеци (за извозни аранжмани)	– до 3 години за обртни средства, до 5 години за инвестициони проекти кога се работи за модернизација на технолошки процес
Грејс период	до 1 година	не	Согласно кредитната политика на делов. банки
Годишна каматна стапка	11% до 18% на годишно ниво	Во зависност од рокот на отплата: до 2 месеци 7,5% годишно, до 4 месеци 8,0% годишно, до 6 месеци 8,5% годишно, до 12 месеци 9,0% годишно Основната каматна стапка може да се намали за 0,5% годишно, доколку крајниот корисник има осигурен извоз преку МБПР	Охридска банка од 5,27% до 10,00% Тутунска банка од 6,19% до 8,65% Радобанк 7,50% Инвест банка 10,00% Стопанска Банка–Битола 9,00%
Обезбедување	Бланко меница со изјава заверена кај нотар, со најмалку 2 жироанти; Барирен чек со изјава заверена кај нотар, Меница и/или барирен чек од други бонитетни правни лица – гаранции; Хипотека; Рачна залога на подвижни предмети и права; Дело на вредносни предмети и хартии од вредност; Граѓански чекови; по потреба и друго, прифатливо за Банката. При проценување на кредитите се применува посебна кредит – на технологија која е фокусирана на социо–економската состојба на претприемачот и неговиот бизнис, во однос на колатералот	Хипотека; Рачна залога на подвижни предмети и права; Бонитетни хартии од вредност; Други вообичаени форми на обезбедување	Согласно кредитната политика на банките учеснички во реализацијата на средствата од Револвинг Фондот: хипотека, залог и други инструменти прифатливи за банките.
Намена на кредитот	Финансирање на основни средства (набавка на опрема, машини, алати, инсталации, градежно земјиште, реновирање и модернизација; финансирање на обртни средства (суровини, репроматеријали, трговска стока).	Финансирање обртни средства за подготовка на производство наменето за извоз.	– Финансирање на обртни средства (набавка на суровини, репроматеријали, дополнителна опрема и резервни делови за зголемување на обемот на производството за поддршка на извозни активности или супституција на увоз); – Финансирање на инвестициони проекти кога се работи за модернизација на технолошки процес.
Целни групи	Приватни трговски друштва, поединци, индивидуални претприемачи, занаетчи, продавачи на пазар и самостојни вршители на дејност.	Приватни трговски друштва кои имаат производство наменето за извоз.	Претпријатија во приватна сопственост, како и индивидуални земјоделски производители.
Степен на искористеност на средствата	Привот кредит од КТМ од Германија во висина од 6,5 мил. € е 100% искористен. Затоа на 15.10.2004 г. доделени, се нови 6,2 мил. €. Од напатените ануитети ќе се креира револвинг фонд.	Македонска банка за поддршка на развојот обезбеди средства за оваа кредитна линија. Од нив досега се пласирани 5,5 милиони €.	Кредитната линија за развој на приватниот сектор одобрена од МБОР е целосно искористена. За понатамошно користење на располагање се средствата од Револвинг Фондот.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Извозна и кредитна банка АД Скопје; Тутунска банка АД Скопје, Прокредит банка АД Скопје и Можности ДОО Скопје	Балканска банка АД Скопје,Еуро стандард банка АД Скопје,Извозна и кредитна банка АД Скопје,Инвест банка АД Скопје,Комерцијална банка АД Скопје,Македонска банка АД Скопје,Охридска банка АД Охрид,Радобанк АД Скопје, Стопанска банка АД Скопје,Стопанска банка АД Битола,Тетовска банка АД Тетово,Тутунска банка АД Скопје, Силекс Банка АД Скопје	Во досегашното користење на средствата од Револвинг Фондот учествуваат: Инвестбанка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Радобанк АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје
Забелешка	Провизија на ангажирани средства 0,50% годишно на одобрените, а неискористен кредит.	Сопствено учество 15%.	Со средствата од под–заемот може да се финансираат до 70% од вкупната вредност на под–проектот. Крајниот корисник ќе го финансира остатокот од најмалку 30% .

Кредитна линија	Кредитна линија за набавка на опрема од италијанско производство). Банка агент - МБПР	Програма за кредитирање на развојот на МСП од страна на КТМ од Генанија. - револвинг фонд Банка агент - МБПР	Микро кредитна линија за финансиска поддршка од ЕУ за мали и средни претпријатија. имплементатор МБПР
Износ	1.000–10.000 \$ (мали), 1.000–30.000 \$ (големи)	1.000–75.000 \$	2000 \$ микро кредити, 25000 \$ за примарно земјоделско производство, 75000 \$ за преработка и трговија со земјоделски производи
Рок на враќање	Од 1 до 6 години, зависно од намената	Од 1 до 6 години, зависно од намената	7 години зависно од видот на кредитот
Грејс период	од 3 месеци до 3 години, зависно од намената	неод 3 месеци до 3 години, зависно од намената	до 3 год. зависно од видот на кредитот
Годишна каматна стапка	6% годишно	6% годишно (7% за трговија на мало)	6–18% годишно за микро, 6–16% за примарно земјоделски производство, 7% год. за преработка и тргов со земј. производи
Обезбедување	Хипотека во однос 2:1, банкарски чекови, девизни средства, гаранција од ликвидна организација, банкарска гаранција, акцептни налози од ликвидно претпријатие	Хипотека во однос 2:1, Банкарски чекови, девизни средства, гаранција од ликвидна организација, банкарска гаранција, акцептни налози од ликвидно претпријатие.	Хипотека на движен имот (трактори, возила, механизација и др.), хипотека на недвижен имот и други инструменти за обезбедување по барање на банката
Намена на кредитот	1. Развој на сточарство; 2. Растително производство	1. Развој на мали претпријатија 2. Комерцијална трговија	Сточарско производство, растително производство, земјоделска механизација, опрема и обртни средства за преработка на земјод. производи, трговија со земјоделски производи
Целни групи	Индивидуални земјоделци од определени подрачја во источниот и југо-источниот дел на Македонија	Мали и средни претпријатија (на ниво на село).	Невработени лица од земјоделските неразвиени средини, сиромашни земјоделски домаќинства, како и мали и средни претприемачи.
Степен на искористеност на средствата	ИФАД обезбеди 6.7 мил. \$, од кои остануваат за користење 2 мил. \$. Искористени се 57%. Од вратените ануитети ќе се креира револвинг фонд.	ИФАД обезбеди 6.7 мил. \$, од кои остануваат за користење 2 мил. \$. Искористени се 57%. Од вратените ануитети ќе се креира револвинг фонд.	ИФАД обезбеди 7.5 мил. \$. Средствата започнаа да се користат во октомври 2003. Досега се плаќирани 2,6 мил. \$. Од вратените ануитети се планира да се креира револвинг фонд.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Инвестбанка АД Скопје	Инвестбанка АД Скопје	Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, КИБ Куманово, Можности ДОО Скопје и ФуЛМ
Забелешка	Критериуми: инвестициона програма за големите кредити, задолжително учество од 30%, во опрема, згради и задолжително осигурување на стоката во осигурителна компанија и винулирање на Полисата во корист на банката. Банката не одобрува готовински средства, туку врши набавка за сметка на клиентот од добавувач кој го бира самиот клиент.		
	Сопствено учество 20% од вредноста на вкупната инвестиција.		

Кредитна линија	Кредитна линија за набавка на опрема од италијанско производство). Банка агент - МБПР	Програма за кредитирање на развојот на МСП од страна на KfW од Германија - револвинг фонд Банка агент - МБПР	Микро кредитна линија за финансиска поддршка од ЕУ за мали и средни претпријатија. имплементатор МБПР
Износ	Заем тип 1 до 10.000 € Заем тип 2 од 15.000 до 75.000 €, Заем тип 3 до 15.000 €	до 400.000 \$ за мали и средни претпријатија до 200.000 \$ за земјоделство	нема лимит
Рок на враќање	до 5 години	до 7 години за МСП, до 5 години за земјоделство	од 5 до 10 години
Грејс период	до 1 година	до 2 години	Грејс периодот го одредува банката во зависност од вредноста на под-заемот и можниот обрт на средствата во однос на времето за враќање на истиот.
Годишна каматна стапка	Ја одредува индивидуално секоја финансиска институција	Охридска банка 3,67–6,30 %, Стопанска банка Скопје 3,11–8,91 %, Комерцијална банка АД Скопје 3,61–9,40%, Тутунска банка 3,61–8,01 %, Работанк 3,60–9,43 %, Македонска банка 7,94–9,45% и Инвест банка 3,67–9,00%	Стопанска банка АД Скопје 9,73%, Комерцијална банка АД Скопје 6,42% до 9,29%, Охридска банка АД Охрид 6,56% до 7,10%
Обезбедување	Согласно кредитната политика на финансиската институција вклучена во спроведување на кредитната линија	Согласно кредитната политика на банките учеснички: хипотека на недвижен имот, залог на опрема и други инструменти прифатливи за банките.	Согласно кредитната политика на банките учеснички: хипотека, залог на опрема и други инструменти прифатливи за банките.
Намена на кредитот	За инвестиции во основни средства и работен капитал	1. мали и средни претпријатија – за основни средства–за набавка на машини и опрема, од било која природа (освен стекнување на земја), и – за обртни средства–за набавка на сировини и резервни делови. 2. кредити во областа на земјоделството – набавка на земјоделска механизација, основно стадо, оранжерии, подигање на насади, опрема, набавка на сировини, репроматеријали	Изградба/набавка на имот, набавка на машини и опрема, набавка на сировини и резервни делови, како и активност на едукативни тренинг програми.
Целни групи	Заем тип 1: индивидуални земјоделци, самостојно вработени лица и претприемачи на микро претпријатија; Заем тип 2: мали претпријатија со 4 до 20 вработени; Заем тип 3: микро претпријатија со најмногу 3 вработени	Мали и средни претпријатија и индивидуални земјоделски производители како и претпријатија ангажирани во производството или маркетингот на земјоделски производи.	Мали и средни претпријатија кои што работат во трудо-интензивни индустрии: текстилна, кожна, прехранбена индустрија и др. гранки, кои би овозможиле креирање на нови работни места, освен примарно земјоделско производство.
Степен на искористеност на средствата	Владата на Холандија обезбеди 7,2 мил. □ од кои остануваат за користење 1,2 мил. □. Искористени се 85%. Од наплатената главнина се формира револвинг фонд, кој се пласира под истите услови.	Средствата од Заемот од Фондот за меѓународна соработка и развој (ИЦДР)– Тајван се целосно искористени. Средствата од Револвинг Фондот од овој Заем се кај банките учеснички кои ги пласираат на крајните корисници под истите услови.	Средствата од ЦЕБ во износ од 5.112.800 □ се целосно искористени. Средствата од Револвинг Фондот од овој Заем се кај банките учеснички, кои ги пласираат на крајните корисници под истите услови.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Тутунска банка АД Скопје, ИК банка АД Скопје, Можности ДОО Скопје	Охридска банка АД Охрид, Стопанска банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, Работанк АД Скопје, Македонска банка АД Скопје и Инвест банка АД Скопје	Стопанска банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје и Охридска банка АД Охрид.
Забелешка		Со средствата од под-заемот може да се финансираат најмногу 85% од вкупната вредност на под-проектот. Банката и крајниот корисник на под-заемот ќе го финансираат остатокот од најмалку 15%.	Со средствата од под-заемот може да се финансира до 50% од вредноста на под-проектот. Останатите 50% се финансираат од сопствени средства на крајниот корисник. Средствата не може да се користат за: 1) проекти од земјоделството, освен за преработка и доработка на земјоделски производи; 2) за обртен капитал и услуги поврзани со операциите на проектот (трошоци за одржување, плати и друго).

Кредитна линија	АПЕКС глобален заем од Европска Инвестициона Банка	Репласирање на средства од компензациони фондови од странска помош (Одлука од Сл. в. 60/2004)	Програма за развој и инвестиции на мали и средни претпријатија од Тајван агент Агенција за развој и инвестиции
Износ	20.000 € до 12.500.000 €	Износот не е дефиниран, а се финансира најмногу до 50% од вредноста на конкретниот проект.	до 2 милиони УСД
Рок на враќање	од 4 до 12 год. до 3 години	краткорочни кредити 9 месеци	до 15 години
Грејс период		3 месеци	до 5 години
Годишна каматна стапка	Комерцијална банка 6,31–7,41%, Тулуиска банка 5,595–7,06%, Охридска банка Охрид 5,95%, а за проекти реализирани преку МБПР каматната стапка може да биде променлива или фиксна во висина од 7%.	3%	до 7%
Обезбедување	Согласно кредитната политика на деловните банки учеснички во реализација на кредитот	Банкарска гаранција	Хипотека на недвижен имот, рачна залога
Намена на кредитот	– Набавка на материјални и нематеријални средства директно поврзани со проектот и – Зголемување на постојниот обртен капитал поврзан со проектот	суровини, репроматеријали, опрема	Реализација на Програма за развој и инвестиции на мали и средни претпријатија
Целни групи	Мали и средни претпријатија од областа на индустријата (вклучувајќи ја земјоделската индустрија), секторот на услуги и туризмот како и други сектори (трговија, финансирање во здравствен сектор, секторот на образованието и друго). Подружници кои претставуваат мали и средни претпријатија на големите претпријатија.	МСП од областа на стопанството	Мали и средни претпријатија
Степен на искористеност на средствата	Европската Инвестициона Банка (ЕИБ) обезбеди заем во висина од ЕУР 20 милиони. Заклучно со месец Октомври искористени се ЕУР 9.049.870,00 (45% од Заемот) а остануваат за користење уште ЕУР 10.950.130,00. Револвинг Фондот кој ќе се формира по овој заем треба да се пласира на крајните корисници под исти услови.	Отплатени средства од странски помошти кои генерираат компензациони фондови. Во моментот нераспределени се 37.000.000 денари	Меѓународната трговска банка од Тајван обезбеди 20 милиони УСД за оваа кредитна линија која е искористена 99%. Деловните банки од вратените анугети создадоа револвинг фондови.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Комерцијална банка Скопје, Стопанска банка Скопје, Тулуиска банка Скопје Охридска банка Охрид и Македонска банка за поддршка на развојот Скопје (МБПР), која учествува како посредник кон деловни банки кои неможат директно да учествуваат во имплементацијата на заемот. МБПР има потпишано договори со Инвест банка Скопје и Еуро стандард банка Скопје	Надлежна институција за имплементација е: Министерство за финансии, Сектор за управување со капитал, Одделение за странска помош	Стопанска банка АД Скопје, Радобанк АД Скопје
Забелешка	Со средствата од Заемот може да се финансираат трошоци настанати не подолго од 6 месеци од одобрувањето на проектот. – Од вкупната вредност на под-проектот 50% се финансира со средствата од под-заемот, додека останатите 50% може да бидат финансирани од страна на крајниот корисник или деловната банка и/или кофинансирани од други финансиски институции. – Согласно Прирачникот за финансирање утврден од страна на ЕИБ постојат исклучувања или ограничувања на набавки за кои не е дозволено или финансирањето е дозволено со посебно одобрение на ЕИБ.	Селекција на пријавените проекти врши Комисијата за менаџмент со компензациони фондови, формирана од Владата.	

ДРУГИ ПРОЕКТИ ЗА ПОДДРШКА НА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА, состојба - октомври 2004 г.
(податоците се од информативен карактер, деталните услови се достапни кај имплементаторите)

Гаранции	Гарантен фонд - проект на Шведската агенција за меѓународна развојна соработка (СИДА)	Кредитен фонд	Фонд за кредитирање МСП - проект на Американската агенција за меѓународен развој (УСАИД)
Услови под кои се одобрува гаранција на крајни корисници	Гаранции се доделуваат за сите кредити од кредитните линии дистрибуирани преку банките потписнички за соработка со ГФ (освен за потрошувачки и станбени кредити)	Видови кредити	Краткорочни иновативни кредити за обртни средства за МСП: кредити за финансирање на нарачки за познат купувач, производството наменето за извоз, факторинг и др.
Видови гаранции	обезбедени гаранции, односно гаранции обезбедени со инструменти за обезбедување кои банките не ги прифаќаат, необезбедени гаранции, во одредени случаи се издаваат гаранции за кои не се зема обезбедување.	Намена на кредитот	Финансирање на подготовка на производство и испорака на производи на домашни и странски пазари, набавка на сировини и репроматеријали, трошоци за пакување, работна сила, тестирање, транспорт, царина, даноци, и др.
Максимален износ	60.000 евра, но најмногу до 60% од главницата на бараниот кредит	Износ	од 10.000 USD до 100.000 USD
Рок на враќање на кредит	За краткорочни и долгорочни кредити со максимум 5 години рок на отплата со вклучен грејс период	Рок на враќање	од 30 дена до 179 дена.
Надомест за гаранција	1% годишно за обезбедени гаранции, 2,5% годишно за необезбедени гаранции	Годишна каматна стапка	од 8% до 12%
Манипулативен трошок	1,5% еднакратно за обезбедени гаранции, 1% еднакратно за необезбедени гаранции	Провизии	100 USD за поднесување барање за кредит, 0,5% за обработка на барање и 2% за управување со кредитот.
Намена на кредитот за кој се издава гаранција	Создавање нови или сојузување на постоечките работни места	Обезбедување	Неотповикливи акредитиви, банкарски гаранции, полиса за осигурување извоз, барирани чекови, залог, менници, др.
Целни групи	– потенцијални основачи на МСП – постоечки МСП со доминантен приватен капитал и најмногу 50 вработени – вршители на земјоделска дејност	Целни групи	Приватни правни субјекти од производство, трговија или услуги, кои покажуваат позитивни финансиски резултати и имаат од 10 до 200 редовно вработени лица. Приоритет имаат извозници, кои обезбедуваат нови вработувања.
Имплементатор	Центар за поттикнување на развојот на МСП Скопје	Имплементатор	МСП Фонд Скопје
Деловни банки кои го нудат кредитот	Тулунска банка АД Скопје, ИК банка АД Скопје, Можности ДОО Скопје	Основан на фондот	МСП фондот е основан и управуван од Citimpon Capital Corp. САД со 1,5 мил USD кредитен фонд
Забелешка	Шведска агенција за меѓународна развојна соработка (СИДА) додели 1.580.000 евра со цел основање прв Гарантен фонд во РМ кој пред деловните банки служи како обезбедување на заемите во случај кога МСП не можат да обезбедат колатерал. Истовремено Гарантниот фонд придонесува за намалување на ризикот на банките кои ги финансираат малите бизниси.	Забелешка	Цел на МСП Фондот е на МСП од Македонија да им го олесни пристапот до финансиски средства. Тој развива и нуди кредити и други финансиски производи прифатливи за МСП, кои претставуваат финансиски алатки за нивниот развој.

Кратки вести

РЕСТАРТИРАЊЕ НА СКОПСКАТА ТОПИЛНИЦА

Министерот за финансии м-р Никола Поповски ја посети поранешната скопска топилница, која на меѓународен тедер беше купена од компанијата „Romtrade Ltd“, сега „Скопски легури“ Дооел Скопје.

Во рамки на посетата, министерот Поповски оствари работна средба со претседателот на компанијата г. Никита Новиков Вартоломеј, генералниот директор г. Владимир Шедровитски, како и со останатиот менаџерски тим и направи обиколка на погоните каде започнаа со работа 310 лица.

На средбата, менаџерскиот тим на компанијата го изрази своето задоволство од досегашната соработка со Владата на Република Македонија и надеж дека соработката ќе биде уште подобра во наредниот период, имајќи го предвид заедничкиот интерес за конечно рестартирање на металуршката индустрија во земјата.

Според инвестициони планови на компанијата, во топилницата до крајот на годината се планира да се инвестираат 20 милиони евра, од кои 3 милиони евра веќе се вложени. Во април ќе биде пуштена во погон и првата печка во топилницата и веќе во тој месец ќе може да се очекува првиот производ. Во јули се планира да биде пуштена и втората печка и така сукцесивно на секој два месеци до крајот на годината ќе бидат пуштени сите пет печки, по што топилницата ќе работи со полн капацитет. Годишното производство на топилницата ќе изнесува од 200 до 250 илјади тони феролегури и ќе ги задоволува потребите на „Макстил“, додека за остана-

тото производство веќе е обезбеден пласман на странските пазари.

За реализација на оваа цел до крајот на годината во топилницата ќе бидат вработени од 800 до 1.000 лица. Истата компанија е сопственик и на рудникот „Бучим“ каде веќе се вложени 2 милиони евра и од средината на Април се очекува да почне со работа, односно веќе во јули се очекува производството да биде пуштено во погон, користејќи 70–75% од капацитетот. Работењето на овие два капацитети ќе ја зголеми потрошувачката на електрична енергија во Република Македонија за околу 1 милијарда KW/h. Менаџерскиот тим на компанијата најави и инвестиции во износ од 27 милиони евра за екологијата, со што ќе се напушти стариот начин на работа во металуршката индустрија.

ЕДНОШАЛТЕРСКИОТ СИСТЕМ ВО СЕПТЕМВРИ ГОДИНАВА

Новиот трговски регистар и едношалтерскиот систем се очекува да почнат со работа во почетокот на септември 2005 година. За реализација на овој проект, Владата на Република Македонија предложи формирање Управен комитет со кој ќе раководи заменик – претседателот на Владата, Минчо Јорданов, додека за членови се назначени министрите за финансии, за правда, за економија и претставници од други државни институции, кои се тесно поврзани за реализација и имплементација на проектот за единствен трговски регистар и едношалтерски систем.

Исто така, на една од владините седници беше прифатен извештајот за воспоставување единствен трговски регистар и целосна имплементација на концептот за едношалтерски систем. Како што се вели во соопштението од седницата, пристапот за негова реализација е во фази, со цел да се акцептираат реалните рокови и моменталните решенија дадени во постојниот Закон за трговски друштва.

Особено значајно за овој документ е функционирањето на едношалтерскиот систем што е условено со промена и усогласување на низа закони кои го регулираат издавањето и администрирањето на дел од податоците кои ќе бидат инкорпорирани во едношалтерскиот систем.

ОТВОРЕНО ТРГОВСКО ПРЕТСТАВНИШТВО НА МАКЕДОНИЈА ВО ПРИШТИНА

Премиерот Владо Бучковски го отвори Трговско-економското претставништво на Македонија во Приштина, што треба да биде основа за интензивирање на економската соработка меѓу Македонија и Косово. На отворањето на претставништвото, Премиерот истакна дека преку него, непосредно ќе се изразуваат интересите и можностите за македонско-косовската економско-трговска соработка.

„Со тоа ќе се осознаваат интересите на бизнисмените од овде и ќе можат да се координираат со нивните партнери во Македонија. Како Влада, ние го поздравуваме овој процес и укажуваме дека економската, трговската и другите форми на соработка ќе бидат поддржани во рамките на нашите надлежности. Заеднички можеме да привлечеме повеќе странски инвеститори и да овозможиме повеќе работа за граѓаните, а со подобра економска соработка се создаваат можности за решавање и на други прашања, односно за подобро разбирање на економските и на другите потреби на граѓаните“, истакна Бучковски.

Според премиерот Бучковски, трговското претставништво на Македонија во Приштина е уште еден институционален облик кој треба да помогне во динамизирањето на стопанската активност, но и на соработката меѓу компатибилни економии кои имаат бројни интереси.

„Благодареејќи на добрата соработка со Мисијата на Обединетите нации на Косово, како и на воспоставените нормативно правни основи, се овозможи отворањето на ова претставништво. Очекуваме дека ќе се оформуваат услови за подинамична соработка и за отстранување на било какви административни бариери и пречки кои секогаш се можни“, истакна македонскиот премиер.

ПРИЛЕПСКИ „МЕТАЛЕЦ“ ЌЕ ГРАДИ ВО ГРЦИЈА И КИНА

Неколкугодишното активно присуство на фабриката за производство за челични конструкции „Металец“ од Прилеп на грчкиот пазар, а пред се брзата и квалитетна изработка на покривната конструкција на Олимпискиот базен во Атина спроти Олимписките игри, беа одлична препорака оваа компанија да добие уште една голема зделка кај нашиот јужен сосед. Станува збор за изработка на столбови за ветерници кои во Грција ќе се монтираат за производство на електрична енергија. Во следниве две години, електричната енергија добиена од овој алтернативен извор треба да покрие 20% од потребите на Грција за струја. „Металец“ ја доби оваа работа во соработка со грчката фирма „Рокас“, а веќе се водат преговори вакви ветерници со вредност од еден милион евра да се инсталираат и кај нас. Заедно со грчкиот партнер, „Металец“, обезбеди локација во непосредна близина на Свети Николе, каде што метеоролошките состојби се најповолни и до крајот на годинава ќе ги инсталираат овие ветерници за производство на електрична енергија.

Во „Металец“ очекуваат оваа година да биде успешна од минатата, во која беше остварен приход од 4 милиони евра од производството и монтажата на 3.000 тони челични конструкции на пазарите во Македонија, Србија и Грција. Покрај ова, „Металец“ ќе конкурира за изработка на челични конструкции за олимписките стадиони во Пекинг преку новоформираната мешовита фирма „Аскомет“ со грчката фирма „Аско“ од Кавала. Според плановите, во фабриката во Прилеп ќе се изработуваат готови челични делови од македонски челик, по што истите ќе бидат извезени и монтирани во Кина.

ВИСОК ПОРАСТ НА МАКЕДОНСКИОТ БЕРЗАНСКИ ИНДЕКС МБИ

Првиот месец од воведувањето, новиот берзански индекс МБИ-10 доживеа вистински процут. На

овој факт се посебно горди на македонскиот пазар на капитал кои тврдат дека во јануари имаше вис-тинска „жетва“, односно неочекуван пораст на цените на акциите, претежно на котираните компании кои го сочинуваат берзанскиот индекс. Порастот на цените најмногу се должи на зголемениот интерес на домашните и странските инвеститори за котираните компании поради нивната атрактивност, пос-точка или претпоставена профитабилност, што, конечно, резултираше со зголемена побарувачка за акции на пазарот на капитал. Според берзанските показатели најдобра капитализација, односно нај-голем скок на цените на акциите имаше кај скопска „Топлификација“, која е „топ фирма“ со оглед на грејната сезона и монополската положба на пазарот, и веќе во континуитет е профитабилна. Нејзи-ните акции скокнаа за еден месец за 12,9%. Поради турбулентните случувања во нафтениот бизнис, пред се најавата за доаѓање на „Лукоил“ во Маке-донија, висок скок забележаа и акциите на најголе-миот трговец со нафта „Макпетрол“. На пазарот на капитал одлично котираат „Стопанска банка“ – Би-тола, „Македонијатурист“ АД Скопје, Комерцијална банка, додека од фармацевтската индустрија се уште „топ компанија“ е „Алкалоид“, чии акции пора-ди профитабилноста достигнаа мошне висок пораст и се една од најбараните „стоки“ на пазарот. Дека пазарот будно ги следи и добрите и лошите гласини во една компанија, говори фактот што акциите на „Скопски Пазар“ паднаа 16,3%, иако со месеци беа во нагорен тренд.

ЗАБРЗУВАЊЕ НА СТЕЧАЈНИТЕ ПОСТАПКИ

Стечајните постапки во земјава временски ќе се ограничат на шест месеци, по што ќе се преземаат соодветни санкции, како што тоа е практика во другите земји“, истакна премиерот Владо Бучковски на средбата со стечајните управници во Минис-терството за правда и го најави новиот Закон за стечај. На средбата, на која присуствуваа и минис-трите за економија и за правда, Фатмир Бесими и Мери Младеновска-Ѓорѓиевска, се разговараше за новиот закон за стечајот, при што беше истакнато дека долготрајноста на стечаите не е добра ни за доверителите ни за вработените ниту, пак, за др-жавата и потенцијалните инвеститори. „Забележани се појави што ја забавуваат стечајната постапка, а со тоа и деловната активност. Затоа, Владата пре-зема активности што ќе доведат до забрзување на процедурата и ќе обезбедат поголема праведност во намирувањето на побарувањата“, истакна Пре-миерот.

Министерката Младеновска соопшти дека во мо-ментов 4.240 фирми се во стечај, а за 60% од нив надлежни се судовите во Скопје, Битола и во При-леп. Министерот за економија Бесими информира дека новиот закон за стечајот ќе оди во владина процедура кон крајот на првата половина од годи-нава.

ПРОМОВИРАНА МАКЕДОНСКО-РУСКАТА СТОПАНСКА КОМОРА

Во Скопје официјално беше промовирана Маке-донско-руската стопанска комора. Целта на Комо-рата е да ги подобри условите за стопанисување на домашниот и рускиот пазар, да посредува меѓу де-ловните партнери и да ги поддржува нивните кон-такти и преговори. Асоцијацијата ќе отвори нови можности за македонската економија и ќе го олесни пласманот на македонските производи.

Со овој проект се создадени сите услови за иско-ристување на историските, природните, економски-те и политичките можности за подобрување на по-зицијата на двете земји. Од претстојната соработка се очекуваат инвестиции посебно во областа на енергетиката, обоената и црната металургија за што веќе постојат силни сигнали од рускиот финансис-ко-енергетски потенцијал.

Владимир Арашченко, претставник на Меѓувла-дината комисија за трговско, економска и научно-техничка соработка, истакна дека руската страна ќе вложи максимални напори за зацврстување на соработката меѓу бизнисмените од двете земји. Тој како податок за досегашната соработка посочи де-ка лани трговијата меѓу Русија и Македонија била зголемена за 50%. Размената на Македонија со Ру-сија е околу 200 милиони долари, од кои извозот на Македонија е само 20-тина милиони.

Македонско-руската стопанска комора е форми-рана во март минатата година со единствена цел

реализирање деловни контакти меѓу фирми од Македонија и Русија и развивање на нивната меѓусебна соработка. Во Комората засега членуваат 30 фирми, од кои поголемиот дел се македонски и руски компании кои работат во земјава. Меѓу македонските се „Бетон“, „Хепос“, „Факом“, „Макстил“, винарски визби, како и петпријатија од текстилната индустрија. Комората своите цели ќе ги остварува преку посредување меѓу деловните партнери од двете земји, поддршка за контакти и преговори, ќе нуди информации за саеми, а ќе помага и во изнаоѓање решенија за трговките и економските проблеми што се јавуваат во деловните врски.

Годинава Комората има зацртано да изготви регистар со база на податоци на членките, посета на фирми со цел да се зачленат во организацијата, организирање семинари, саеми, бизнис форуми, како и одржување редовни контакти меѓу бизнис групи и владини институции од двете земји со цел да се подобри законската легислатива.

КОНСУЛТАТИВЕН СОВЕТ НА ИНВЕСТИТОРИ

Во средината на март, на маргините на „Семинарот за развој на приватниот сектор и регионално интегрирање на финансискиот сектор во Југоисточна Европа“, организиран од ЕБРД, се одржа конститутивната седница на Консултативниот совет на инвеститори на Владата на Република Македонија. Формирањето на овој совет е на иницијатива на Ев-

нови претставници на Владата на Република Македонија – министрите од економските ресори, претставници на бизнис заедницата на Република Македонија и меѓународните финансиски институции. Претседавач на советот ќе биде Претседателот на Владата на Република Македонија, проф.д-р Владо Бучковски.

МАКЕДОНИЈА НАПРЕДУВА КОН ПОДОБАР КРЕДИТЕН РЕЈТИНГ

Меѓународната агенција за кредитен рејтинг „Стандард и Пур“, оценува дека Македонија добро напредува, особено поради макроекономската стабилност и дека може да биде наградена со статус

земја-кандидатка за влез во ЕУ. Во последниот извештај на „Стандард и Пур“, од истражувањето спроведено во декември, се наведува дека доближувањето до ЕУ, подобрената политичка стабилност, структурните реформи и решавањето на проблемите со управувањето може да придонесат за подобрување на кредитниот рејтинг на земјава во скоро време.

„Стандард и Пур“ го изработи првиот кредитен рејтинг на државава, при што економската состојба ја оцени со ББ+/Б за протокот на парите во земјава и со ББ/Б за плаќањата кон странство. „Подобрувањето на меѓуетничките односи, решавањето на структурните проблеми и поефикасното трошење на буџетските пари се приоритетни за да се подобри економската слика на Македонија. Сепак, за да се подобри рејтингот, ќе бидат потребни и повисоки стапки на пораст на БДП. За периодот 2004–2006 година е предвидена просечен пораст од 3%, што е за 1,2 процентен поен помалку од просекот на земјите со ББ рејтинг“, пишува во извештајот.

Истражувањето на „Стандард и Пур“ укажува дека македонските власти успеале да водат стабилна фискална политика, која резултирала со просечен буџетски дефицит од 2,5% од БДП во изминативе пет години. Во другите земји со ББ-рејтинг, просеч-

ропската банка за обнова и развој, а основната цел е поттикнување на дијалогот помеѓу Владата и инвеститорите и унапредување на климата за странски инвестиции. Имено, телото ќе има за задача да ја информира Владата за клучните пречки за инвестирање во приватниот сектор, како и предлагање на мерки за надминување на истите, советување на Владата за владните политики и за предлог законите кои се однесуваат на приватниот сектор.

Консултативниот совет ќе биде составен од чле-

ниот дефицит изнесува 3,2%. Притоа, како најголема пречка за влез во ЕУ, покрај економските параметри, се истакнуваат и високата стапка на корупција, слабото и неефикасно судство и администрација.

НОВИОТ ЗАКОН ВО СОБРАНИСКА ПРОЦЕДУРА

Скратување на царинските постапки по европски модел и селективно царинење се основните новини во законот за царинско работење, кој се очекува до крајот на април да помине во Собранието. Поради обемот и специфичноста на материјата, на царинските органи ќе им се даде време за приспособување до први јануари 2006 година, од кога ќе почне да се применува новиот закон. Во меѓупериодот е предвидена и обука на царинските службеници.

„Селективната царинска постапка ќе биде од голема корист за фирмите. Се напушта старата пракса на царинење кога секој камион на граничниот премин, или на царинските терминали се отвора и затвора заради контрола. Со софистицираниот софтверски модел за царинење голем дел од фирмите што не го прекршиле законот и редовно си ги плаќаат обврските, даноците и царините ќе влезат во т.н. А-категија. Тие ќе бидат царинети на своја територија. Така ќе нема застои на граничните премини“, објаснува директорот на Царинската управа, Илија Иљоски. Придобивка за бизнисмените ќе биде и тоа што ќе можат да ги избегнат високите такси што ги плаќаат за престој на терминалите.

Новиот закон ќе внесе измени и во работењето на шпедитерските куќи. Тие ќе треба да се лиценцираат за да можат да вршат царинска постапка. Според Иљоски, Македонија е една од најмалите царински подрачја во светот, со најмногу регистрирани шпедитерски компании – над 380.

„Новиот царински закон е идентичен со европскиот и за него имаме позитивни оценки и од мониторингот на ЕУ. До крајот на годинава се очекуваат позитивни оценки од Брисел за царинските одговори во европрашалникот, по што ќе се отворат и големи фондови за финансирање на развојот на меѓуграничната соработка во регионот.

ПРОМОВИРАЊЕ НА ДОМАШНАТА ТЕКСТИЛНА ИНДУСТРИЈА

Домашната модна индустрија ќе се презентира преку свој веб-портал, кој го промовираше вице-

премиерката Радмила Шекеринска. Таа истакна дека по либерализацијата на глобалниот пазар, текстилците се соочуваат со тежок проблем, и затоа не само што мора да освојуваат нови пазари, туку ќе треба да се борат за да ги задржат и постојните.

Веб-порталот на модната индустрија го изработи фирмата „Еин-соф“, која обезбеди 214.000 долари, а 90.000 долари вложи Американската агенција за меѓународен развој (УСАИД). Љупчо Шарковски, директор на „Еин-соф“, истакна дека овој портал е единствен таков во земјата.

„Македонија мора да држи чекор со Европа во однос на примената на информатичката технологија. Овој портал нуди Интернет услуги, кои ќе го подобрат маркетингот и конкурентската способност на домашните текстилци на глобалниот Пазар“, изјави Шарковски.

Дик Голдман, директор на УСАИД во Македонија, информираше дека во над 350 фирми од конфекциската и чевларската индустрија работат околу 30.000 луѓе, а оваа гранка учествува со над 35% во извозот.

„Порталот ќе помогне странците подобро да ја запознаат македонската текстилна индустрија и ќе придонесе за зголемување на извозот“, рече Голдман.

УПРАВУВАЊЕ СО ЈАВНИ ФИНАНСИИ

Министерството за финансии во соработка со Center of Excellence in Finance (ЦЕФ) од Љубљана – Словенија (www.cef-see.org), организираше семинар на тема „Управување со јавни финансии“. Истиот е во рамки на иницијативата на ЦЕФ за организирање на семинари и обуки, покрај во седиштето на Центарот и во матичните земји на земјите членки на ЦЕФ, при што се користи и можноста да бидат одржувани на јазикот на земјата домаќин. Семинарот опфати повеќе теми од оваа област и имаше теоретски (буџетскиот циклус, сметководство, известување и ревизија, децентрализација и меѓувладини односи, управување со јавниот долг), односно практичен дел (презентација на трезорските системи во Хрватска, Словенија и Македонија, примена на различните теоретски принципи и концепти во организирањето на трезорското работење).

Инаку, ЦЕФ е основан од страна на Владата на Република Словенија во 2001 година и е поддржан од повеќе меѓународни финансиски институции (Меѓународниот монетарен фонд, Светската банка

и други), а земји членки се балканските земји и земјите од Источна Европа. Целта на ЦЕФ е да обезбедува фокусирана обука и советодавна поддршка на владините службеници вклучени во реформите од областа на управувањето со јавните финансии, да претставува форум каде претставниците од различни земји можат да разменуваат мислења и практични искуства, како и да се осигураат дека во нивните земји се спроведуваат реформи според најдобрите светски практики.

ПРОШИРУВАЊЕ НА ПАЗАРОТ НА НОВИ ПАЗАРИ

Битолската компанија „Идеал Шипка“ склучи едногодишен договор со австралиската трговска компанија „The macedonian trade“ за продажба на нивните производи на австралискиот пазар, додека најголемата млекарница во земјава, Индустија за млеко Битола (ИМБ) од Битола во Австралија извезе околу 20 тони сокови, сирење и кашкавал. Од двете битолски компании истакнуваат дека според

првите сознанија, производите одлично поминуваат на австралискиот пазар. Според нив, „единствена шанса за просперитет на македонските компании е зголемување на извозот и мора поинтензивно да се работи на тоа поле“. Досегашните испорачани количини веќе се продадени, при што во тек е испораката на нова количина. Производите се многу добро прифатени, посебно од македонската дијаспора. Вредноста на извозот се проценува на околу 50–60.000 долари по пратка. Производите на овие компании се извезуваат и во Албанија и Косово, а менаџментот на компаниите преговара за извоз во САД и Канада. Во тек се и преговори за пласман на хрватскиот пазар.

Производите на ИМБ на австралискиот пазар ги пласира австралиската трговска фирма Марко Поло. Во тек се преговори и за извоз на американскиот пазар, кој се очекува да стартува откако компанијата ќе го добие потребниот сертификат, чие издавање е во тек. Тука ќе бидат пласирани претежно производите од овчо млеко, бидејќи на овој пазар се третираат како деликатес и истите се ослободени од царини.

Од фиксен кон флукуирачки курс: нема повеќе страв

Кои чекори можат да придонесат за минимизирање на ризиците поврзани со преминувањето од фиксен кон флексибилен девизен курс и колку брзо треба да се спроведуваат? Треба ли да се напушти фиксниот девизен курс пред, или по либерализацијата на капиталната сметка?

Иако најголем дел од земјите во светот одржуваат режими на фиксен девизен курс, се поголем број земји – како на пример, Бразил, Чиле, Израел и Полска – преминаа на флексибилни режими во текот на изминатата деценија. Ваквиот тренд веројатно ќе продолжи и понатаму, бидејќи се подлабоките меѓугранични врски ја зголемија изложеноста на земјите со фиксни режими на нестабилните капитални текови. Наспроти ова, флексибилните режими обично нудат подобра заштита од екстерните шокови и поголема независност на монетарната политика.

Сепак, голем број земји се противат на флексибилноста на курсот стравувајќи од прекумерна нестабилност – голем проблем за земјите чии биланси се изложени на ризикот од девизниот курс и каде пас-тхроугх ефектот од девизниот курс на инфлацијата е поголем – како и од намалена способност за контролирање на инфлаторните очекувања. Исто така, тие се загрижени и околу можноста за непречено напуштање на фиксниот курс, бидејќи за тоа е потребна претходна подготовка, добро темпирање и силна рамка на политики. И навистина, реалноста покажа дека најголем број напуштања на

флексибилните режими беа поттикнати од кризи (график 1).

Кои чекори можат да придонесат за минимизирање на ризиците поврзани со преминувањето од фиксен кон флексибилен девизен курс и колку брзо треба да се спроведуваат? Треба ли да се напушти фиксниот девизен курс пред, или по либерализацијата на капиталната сметка? Во овој напис се резимирани клучните оперативни прашања и прашања на политиките на оние земји кои решија да усвојат пазарно-определен девизен курс. Нашата цел е да се обезбеди активен водич за да се намали „стравот од флукуација“ во земјите кои ќе се решат за промена. Не изненадува фактот што здравите макроекономски и структурни политики се клучни предуслови за успешен премин кон флексибилност на девизниот курс, исто како што се и за одржување на кредибилен таргет. Но, нагласуваме дека институциите и пазарите, исто така се важни.

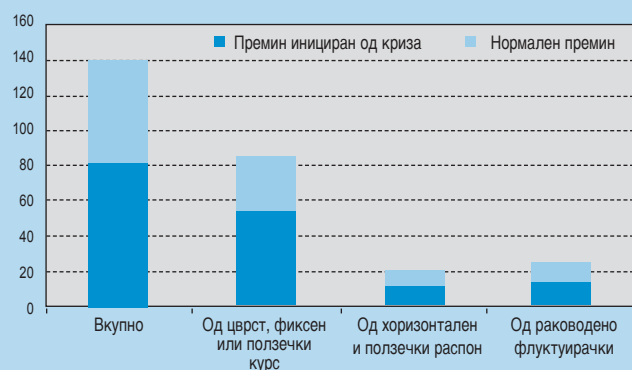
Девизен пазар

Прво, од суштинско значење е земјите да развијат длабок и ликвиден

девизен пазар за откривање и утврдување на цената на девизниот курс. Девизните пазари во повеќето земји во развој и во подем се плитки и недоволни, делумно поради тоа што многу се потпираат на девизните регулативи. Ригидноста на девизниот курс го попречува и развојот на девизниот пазар, бидејќи пазарните учесници не се стимулирани да формираат ставови за трендовите на девизниот курс, да заземаат позиции или да управуваат со ризикот. Освен тоа, централната банка која го раководи фиксниот режим обично е активна на пазарот по потреба, што ја ограничува меѓубанкарската активност.

Најголем дел од премините кон флексибилен девизен курс се резултат на одредени кризи

Нормален наспроти принуден премин

Извор: ММФ

Кои чекори можат да ги преземат земјите за подобрување на длабочината и ефикасноста на своите девизни пазари? Најважен чекор е да се дозволи одредена флексибилност на девизниот курс. Флукуациите на девизниот курс, дури и кога се мали, брзо создаваат мотиви кај пазарните учесници да собираат информации, да формираат ставови, да ја

одредат вредноста на девизниот курс и да управуваат со девизните ризици. Од големо значење е првиот чекор кон флексибилноста, без оглед на темпото на напуштање – да биде доволно голем за да создаде чувство за двонасочен ризик во девизниот курс. Двонасочниот ризик ги поттикнува пазарните учесници да заземаат и кратки и долги позиции. Другите чекори што можат да ги спроведат земјите вклучуваат:

- намалување на улогата на маркет-мејкер на централната банка – вклучувајќи го нејзиното утврдување на стапките за купување и продавање – што ги поткопува другите маркет-мејкери. Наместо тоа, централната банка може да го поттикне пазарот со минимизирање на нејзиното тргување со банките и преземање на улога на прифаќач на цената. На пример, во Турција, по започнувањето на флукуацијата на лирата на почетокот на 2001 година, Централната банка постепено се повлече од пазарот, принудувајќи ги пазарните учесници да тргуваат меѓусебе.
- зголемување на пазарните информации за изворите и употребите на девизните средства и за платно-билансните трендови, така што пазарните учесници ќе можат да развијат сигурни гледишта за девизниот курс и идната монетарна политика и ефективно да ја одредат вредноста на девизниот курс.
- постепено повлекување на регулативите кои ја задушуваат пазарната активност, како на пример условот да се предадат девизните приливи во централната банка, потоа даноците и дополнителните давачки на девизните трансакции, и рестрикциите на меѓубанкарското тргување. Другите мерки што можат да се преземат се унифицирање на девизните пазари и релаксирање на тековните и селективните ограничувања на капиталната сметка.
- унифицирање и поедноставување на законите за девизно работење и избегнување на ад хок и честите промени. Добро дефинираните, едноставни и лесно разбирливи закони и регулативи за девизно работење, можат да ја подобрат пазарната транспарентност и да ги намалат трансакциските трошоци.
- олеснување на развојот на инструментите за заштита од ризик, преку отстранување на контролите на терминската пазарна активност откако финансиските институции ќе постигнат соодветен капацитет за управување со ризик.

Официјална интервенција

Второ, земјите треба да развијат политики кои ќе бидат водич за целите, моментот и износите на девизна интервенција. Кај фиксните режими, моментот и износот на интервенцијата во голема мера се вон контролата на Централните банки. Кај флексибилниот режим, интервенцијата е дискрециона и централните банки сеуште интервенираат за да ја коригираат неусогласеноста, да ги смират нарушените пазари, да акумулираат резерви и да обезбедат девизи. Но, искуството на земјата посочува зошто интервенциите треба да бидат селективни и претпазливи.

- Тешко е да се откријат и измерат неусогласеностите на девизниот курс, со оглед на големиот број различни методологии за проценување на рамнотежниот девизен курс.
- Нестабилноста на девизниот курс на краток рок, не претставува секогаш основа за интервенција. Нестабилноста на девизниот курс може да произлегува од промените во економските фундаменти, или од новите информации и да го рефлектира пазарниот процес на откривање на цената. И покрај општиот став дека нестабилноста на девизниот курс може да има вистински економски трошоци, емпириските студии не го докажаа тоа.
- Официјалната интервенција не секогаш ќе биде ефективна во влијанието врз девизниот курс, или намалувањето на нестабилноста, како што се покажа во Чиле, Мексико и Турција. Всушност, интервенцијата честопати ја зголемува нестабилноста на девизниот курс.
- Интервенцијата е поефикасна, кога е релативно ретка бидејќи го максимизира елементот на изненадување и ја зголемува пазарната доверба во официјалните заложби кон флексибилноста на девизниот курс. Транспарентните политики на интервенција, исто така се добри. Голем број земји, меѓу кои и Филипините и Турција, ја потврдија својата заложба кон пазарно-формиран девизен курс и нагласија дека интервенцијата не е насочена кон девизниот курс. Освен тоа, јавната заложба кон целите на интервенцијата овозможува пазарно испитување и отчетност за девизните операции на централната банка. Добри примери за транспарентност се објавените политики на интервенција на Австралија и Шведска, во кои јасно се наведуваат причините за интервенцијата.

Промени во сидро и монетарната политика

Трето, земјите треба да воспостават ново номинално сидро и да ја преформулираат рамката на монетарната политика во случаите кога го напуштаат фиксниот девизен курс. За овие две задачи, потребен е значителен капацитет и изграден кредитен билитет. Планирањето на ваквата транзиција е клучно за непречено напуштање. Тешкотијата во развивањето алтернативно номинално сидро – кое служи за ставање под контрола на инфлаторните очекувања – натера голем број земји постепено да ја укинат улогата на девизниот курс како номинално сидро. Неколку земји употребија соодветен распон (постепено растечки), како посреден режим за преоѓање кон друго номинално сидро во текот на подолг временски период (пр. во Чиле, Унгарија, Израел и Полска).

Најважен чекор е да се дозволи одредена флексибилност на девизниот курс. Флуктуациите на девизниот курс, дури и кога се мали, брзо создаваат мотиви кај пазарните учесници да собираат информации, да формираат ставови, да ја одредат вредноста на девизниот курс и да управуваат со девизните ризици

На тој начин, земјите кои успеаја непречено да го напуштат фиксниот курс, генерално усвоија таргетирање на инфлацијата како алтернативно номинално сидро на долг рок. Долгите периоди за премин, делумно го рефлектираа времето што е потребно за исполнување на потребните институционални и макроекономски услови. Сепак, без оглед на тоа дали се исполнети предусловите за целосно таргетирање на инфлацијата, голем број од нејзините елементи се клучни за изградба на сигурна рамка на монетарната политика. Неопходно е режимот на монетарната политика треба да даде приоритет на ценовната стабилност во однос на другите цели, да обезбеди оперативна независност за централната банка, да воспостави транспарентност и отчетност за водењето на монетарната политика, да демонстрира соодветен капацитет за проектирање на инфлацијата и да преземе активности кои се конзистентни со одржувањето на ценовната стабилност. Освен тоа, монетарната политика има поголем кредитен билитет кога е контролирана преку правилото за посредно таргетирање врз основа на проекциите за инфлација, и постоење на формален процес на

креирање на монетарната политика (редовни состави на комитетот за монетарна политика по што би следеле соопштенија за печатот, наместо ад-хок процеси на одлучување и соопштување).

Управување со девизниот ризик

Четврто, земјите треба да го контролираат ризикот од девизниот курс во сите сектори на економијата. Градењето капацитет на пазарните учесници за управување со овие ризици, како и на супервизорските власти за нивно регулирање и следење, бара доста време и истото треба да се одржува додека девизниот курс е сеуште фиксен.

Земјите кои успеаја непречено да го напуштат фиксниот курс, генерално усвоија таргетирање на инфлацијата како алтернативно номинално сидро на долг рок. Долгите периоди за премин, делумно го рефлектираа времето што е потребно за исполнување на потребните институционални и макроекономски услови

Финансиската криза во Мексико во 1994 година, покажа како лошото управување со девизната ликвидност од страна на владата може да предизвика валутна криза. Слично на тоа, источноазиската криза покажа како незаштитеното девизно задолжување на секторот на претпријатија може да резултира во огромни загуби за банките-доверители и бран на побарувачка за девизи. Дури и кога банките ќе ги усогласат девизните обврски и средства, употребата на краткорочни надворешни средства за финансирање на долгорочните девизни заеми на незаштитените заемопримачи, создава голем кредитен ризик и ризик на ликвидноста за банките.

Сеопфатната анализа и управувањето со ризикот на девизниот курс во сите сектори на економијата, претставува клучен чекор за земјите при планирањето на непречено напуштање на фиксниот курс. Од друга страна, оценувањето на изложеноста на девизниот ризик од вклучува детаљна билансна анализа – која треба да биде насочена не само кон валутниот состав на билансните ставки, туку и на рочноста, ликвидноста и кредитниот квалитет на девизните средства и обврски. Девизниот ризик е присутен и кај фиксните режими, но регулирањето и управувањето со ризикот е поважно кај флексибилните режими, каде девизниот курс секојдневно флукутира. Управувањето со девизниот ризик од

страна на финансиските институции, вклучува воспоставување информациски системи за следење на изворите на ризик, дизајнирање на сметководствени формули и аналитички техники за мерење на ризикот и развивање внатрешни политики и постапки за ризик.

Тајминг за либерализација на капиталната сметка

Во врска со клучните прашања поврзани со политиките, земјите мора да проценат дали треба да ја либерализираат нивната капитална сметка пред, или по преминувањето кон поголема флексибилност на девизниот курс. Искуствата на пазарите во подем во текот на изминатава деценија ги истакнуваат ризиците поврзани со отворањето на капиталната сметка пред усвојувањето флексибилен девизен курс. Голем број земји беа принудени да го напуштат фиксниот курс по ненадејното намалување на капиталните текови, при отворени капитални сметки (Мексико кон крајот на 1994, Тајланд во јули 1997 и Бразил на почетокот на 1999). Други пак, соочувајќи се со огромни приливи и притисок за зголемување на фиксниот курс, мораа да дозволат флексибилност на девизниот курс за да избегнат „прегревање“ на економијата (Чиле и Полска во 1990-те години). Така, дури и при поволни економски услови, отворањето на капиталната сметка пред воведувањето флексибилност на девизниот курс може да ја дестабилизира домашната ликвидност, да создаде макроекономска нерамнотежа и да ги забрза шпекулативните напади.

Меѓутоа, дури и кога флексибилноста на девизниот курс ќе настапи пред отворањето на капиталната сметка, насоката и составот на либерализацијата на капиталната сметка има макроекономски импликации. На пример, земјите кои ја отвораат капиталната сметка за приливи, се соочуваат со ризик од создавање вишок на ликвидност и кредитен пораст. Генерално, значителната асиметрија во отвореноста на капиталната сметка може да предизвика нагорен (или надолен) притисок во вредноста на девизниот курс, во однос на неговата долгорочна рамнотежна вредност (на пример, поради тоа што Кина е поотворена за капитални приливи отколку за одливи, некои аналитичари шпекулираа дека сегашните нагорни притисоци врз кинеската валута може да престанат доколку се дозволат капитални одливи). Така, пренасочувањето кон флексибилност на девизниот курс треба да биде поддржано со постепено отстранување на постојните асиметрии во мобилноста на капиталот, со цел да се олесни неп-

реченото коригирање на потенцијалната неусогласеност на девизниот курс.

Брзо или бавно излегување?

Исто така, земјите мора да одлучат со каква брзина ќе преминат на режимот на флексибилен девизен курс. Градуализмот повлекува преземање одмерени чекори кон слободно флукутирање – на пример, со преминување од фиксен курс во однос на една валута кон фиксен или подвижен курс во однос на кошничка од валути, или понатаму, кон распон на девизен курс со постепено зголемување во распонот. Спротивно на тоа, брзиот пристап вклучува помалку посредни чекори, доколку воопшто ги има.

Клучна детерминанта за соодветното темпо е степеноот на институционален и пазарен развој. Во отсуство на институции и пазари, стратегијата на постепено напуштање може да биде посоодветна бидејќи го намалува ризикот од прекумерна нестабилност на девизниот курс и нејзините потенцијално негативни ефекти врз пазарниот кредибилитет, инфлаторните очекувања и билансите. Исто така, таа овозможува продлабочување на девизниот пазар преку меѓусебно засилување на односите меѓу флексибилноста на девизниот курс и девизната активност.

Стратегијата на брзо напуштање нуди значајни предности, под услов да има институционална поддршка за функционирање на флукутирачки девизен курс. Брзиот пристап – доколку се преземе од позиција на макроекономска сила и со прудентна монетарна политика – може поверодостојно да сигнализира заложба кон флексибилност на девизниот курс, отколку постепениот пристап. Исто така, тој дава поголема дискреција за девизна интервенција: недостатокот на заложба за однапред утврдена патека, или распон на девизниот курс и овозможува на централната банка да ги ограничи своите интервенции и да ги зачува своите девизни резерви.

Без разлика на стратегијата за напуштање, секој чекор напред треба да има за цел создавање двоначен ризик во движењата на девизниот курс. На пример, кога се користи распон, тој треба да биде доволно широк за да обезбеди девизниот курс да се движи во двата правца околу централниот паритет.

Исто така, клучно е да се приспособи нивото на девизниот курс така што флексибилноста што ќе се понуди со распонот да не биде пребрзо исцрпена од потенцијалната неусогласеност. Преминувањето кон потесен распон при постојани нагорни притисоци, може да предизвика девизниот курс да го допре горниот лимит на распонот, што ќе ги принуди монетарните власти или да го бранат распонот или да го прошират уште повеќе. Честите приспособувања на распонот пак, можат да го нарушат пазарниот кредибилитет и да доведат до шпекулативни притисоци кои ќе ги тестираат границите на распонот. Овие прашања добиваат на значење со поголемата отвореност на капиталната сметка.

Преминувањето кон потесен распон при постојани нагорни притисоци, може да предизвика девизниот курс да го допре горниот лимит на распонот, што ќе ги принуди монетарните власти или да го бранат распонот, или да го прошират уште повеќе. Честите приспособувања на распонот пак, можат да го нарушат пазарниот кредибилитет и да доведат до шпекулативни притисоци кои ќе ги тестираат границите на распонот

Раните подготовки можат да ги зголемат шансите за успех на стратегијата за напуштање – без оглед дали е постепена или брза. Најголем дел од оперативните чекори бараат значително време за да се развијат, па најдобро е земјите да ги постават основите пред напуштањето на фиксниот курс. На пример, тие можат да преземат неколку аспекти од оперативните предуслови: да обезбедат независност на централната банка, да го подобрат капацитетот за проектирање на инфлацијата и транспарентноста на монетарната политика, да развијат информациски системи за девизен ризик и да ги зголемат информациите за платно-билансните движења. Втората фаза може да вклучува одредена флексибилност на девизниот курс за стимулирање на активноста на девизниот пазар и да се дозволи развивање на други области на дејствување. По прифаќањето на поголема флексибилност на девизниот курс, може да се пристапи кон утврдување на политиките на интервенција.

Преземено од: "Finance and Development", December, 2004

Матрицата на општествени сметки - значаен елемент на макроекономската анализа и планирање

Матрицата на општествени сметки може да се дефинира како систем на интегрирани сметки во форма на матрица, што на конзистентен начин вклучува податоци за производството и создавањето на доходот, од една страна, како и за доходите и расходите на различните институционални групи и класи во општеството, од друга страна

Д-р Сашо Косев

Д-р Сашо Косев е доцент на Економскиот факултет во Скопје. Дипломирал на Економскиот факултет во 1995 година, каде и магистрирал на тема: „Макроекономското планирање во современите пазарни економии и во Република Македонија“. Докторирал во 2003 година на тема: „Примената на матрицата на општествени сметки, со посебен осврт на Република Македонија“. Посетувал и успешно завршил специјалистичките студии од областа на „Техниките на планирање на развојот“ на Институтот за општествени студии (Institute of Social Studies) во Хаг, Холандија. Учествовал во повеќе проекти, меѓу кои „Национална стратегија за економскиот развој на Република Македонија“, подготвен од страна на МАНУ, во соработка со UNDP и The Vienna Institute for Comparative Economic Studies (WIIW) и „Транзиција на здравствениот сектор во Република Македонија“, од страна на Светската банка.

Вовед

Методологијата на економското планирање има вонредно големо значење за единственоста, комплексноста и конзистентноста на системот на планирањето. Таа треба да овозможи методолошкото единство во процесот на согледувањето на состојбата и проблемите на развојот, спознавањето на интересите, целите и задачите на носителите на планирањето и нивното усогласување, едновременоста во процесот на планирањето, како и задолжителноста во изработувањето и реализирањето на плановите.

Основна методолошка рамка за потребите на макроекономската анализа и планирањето, во актуелниве услови на транзиција во Република Македонија претставува методата на општествено-то сметководство, комбинирана со меѓусекторската анализа и методата на макроекономските модели. Методата на општественото сметководство во нашата земја, сè до транзицијата и трансформацијата на општествениот систем во 1991 година, се користеше во модифицирана форма, особено во поглед на користењето на концепцијата на материјалното производство, како и во поглед на бројот и имињата на основните сметки. Исто така, општественото сметководство кај нас повеќе се користеше како систем за евиденција и контрола на употребата на средствата од страна на

економските субјекти, отколку како комплексна метода за анализа и планирање.

Со осамостојувањето на Република Македонија и започнувањето на комплексните економско-политички реформи, се почувствува потребата од соодветна трансформација на целокупниот систем за следење, анализирање и управување на економските и општествените појави во Република Македонија. Од почетокот на 1990-те години, Заводот за статистика на Република Македонија вложи големи напори за усвојување на Системот на национални сметки на Обединетите нации од 1993 година (UN System of National Accounts) и Европскиот систем на сметки од 1995 година (Eu-

ropean System of Accounts 1995). За таа цел беше реализиран проектот за прифаќање и усогласување на постојните со меѓународно стандардизирани методологии, класификации, номенклатури и методи на собирање и обработка на податоци, односно изградувањето и користењето на системот на општественото сметководство. Усвојувањето на системот на националните сметки на Обединетите нации ѝ овозможува на Република Македонија да создаде база на податоци која кореспондира со меѓународно прифатените методологии, како и да послужи како основа за поконзистентна и поефикасна макроекономска политика и макроекономско планирање.

1. Матрицата на општествени сметки-поим, карактеристики и значење

Еден од основните елементи на методата на општественото сметководство, особено за макроекономската анализа и планирањето во развиените пазарни економии, е матрицата на општествени сметки – МОС. Изработката и распространетата примена на матрицата на општествени сметки (Social Accounting Matrix-SAM) во социо-економските истражувања, особено во макроекономската анализа и планирањето во светот почнува во почетокот на 1970-те години. Изработката и примената на МОС, во рамките на системот на национални сметки на ОН, беа поврзани со растечкото незадоволство од резултатите на политиките на растеж, особено во земјите во развој. Разочарувачките резултати од овие политики, особено од аспект на нивните дистрибутивни ефекти, го сврте вниманието кон прашањата за меѓусебната поврзаност на процесите и механизмите на производството на стоки и услуги со процесите на создавањето и дистрибуцијата на доходот. За да се истражат овие прашања на емпириска основа беше потребна база на податоци која овозможува комплексна анализа на овие аспекти на економскиот процес.

Постојните рамки на податоци во конвенционалните национални сметки и инпут-аутпут табелите обезбедуваат само дел од потребните информации за таква анализа. Главната забелешка се состои во тоа што овие рамки на податоци не ги содржат потребните информации за (ре)дистрибутивните аспекти на економскиот процес. Исто така, овие рамки на податоци не обезбедуваат информации и за видовите на потрошувачка (расходи) на различните институции во економијата, особено од аспект на домаќинствата. Се разбира, во некои случаи постојат податоци од разните анкети за истражување на домаќинствата, но многу често тие малку, или воопшто, не кореспондираат со податоците од нацио-

налните сметки и инпут-аутпут табелите, пред сè поради разликите во применетите критериуми за класификација. Имајќи ја предвид оваа состојба, се јави потребата за изградување статистичко-документациона база на податоци која ќе ги поврзува, на кохерентен и комплексен начин, податоците кои се однесуваат на различните аспекти на економскиот процес.

Матрицата на општествени сметки се изработува за да послужи за оваа намена. Матрицата на општествени сметки може да се дефинира како систем на интегрирани сметки во форма на матрица, што на конзистентен начин вклучува податоци за производството и создавањето на доходот, од една страна, како и за доходите и расходите на различните институционални групи и класи во општеството, од друга страна. Оттука, матрицата на општествени сметки дава детализиран (дезагрегиран) приказ на инпутот и аутпутот на производните фактори генерирани во процесот на домашното производство, за (ре)дистрибуцијата на доходите на про-

Изработката и примената на матрицата на општествените сметки, во рамките на системот на национални сметки на Обединетите нации, беа поврзани со растечкото незадоволство од резултатите на политиките на растеж, особено во земјите во развој

изводните фактори од домашно и од странско потекло на одделните институционални групи во општеството, расходите на различните класи и групи за потрошувачка и инвестиции, како и нивните заштеди. Имајќи го предвид фактот дека матрицата на општествени сметки ги вклучува сите фази на производниот процес, овозможувајќи презентација на податоците на било кое ниво на дезагрегација, јасно е дека оваа статистичко-документациона рамка има поголем потенцијал, од аналитичка гледна точка, во споредба со другите системи на економски податоци, како што се националните сметки и input-output табелите.

МОС има две главни цели:

- 1) да овозможи синтетизирање и организирање информации за економската и социјалната структура на земјата;
- 2) да обезбеди аналитичко-документациона основа за изработка на макроекономски модел за анализа на работењето на економијата и предвидување на ефектите од имплементацијата на мерките на макроекономската политика.

Шематска презентација на МОС

Сметка	1. стоки/услуги	2. производство	3. создавање на доходот	4. алокација на примарен доход	5. секундарна распределба на доходот	6. употреба на доходот	7. капитал	8. остаток на светот	ВКУПНО
1.стоки/услуги		меѓуфазна потрошувачка				финална потрошувачка	бруто инвестиции	извоз на стоки/услуги	Вкупна побарувачка
2.производство	аутпут и даноци на производи минус субвенции								Вкупен аутпут
3. создавање на доходот		Нето домашен производ						Средства за вработените од остатокот на светот	Создаден доход
4. алокација на примарен доход			Средства за вработените, даноци на производи и увоз, субвенции, нето деловен вишок/нето мешан доход	Доход од сопственост				Доход од сопственост од остатокот на светот	Вкупно примарен доход
5. секундарна распределба на доходот				Нето национален доход	Тековен данок на доход, богатство и тековни трансфери			Тековен данок на доход, богатство и тековни трансфери од остатокот на светот	Вкупно секундарен доход
6. употреба на доходот					Нето расположив доход	Прилагодување за промената во нето уделите на домаќ. во домаќ. во пензиските фондови		Прилагодување за промената во нето уделите на домаќ. во пензис. фонд. од остатокот на светот	Расположив доход
7. капитал		амортизација				Нето штедење	Капитални трансфери и набавки минус продажби на произведени средства	Капитални трансфери, примени (+)/платени (-) и набавка минус произведени средства од странство	Доход од капитал
8. остаток на светот	Увоз на стоки/услуги		Средства на за остатокот на светот вработените	Доход од сопственост за остатокот на светот	Тековен данок на доход, богатство и тековни трансфери за остаток. на светот	Прилагодување за промената во нето уделите на домаќ. во пензиските фондови за остатокот на светот	Нето позајмување (+)/нето задолжување (-) на националната економија		Вкупен одлив кои странство
ВКУПНО	Вкупна понуда	Вкупен инпут	Алокација на созд. доход	Распределба на прим. доход	Распр. на секунд. доход	Распределба на расположивиот доход	Капитални расходи	Вкупен прилив од странство	

2. Основните елементи на содржината на МОС

Основен принцип на МОС е билансирањето во рамките на сериите на националните сметки, при што за секоја сметка поодделно се презентирани приходите и расходите. МОС ги следи принципите на „единствен влез“ и изразува серија на сметки прикажани во форма на матрица. МОС се состои од редови и колони што се означени со идентични називи. Редовите и колоните означуваат различни сметки во економскиот систем. За секоја дадена сметка, а оттука за секој даден пар на ред и колона, податокот во редот претставува приход (примање) за сметката, а податокот во соодветната колона претставува расход (трошок) за истата сметка. Расходите во едната сметка се приходи на другата сметка, и обратно. Збирно гледано, во рамките на секој економски систем, сите приходи мора да одговараат на кореспондентните расходи, т.е. кореспондентните редови и колони мора да бидат еднакви. Со други зборови, секој елемент (податок) во МОС е приход за сметката која е лоцирана во редот, а расход за сметката лоцирана во колоната.

Со цел подетално запознавање со природата, карактерот и содржината на податоците на МОС, во продолжение даваме нејзин шематски приказ (види табела 1). Основната структура на МОС подразбира осум основни видови на сметки: (1) Сметка на стоките и услугите; (2) Производна сметка; (3) Сметка на создавање на доходот; (4) Сметка за распределба на примарниот доход; (5) Сметка за секундарна распределба на доходот; (6) Сметка за употреба на расположивиот доход; (7) Сметка на капиталот; и (8) Сметка на остатокот на светот/Сметка странство.

3. Заклучок

Од досега кажаното, произлегува дека матрицата на општествени сметки обезбедува квантитативна информација за следните аспекти на економскиот процес:

- поврзаноста помеѓу различните видови производни активности и различните производни фактори од аспект на создавањето и дистрибуцијата на доходот;
- вкупните доходи што ги примаат различните производни фактори;
- дистрибуцијата на доходите на производните фактори помеѓу одделните институции преку даноци, социјална помош, трансфери;
- потрошувачката на стоки и услуги помеѓу одделните институции;
- вкупната понуда на стоки и услуги од домашниот и странскиот пазар;

- заштедите и капиталните трансфери помеѓу институциите, и сл.

Врз основа на сето тоа може да се констатира значењето и широка примена на матрицата на општествени сметки во анализата и планирањето на економскиот развој. Имено:

1) МОС успешно ги комбинира индикаторите на растежот, дистрибуцијата на доходот и показателите за сиромаштијата во една кохерентна рамка. Вклучувајќи во себе елементи на инпут-аутпут табелата, националните сметки и другите бази на податоци, МОС дава комплексна квантитативна слика погодна за макроекономската анализа и планирањето;

Матрицата на општествените сметки успешно ги комбинира индикаторите на растежот, дистрибуцијата на доходот и показателите за сиромаштијата во една кохерентна рамка. Вклучувајќи во себе елементи на инпут-аутпут табелата, националните сметки и другите бази на податоци, МОС дава комплексна квантитативна слика погодна за макроекономската анализа и планирањето

2) МОС е корисно средство за усогласување на различните извори на податоци и пополнување на празнината во информациите добиени од различните статистички бази на податоци, со што придонесува за зголемување и подобрување на нивната конзистентност и погодност;

3) МОС ја докажа својата корисност како интегрирана статистичка база на податоци погодна за изработка на макроекономски модели на националната економија, со цел подобро разбирање и предвидување на меѓусебната поврзаност на детерминантите на економските движења во националните економии.

Во моментот, Република Македонија не располага со изработена матрица на општествени сметки. Затоа, неопходно е интензивно ангажирање на стручните лица од Државниот завод за статистика на Република Македонија, релевантните министерства во Владата и експерти од научните и образовните установи во Република Македонија, потпомогнати со еминентни експерти од земјите со развиена пазарна економија (пред сè, од Холандија, Велика Британија, Норвешка и САД) и новите земји членки на ЕУ (како Словенија, Унгарија и Полска). На тој начин, може релативно бргу да се отстрани недостатокот во методологијата на изработувањето на макроекономската анализа и макроекономската стратегија и политика на економскиот развој.

Данокот на имот и негови законски промени во функција на процесот на децентрализација на власта

Како резултат на процесот на децентрализација на власта, се појави потребата од дефинирање на нов вид на Закон за даноците на имот според кој за утврдувањето и наплатата на данокот на имот, данокот на наследство и подарок и данокот на промет на недвижности, целосно ќе се грижи општинската администрација

Светлана Јаневска

Светлана Јаневска работи во Министерството за финансии, како Државен советник на полето на даноциот и царинскиот систем во Република Македонија. Дипломирала на Економскиот факултет во Скопје во 1981 година. Во Министерството за финансии е од јуни 2000 година. Претходно работела во Собранието на Град Скопје, во секретаријатот за стопанство, потоа во Министерството за стопанство како советник на министерот за трговска политика и во Министерството за трговија како помошник на министерот за надворешно трговска политика и режим. Учесувала на повеќе семинари курсеви и форуми во земјата и странство, од областа на цените, надворешно трговската политика и подготовки за пристапување на Р. Македонија во СТО.

Постојаниот Закон за данокот на имот е резултат на даночните реформи спроведени во далечната 1994 година. Меѓутоа, како резултат на процесот на децентрализација на власта во Република Македонија, се појави потребата од дефинирање на нов вид на Закон за даноците на имот според кој за утврдувањето и наплатата на данокот на имот, данокот на наследство и подарок и данокот на промет на недвижности, целосно ќе се грижи општинската администрација. Со пренесувањето на овие надлежности на локалната самоуправа се ценеше дека ќе постои поголема заинтересираност на локалните власти за наплата на даноците кои претставуваат изворен приход во финансирањето на активностите на општината, а исто така и поголемо разбирање од страна на граѓаните за поврзаноста на даноците и услугите од јавен интерес кои ги нуди општината. Имплементацијата на новиот Закон за данок на имот започна од 1 јануари 2005 година.

Во понатамошниот текст, паралелно со претходниот, ќе ги погледнеме новините кои се предлагаат во новиот Закон за данокот на имот.

1. Предмет на оданочување

Данокот на имот се плаќа на сопственоста на недвижниот имот и тоа за неагларно земјиште, станбени згради или станови, деловни простории, административни згради, згради или станови за одмор и рекреација, гаражи и други градежни објекти, освен исклучоците кои поодделно се наведени во делот на даночните ослободувања.

Данокот на имот се плаќа и на сопственоста на подвижен имот и тоа на патничко моторно возило над 1.8 литри работна зафатнина на моторот, автобус, товарно моторно возило, товарно приклучно возило, трактор, комбајн, пловен објект и авион. Данокот на имот на овие подвижни имоти се плаќа доколку истите не служат непосредно за вршење на дејност.

Со новиот закон се предлага данок на имот да се плаќа не само на сопственоста на недвижниот имот, туку и на користењето на недвижниот имот. Оданочувањето на подвижен имот е целосно изоставено, бидејќи истото е предвидено во новиот Закон за комунални такси, кој е исто така резултат на процесот на децентрализација на власта во Македонија.

2. Даночен обврзник

Обврзник на данокот на имот е правно и физичко лице сопственик на имот, а со новиот Закон се предлага и корисникот на имотот да може да биде даночен обврзник и тоа во случаите кога сопственикот не е познат или не е достапен, како и во случаите кога правно или физичко лице користи недвижен имот во сопственост на државата. Обврзник на данок на имот во одредени случаи може да биде и плодоуживателот на имотот, односно лице кое ова право го стекнува врз основа на правно дело (договор, тестамент) и со одржувачка. Ако имотот е во сопственост на повеќе лица, секој од нив е обврзник на данокот на имот сразмерно на сопственичкиот дел. Треба да се напомене дека државата во ниеден случај не е субјект на оданочување со овој данок.

3. Даночна основа

Основа на данокот на имот претставува пазарната вредност на недвижниот имот, искажана од страна на обврзникот во даночната пријава која ја доставува до УЈП. Меѓутоа, доколку органот за јавни приходи оцени дека искажаната пазарна вредност во даночната пријава не е реална, вредноста на имотот ја утврдува врз основа на споредба со вредноста за истиот или соодветен имот, од друг обврзник. Според новиот Закон, пазарната вредност на недвижниот имот ќе ја утврдуваат општините преку свои комисии, согласно Методологијата за утврдување на пазарната вредност донесена од Владата, на предлог на министерството за финансии.

Очекуваме дека оваа Методологија ќе биде донесена до крајот на 2004 година. Контрола и ревизија на утврдувањето на пазарната вредност од страна

на општинските комисии ќе врши министерството за финансии, со цел да се утврди дали елементите и критериумите содржани во Методологијата се правилно применети од страна на општинските комисии.

4. Даночни стапки

Стапките на данокот на имот се пропорционални. Во постојниот Закон стапката изнесува 0,1%, а во новиот Закон се дава рамка и се предлага таа да изнесува од 0,1% до 0,2%, според видот на имотот. Во новиот Закон се предвидува висината на стапката да ја утврдува со Одлука Советот на општината, се разбира во дадените рамки. Стапките на данокот на имот за земјоделско земјиште кое не се користи за земјоделско производство, можат да се зголемат од три до пет пати во однос на пропишаните стапки. Оваа мерка е превземена со цел да се поттикне искористувањето на земјоделското земјиште, односно зголемување на земјоделското производство.

Со пренесување на овие надлежности на локалната самоуправа ќе постои поголема заинтересираност на локалните власти за наплата на даноците кои претставуваат изворен приход во финансирањето на активностите на општината, а исто така и поголемо разбирање од страна на граѓаните за поврзаноста на даноците и услугите од јавен интерес кои ги нуди општината

5. Даночни ослободувања

Во рамките на даночните ослободувања, данокот на имот не се плаќа на:

- недвижниот имот во државна сопственост и во сопственост на органите на локалната самоуправа, освен недвижниот имот кој се користи од страна на правни или физички лица;
- недвижниот имот на странски дипломатски и конзуларни претставништва и на меѓународни организации, доколку е во нивна сопственост под услов на реципроцитет;
- недвижниот имот во сопственост на Народна Банка на Република Македонија, како новина во новиот Закон;
- зградите и земјиштето кои се во сопственост на верските заедници за извршување на нивните функции, или за живеење на нивните службени

лица, освен оние кои се користат за стопански цели. Овој услов во новиот Закон не е предвиден, што значи дека имотот кој се користи за стопански активности од страна на верските заедници нема да биде предмет на данокот на имот;

- деловните згради и деловните простории кои служат за вршење на дејноста на обврзникот, освен административните згради и административните простории. Меѓутоа, доколку сопственикот го изнајми својот деловен имот, истиот ќе подлежи на оданочување;
- недвижности прогласени за споменици на културата, како новина во новиот Закон;
- објекти за заштита на земјиштето, водите и воздухот;
- економските згради во земјоделството;

номска експлоатација или во закуп и тоа улици, паркови, национални паркови, шуми кои не се користат за остварување на приходи и слично и

- зградите и земјиштето кои се користат за просветни, културни, научни, социјални, здравствени, хуманитарни и спортски цели, освен зградите, односно деловите од зградите и земјиштето кои се во економска експлоатација или се издадени во закуп; сите заедно кои во постојниот Закон се наоѓаат во делот на даночните ослободувања во новиот Закон не се предвидени. Меѓутоа, дел од овие ставки се смета дека ќе бидат опфатени со првото даночно ослободување кое се однесува на недвижниот имот во сопственост на државата.

Обврзникот на данокот на имот за станбена зграда или стан во кој живее со членовите на семејството има право на намалување на пресметаниот данок во висина од 50%. Даночната обврска за данокот на имот настанува со денот на стекнувањето на имот, издавањето на одобрение за употреба, на недвижниот имот од надлежен орган, или од денот на отпочнување на користењето на имотот од обврзникот на данокот.

6. Утврдување и наплата на данокот на имот

Утврдување и наплата на данокот на имот врши органот за јавни приходи на чие подрачје се наоѓа имотот, меѓутоа со новиот Закон утврдувањето и наплатата на данокот на имот ќе го врши општинската администрација на подрачјето на општината каде се наоѓа имотот. Општинската администрација претставува администрација во општината организирана како сектор или одделение која врши утврдување и наплата на локалните даноци. Доколку имотот се наоѓа на подрачјето на две или повеќе општини, данокот го утврдува органот за јавни приходи за вредноста на имотот што се наоѓа на подрачјето на соодветната општина.

Данокот на имот се утврдува врз основа на податоците од даночната пријава, деловните книги на обврзниците и другите податоци со кои располага органот за јавни приходи.

Со новиот Закон, односно со процесот на децентрализација, општинските администрации се задолжени да водат регистар на недвижности и регистар на подвижен имот кои подлежат на оданочување. Општинската администрација треба редовно да ја усогласува состојбата на регистарот на недвижности со регистарот кој го води Државниот завод за геодетски работи. Секоја година, а најдоцна до 31 декември во годината, податоците од состојбата на регистрите за недвижен и движен имот се доставу-

Основа на данокот на имот претставува пазарната вредност на недвижниот имот, која е искажана од страна на обврзникот во даночната пријава која ја доставува до Управата за Јавни Приходи. Ова на некој начин значи самопроценка

- станбените згради во селските населби во ридско-планинските подрачја што ќе ги определи Владата;
- објекти на претпријатија за работно оспособување, професионална рехабилитација и вработување на инвалиди;
- земјиште што се користи за површински и подземен коп во рударството и за геолошки истражувања;
- земјоделско земјиште што се користи за земјоделско производство;
- градежното земјиште, кое со новиот Закон е предвидено да се оданочува, односно не се наоѓа во делот на даночните ослободувања;
- данокот на имот не се плаќа на објектите на јавните претпријатија и установи основани од страна на Собранието на Република Македонија, Владата, Општините и градот Скопје, потоа објекти кои претставуваат инфраструктура како: патишта, пруги, пристаништа, аеродроми и објектите кои се нивни составен дел и ако не служат за остварување на приходи;
- земјиште во државна сопственост кое не е во еко-

ваат во Централниот регистар на Република Македонија и до УЈП.

Обврзникот на данокот на имот е должен да поднесе даночна пријава до 31 јануари во годината за која се врши утврдување на данокот. Обврзникот кој поднел даночна пријава нема обврска за истиот имот да поднесе нова пријава, доколку нема промени во податоците содржани во претходно поднесената даночна пријава, а кои се од влијание за висината на даночната обврска. Меѓутоа, за имотот што го стекнува, или почнува да го користи во текот на годината, или по друг основ настанува даночна обврска, обврзникот е должен да поднесе даночна пријава во рок од 15 дена од денот на стекнувањето на имотот, од почнувањето на користењето на имотот, односно настанувањето на даночната обврска. Пријавата, даночниот обврзник ја поднесува до органот за јавни приходи на чие подрачје се наоѓа имотот, а од 2005 година до општинската администрација на подрачјето на општината каде што се наоѓа имотот.

Органот за јавни приходи е должен да донесе решение за висината на данокот на имот најдоцна до 31 март во годината за која се утврдува данокот и да достави решение на даночниот обврзник за утврдениот данок. Со новиот Закон, Градоначалникот е тој кој е должен да донесе решение за висината на данокот на имот. Доколку се наследи недвижен имот, судот е должен во рок од 15 дена од денот на правосилноста на решението за наследување, да го достави решението до Органот за јавни приходи на чие подрачје се наоѓа наследениот имот. Органот за јавни приходи е должен во рок од 30 дена од денот на приемот на даночната пријава да го утврди данокот на наследство и подарок и на даночниот обврзник да му достави решение за утврдениот данок.

Данокот на имот се плаќа тримесечно и пристигнува за наплата во средината на секое тримесечје, или во рок од петнаест дена од денот на доставувањето на решението.

Даночната пријава се состои од неколку дела кои треба да бидат пополнети од страна на даночниот обврзник и тоа:

- во првиот дел се впишуваат податоци за обврзникот, подносителот на пријавата, се означува видот на обврзникот, физичко лице, правно лице, домашно лице и странско лице. Физичкото лице треба да го впише единствениот матичен број, името и презимето и податоците за неговата адреса на живеење, правното лице го пишува единствениот даночен број, називот на фирмата и податоците за адресата, странското физичко лице го впишува бројот на пасошот, датумот и земјата

на издавање, името и презимето и податоците за адресата.

- Во делот два, податоци за недвижниот имот, обврзникот на данокот го означува видот на имотот (неаграрно земјиште, станбена зграда, во која живее обврзникот, станбена зграда во која не живее, административни згради, деловни простории, гаражи, станови за одмор и рекреација, згради за одмор и рекреација и други градежни објекти), за кој се поднесува пријавата и бројот на прилозите доколку се пријавуваат повеќе имоти од ист вид.
- Во делот три, податоци за подвижниот имот, поединечно се внесуваат сите податоци за секој одделен вид на подвижен имот, марка / тип, број на мотор, број на шасија, работна зафатнина на моторот, година на производство и се искажува вредноста на соодветниот вид на имот.

Кон даночната пријава се доставува и прилог доколку се пријавуваат повеќе недвижни имоти и тоа за секоја недвижност поодделно. Ако имотот е во

Стапките на данокот на имот се пропорционални. Во постојниот Закон стапката изнесува 0.10%, а во новиот Закон се дава рамка и се предлага таа да изнесува од 0.10% до 0.20%, според видот на имотот. Во новиот Закон се предвидува висината на стапката да ја утврдува со Одлука Советот на општината, се разбира во рамките дадени со Законот

сопственост на едно лице, се наведуваат само неговите податоци. Ако имотот е во сопственост на повеќе лица се наведуваат податоците за сите сопственици на имотот и се наведува нивниот сопственички дел.

Во прилогот кон пријавата постои дел, класификација на пријавата, во која се означува целта на пополнувањето во зависност од тоа дали се пријавува имот, дали се врши промена на податоците или се одјавува претходно пријавен имот.

Во делот правен основ, се наведува основот за стекнување на имотот и документот со кој е стекнат имотот, како и податоци доколку има промена на вредноста на имотот и на сопственоста.

Во делот вид и адреса на имотот, се наведува поединечно видот на имотот и адресните податоци каде што се наоѓа недвижноста.

Во делот елементи за утврдување на вредноста на имотот, се наведуваат поединечно елементите за утврдување на вредноста на градежните објекти, а

за дворните места се наведува нивната површина во квадратни метри. Позначајни елементи за утврдување на вредноста на имотот се:

- површина, изразена во метри квадратни за градежни објекти или хектари, ако се работи за земјоделско земјиште;
- старост на објектот, година на изградба или година на последна реконструкција;
- вид на градба, зграда од непечена тула, барака, монтажна зграда (дрвена, лимена), зграда од мешовит материјал, зграда од трвд материјал и друго;
- инсталации, водовод: водоводна мрежа, бунар – хидрофор, канализација: канализациона мрежа, септичка јама; електрична инсталација, плинска инсталација, греење: централно парно греење или друг вид на греење; телефонска инсталација; санитарии: надвор од објектот или во склоп на објектот;
- податоци за локацијата на објектот: индивидуална или колективна станбена зграда, деловно

7. Постапка по жалба

Согласно Уставот на Република Македонија, едно од основните начела претставува гарантирањето на граѓанските и политичките слободи и права, а во оваа смисла се гарантира и правото на жалба против поединечните правни акти донесени во првостепената постапка пред суд, управен орган или организација, или други институции што вршат јавни овластувања.

Во функција на обезбедување на уставното начело на двостепеност во постапката и во даночната област е содржана регулатива според која, против решението на органот за јавни приходи за утврдување на данокот, незадоволната страна може да поднесе жалба до Министерството за финансии, во рок од 15 дена од денот на приемот на решението.

Органот за јавни приходи кој го донел решението е должен жалбата со сите списи да ја достави до Министерството за финансии најдоцна во рок од 15 дена од денот на приемот на жалбата. Жалбата не ја одлага наплатата на утврдениот данок. На износот на данокот што не е платен во пропишаниот рок се плаќа камата во износ од 0,05% за секој ден задоцнување.

Решението по жалба мора да се донесе и да и се достави на странката најдоцна во рок од 60 дена од денот на предавањето на жалбата.

Ова решение е конечно во управната постапка, а тоа значи дека нема можност за примена на редовно правно средство. Против решението донесено во постапка по жалба може само да се поведе управен спор пред Врховниот суд на Република Македонија.

Согласно новите надлежности во процесот на децентрализација на власта, решенијата по овој основ ќе ги донесува Градоначалникот на општината. Против решението на градоначалникот може да се поднесе жалба во рок од 15 дена од денот на приемот на решението, до органот надлежен за надзор над решенијата на градоначалникот донесени по управни работи од надлежност на општината.

Со Законот за локалната самоуправа, како преодно решение, е предвидено дека до донесувањето на законот со кој ќе се уреди надзор над решенијата на градоначалникот донесени по управни работи од надлежност на општината, надзорот ќе го врши Комисијата за решавање во управна постапка во втор степен за одделни управни области при Владата на Република Македонија*, додека за даночните решенија и понатаму ќе одлучува Министерството за финансии.

Во Република Македонија сеуште не е донесен Закон со кој на единствен начин ќе се уреди ова

Со новиот Закон, односно со процесот на децентрализација општинските администрации се задолжени да водат регистар на недвижности и регистар на подвижен имот кои подлежат на оданочување. Општинската администрација треба редовно да ја усогласува состојбата на регистарот на недвижности со регистарот кој го води државниот завод за геодетски работи

трговски објект или деловен објект (хала, магацин или слично); катност: лифт; кат на кој се наоѓаат станбените или деловните простории; ориентација на просториите:.

На крајот од прилогот кон пријавата, се пишува пријавената вредност наведена од страна на даночниот обврзник., врз база на која би требало да се утврди данокот на имот. Меѓутоа, доколку органот оцени дека вредноста е нереално искажана се врши споредба со вредноста на сличен таков објект, или се излегува на терен и на лице место се утврдува веродостојноста на сите погоре наведени елементи.

Новиот закон предвидува задржување формата и содржината на даночната пријавата без да се впишуваат податоци за пријавената вредност од страна на даночниот обврзник, бидејќи тоа ќе биде задача на комисиите за утврдување на пазарната вредност на имотот.

прашање. Постојат размислувања и предлози со Законот за судовите да се основа управен или административен суд кој ќе одлучува по жалби против решенијата во оваа област или пошироко овие судови да решаваат во втор степен за сите управни области, со што второстепените комисии на Владата ќе престанат да постојат.

За решавање во управна постапка во втор степен, Владата формира комисии за одделни управни области.

8. Прекршочна постапка

Прекршокот е противправно дело што со закон е определено како прекршок и чии обележја се определени со закон. Со Законот за прекршоците е уре-

дена прекршочната постапка и се определени условите за прекршочна одговорност и изрекувањето и извршувањето на прекршочните санкции. За прекршок може да биде одговорно правно и физичко лице само ако тоа посебно е определено со законот со кој прекршокот е предвиден.

Прекршочни санкции се содржани во Законот за даноците на имот, како во постојниот, така и во новиот кој е во процедура на донесување. Со парична казна за сторен прекршок ќе се казни правното лице, одговорното лице кај правното лице и даночниот обврзник-физичко лице ако не поднесе даночна пријава за данокот на имот до 31 јануари во годината за која се врши утврдување на данокот, а за данокот на наследство и подарок и данокот на промет на недвижности во рок од 15 дена од денот на настанување на даночната обврска. Висината на па-

ОСТВАРЕНИ ПРИХОДИ ОД ДАНОКОТ НА ИМОТ ПО ГОДИНИ

(000 денари)		1999			2000		
Бр.	Регионална УЈП	Пресметан данок	Наплатен данок	%	Пресметан данок	Наплатен данок	%
1	СКОПЈЕ	134.509	48.709	36,21	118.154	55.449	46,93
2	БИТОЛА	23.917	22.248	93,02	24.659	18.966	76,91
3	Ресен	4.161	3.766	90,51	4.228	4.741	112,13
4	Демир Хисар				709	631	89,00
5	Охрид	14.443	13.570	93,96	15.350	11.161	72,71
6	Струга	7.320	4.705	64,28	7.613	5.983	78,59
	Вкупно	49.841	44.289	88,86	52.559	41.482	78,92
7	ПРИЛЕП	7.382	6.644	90,00	7.404	5.499	74,27
8	Велес	5.302	3.413	64,37	5.401	4.499	83,30
9	Кавадарци	5.081	4.083	80,36	4.915	3.773	76,77
10	Крушево	1.211	977	80,68	1.220	898	73,61
11	М.Брод	851	629	73,91	853	893	104,69
12	Неготино	2.356	2.036	86,42	2.368	1.696	71,62
	Вкупно	22.183	17.782	80,16	22.161	17.258	77,88
13	СТРУМИЦА	8.977	7.476	83,28	9.058	6.381	70,45
14	Берово	1.713	1.322	77,17	1.705	1.312	76,95
15	Валандово	1.001	944	94,31	1.009	735	72,84
16	Гевгелија	4.467	4.302	96,31	4.537	2.561	56,45
17	Радовиш	2.393	1.553	64,90	2.663	1.222	45,89
	Вкупно	18.551	15.597	84,08	18.972	12.211	64,36
18	ТЕТОВО	20.135	11.167	55,46	19.125	10.363	54,19
19	Гостивар	12.376	7.827	63,24	12.581	8.490	67,48
20	Дебар	1.387	596	42,97	1.525	637	41,77
21	Кичево	5.925	3.014	50,87	5.908	3.299	55,84
	Вкупно	39.823	22.604	56,76	39.139	22.789	58,23
22	ШТИП	7.776	4.856	62,45	7.955	4.243	53,34
23	Виница	1.206	986	81,76	1.451	1.146	78,98
24	Делчево	4.042	1.919	47,48	2.067	1.081	52,30
25	Кочани	4.641	2.761	59,49	4.858	2.693	55,43
26	Кратово	1.063	806	75,82	1.059	806	76,11
27	К.Паланка	1.779	1.189	66,84	1.786	1.226	68,65
28	Куманово	11.003	9.772	88,81	11.466	8.706	75,93
29	Пробиштип	1.861	1.838	98,76	2.003	1.436	71,69
30	Св.Николе	2.040	1.724	84,51	1.778	1.970	110,80
	Вкупно	35.411	25.851	73,00	34.423	23.307	67,71
	Вкупно РМ	300.318	174.832	58,22	285.408	172.496	60,44

ричната казна зависи од видот на субјектите сторители на прекршокот.

Во постапката за присилна наплата, доколку даночниот обврзник ја оневозможува постапката и доколку имотот што му се остава на чување ја промени состојбата, ќе се поднесе барање за поведување на прекршочна постапка и соодветно ќе се казни сторителот на прекршокот.

Одговорното лице во државен орган или во суд ќе се казни за прекршок со парична казна ако на оп-

Парични казни за сторени прекршоци се предвидени и за одговорното лице во општинската администрација ако не ја примени Методологијата за утврдување на пазарната вредност на недвижниот имот и ако не донесе решение за висината на данокот на имот во определениот рок.

Градоначалникот може, заради наплата на даночниот долг, да донесе решение за забрана на користење на средствата на даночниот должник од неговите сметки, на личните примања од работен однос

УТВРДЕН И НАПЛАТЕН ДАНОК НА ИМОТ СО РЕШЕНИЕ ОД СТРАНА НА УЈП ВО 2001 ГОДИНА

Бр.	Регионална УЈП	Број на решенија			Износ		
		Изготвени	Дистрибуирани	%	Пресметан данок	Наплатен данок	%
1	СКОПЈЕ	135.785	135.212	99,58	109.001	55.066	50,52
2	БИТОЛА	35.009	28.213	80,59	23.897	16.075	67,27
3	Ресен	6.948	6.471	93,13	4.476	3.847	85,95
4	Д.Хисар	2.910	2.857	98,18	720	412	57,22
5	Охрид	19.094	19.094	100,00	14.616	9.655	66,06
6	Струга	11.356	9.365	82,47	7.263	3.059	42,12
	Вкупно	75.317	66.000	87,63	50.972	33.048	64,84
7	ПРИЛЕП	21.727	21.727	100,00	7.559	4.400	58,21
8	Велес	17.159	16.656	97,07	5.339	3.592	67,28
9	Кавадарци	10.065	10.035	99,70	4.884	3.149	64,48
10	Крушево	2.533	2.516	99,33	1.199	89	7,42
11	М.Брод	2.480	2.480	100,00	851	640	75,21
12	Неготино	5.377	5.282	98,23	2.392	1.462	61,12
	Вкупно	59.341	58.696	98,91	22.224	13.332	59,99
13	СТРУМИЦА	18.812	15.992	85,01	9.500	5.076	53,43
14	Берово	3.626	3.626	100,00	1.709	1.314	76,89
15	Валандово	3.598	3.598	100,00	1.024	761	74,32
16	Гевгелија	8.622	8.622	100,00	4.403	2.960	67,23
17	Радовиш	6.545	6.321	96,58	2.765	1.521	55,01
	Вкупно	41.203	38.159	92,61	19.401	11.632	59,96
18	ТЕТОВО	28.090	28.090	100,00	23.199	6.384	27,52
19	Гостивар	15.180	15.180	100,00	13.154	4.821	36,65
20	Дебар	3.937	3.937	100,00	1.543	470	30,46
21	Кичево	9.955	9.955	100,00	5.926	2.040	34,42
	Вкупно	57.162	57.162	100,00	43.822	13.715	31,30
22	ШТИП	13.684	12.933	94,51	7.623	3.479	45,64
23	Виница	3.896	3.896	100,00	1.416	1.177	83,12
24	Делчево	3.985	3.985	100,00	2.184	1.423	65,16
25	Коцани	12.464	12.464	100,00	5.050	2.435	48,22
26	Кратово	2.652	2.652	100,00	1.092	762	69,78
27	К.Паланка	5.557	5.333	95,97	1.728	966	55,90
28	Куманово	28.785	19.146	66,51	11.356	7.589	66,83
29	Пробиштип	4.704	4.628	98,38	2.127	1.348	63,38
30	Св.Николе	6.580	6.580	100,00	2.168	1.338	61,72
	Вкупно	82.307	71.617	87,01	34.744	20.517	59,05
	Вкупно РМ	451.115	426.846	94,62	280.164	147.310	52,58

штинската администрација не и достави примерок од решението за наследување и ако во определениот рок на општинската администрација не и достави примерок од одобренieto со кое се врши пренос на правото на сопственост.

и на неговите побарувања, а на носителот на платниот промет, на должникот на даночниот должник, односно на исплатителот на личните примања да им наложи средствата да ги уплатат во корист на даночниот долг.

Ако носителот на платниот промет, должникот на даночниот должник или исплатителот на личните примања не постапат по решението, наплатата ќе се изврши присилно на товар на нивните средства.

Доколку носителот на платниот промет не постапи по решението на градоначалникот, ќе се казни за сторен прекршок а за одговорното лице кај носителот на платниот промет е предвидена покрај парична казна и казна затвор во траење од 30 до 90 дена.

9. ДРУГИ ПОСТАПКИ

Во законот се регулирани и други постапки и тоа:

- постапка и начин за обезбедување на плаќање на даночен долг, односно даночна обврска кога даночниот обврзник ќе поднесе барање за одложување на извршување на решението, односно барање за плаќање на даночните обврски на рати. За барањето одлучува градоначалникот, доколку даночниот обврзник приложи банкарска гаранција, уплати готовински депозит или обезбеди друг инструмент за обезбедување на плаќање.
- постапка на враќање на повеќе или погрешно уплатен данок. Овие две постапки се покренуваат по барање на даночните обврзници.
- постапката за присилна наплата која ја спроведува општинската администрација, како мерка за наплата на своите побарувања по присилен пат во сите случаи кога даночниот должник во определен рок не го платил данокот, паричните казни и каматите. Пред пристапување кон присилна наплата, општинската администрација има обврска на даночниот должник да му достави писмена опомена, а потоа и решение за присилна наплата во кое е наведен вкупниот долг, начинот на извршување и дека трошоците во оваа постапка ќе паднат на товар на даночниот должник.

Сите ови постапки се предвидуваат и во новиот закон, а за нивното извршување ќе биде надлежна општинската администрација.

10. Пилот проект за прибирање на данокот на имот

Доколку се анализираат табелите на остварените приходи од данокот на имот во периодот од 1999–2002 година, веднаш ќе се забележи дека остварувањето е на ниско ниво, односно во 1999 година тоа изнесува 58%, во 2000 година – 60%, во 2001 година – 52 % и во 2002 година – 50%. Овие ниски стап-

Утврден и наплатен данок на имот во 2002 година

Бр.	Регионална УЈП	Пресметан данок	Наплатен данок	%
1	СКОПЈЕ	115.845	51.689	44,62
2	БИТОЛА	25.952	17.409	67,08
3	Ресен	4.386	3.131	71,39
4	Д.Хисар	662	410	61,93
5	Охрид	15.235	11.403	74,85
6	Струга	7.909	3.293	41,64
Вкупно	54.144	35.646	65,84	
7	ПРИЛЕП	7.536	5.332	70,75
8	Велес	5.491	3.295	60,01
9	Кавадарци	4.863	3.148	64,73
10	Крушево	1.199	784	65,39
11	М.Брод	906	427	47,13
12	Неготино	2.264	1.348	59,54
	Вкупно	22.259	14.334	64,40
13	СТРУМИЦА	9.541	4.570	47,90
14	Берово	1.694	996	58,80
15	Валандово	1.026	809	78,85
16	Гевгелија	4.347	1.678	38,60
17	Радовиш	3.060	1.460	47,71
	Вкупно	19.668	9.513	48,37
18	ТЕТОВО	23.743	7.567	31,87
19	Гостивар	13.059	6.449	49,38
20	Дебар	1.584	371	23,42
21	Кичево	5.912	3.010	50,91
Вкупно	44.298	17.397	39,27	
22	ШТИП	7.708	3.855	50,01
23	Виница	1.386	708	51,08
24	Делчево	2.120	1.395	65,80
25	Кочани	5.560	2.210	39,75
26	Кратово	1.003	691	68,89
27	К.Паланка	1.727	1.132	65,55
28	Куманово	11.845	7.769	65,59
29	Пробиштип	1.986	1.062	53,47
30	Св.Николе	2.240	450	20,09
Вкупно	35.575	19.272	54,17	
Вкупно РМ	291.789	147.851	50,67	

ки на реализација, пред се и се припишуваат на УЈП која не превзема дополнителни мерки за подобра наплата, бидејќи своите ресурси ги распоредува за наплата на останатите подоходовни даноци, пред се на ДДВ, акцизите, данокот на добивка и персоналниот данок на доход.

Со процесот на децентрализација на власта, односно со пренесување на администрирањето на оданочувањето на данокот на имот на локалната власт, се планира 100% реализација на приходите од данокот на имот.

Во таа насока, на крајот на 2003 година Министерството за финансии склучи Меморандум за соработка со четири пилот-општини со цел подготовка на ЕЛС за преземање на надлежностите во сферата на финансирањето.

Целта на Меморандумот за соработка беше да се воспостави проект преку кој ќе се овозможи пилот-општините, како делегирана надлежност согласно Законот за локална самоуправа, да ги прибираат приходите по основ на даноците на имот и комуналните такси како изворен приход, до донесување на Законот за финансирање на локалната самоуправа.

- потоа, зголемување на опфатот на обврзниците, ажурирање на податоците и подигање на ефикасноста во прибирањето на даноците на имот и комуналните такси во пилот-општините
- утврдување на постојниот капацитет и проценка на идните потреби на општините за администрирање на приходите и дефинирање на потребните мерки за нивно оспособување за превземање на обврските што ќе произлезат од фискалната децентрализација на власта.

Градоначалникот може, заради наплата на даночниот долг, да донесе решение за забрана на користење на средствата на даночниот должник од неговите сметки, на личните примања од работен однос и на неговите побарувања, а на носителот на платниот промет, односно на исплатителот на личните примања да им наложи средствата да ги уплатат во корист на даночниот долг.

Со Меморандумот за соработка се овластија пилот-општините да ги извршуваат работите на утврдување и наплата на даноците на имот и комуналните такси согласно постојниот Закон даноците на имот и Законот за комуналните такси, а надлежен орган за нивна примена да биде општинската администрација наместо органот за јавни приходи, а Решение за даночната обврска донесува градоначалникот на Општината. Исто така, со Меморандумот за соработка се утврди обврска надлежните државни органи и институции да обезбедат податоци од областа на катастарот на недвижностите, издадените градежни дозволи, и евиденција на моторни возила кои подлежат на даночна обврска и се оданочени, податоци за регистрација на даночни субјекти, заради ажурирање на евиденцијата потребна за реално утврдување и наплата на даноците на имот и комуналните такси од обврзниците.

Со Меморандумот се дозволи и привремено распоредување на вработените од органот за управата за јавни приходи во администрацијата на соодветната општина, со целосна одговорност пред градоначалникот за вршење на работите.

Четири пилот – општини (Гостивар, Велес, Св. Николе и Струга) при реализација на овој проект, наидоа на поголеми проблеми во пристапот до базата на податоци на Министерството за внатрешни работи за регистрација на моторните возила подлежни на данок на имот, како и до базата на податоци на Државниот завод за геодетски работи односно до катастарските податоци.

10.1. Земјишен катастар

Постојат два различни вида на евиденција на недвижниот имот, или катастри, кои се користат за оданочување во Република Македонија и тоа земјишен катастар (стар) и катастар на недвижен имот (нов). Двата катастри се во надлежност на Државниот завод за геодетски работи. Стариот катастар постепено се заменува, како што се комплетира новиот катастар.

Стариот катастар е евиденција на сопственоста на имотот, земјишните мерки и на основата на зградите. Во одредени случаи, стариот катастар содржи и податоци за староста на зградата, а потекнува од 1940 година. Евиденцијата за сопственоста во стариот катастар не е авторитетен доказ за сопственоста на имотните права, а евиденцијата на многу имоти е нецелосна. Ова е резултат на слабата евиденција во текот на повеќе години, за што допринесуваат и наследниците кои не ја евидентираат сопственоста на наследениот имот. Проблемот на враќање на државното земјиште на неговите поранешни сопственици, исто така, го комплицира определувањето на сопственичките права во стариот катастар.

Стариот катастар нема никаква евиденција за нелегалните згради подигнати без градежни дозволи и без техничка документација, вклучувајќи ја и дозволата за користење на зградата. Сепак, во одредени случаи, сопствениците ги поднесуваат потребните документи и ги добиваат бараните дозволи, по што зградите се вклучуваат во катастарот.

Новиот катастар се заснова на целосно премерување на недвижниот имот, како на земјиштето, така и на зградите, и содржи информации за староста на зградите, материјалот од кој се направени, број на катови, кат и големина на единиците за живеење, број на соби и намена на секоја соба во секое живеалиште, и големината на зградите. Новиот катастар е авторитативна евиденција за регистрирање на правата на недвижниот имот, вклучително и одредени оптоварувања на имотот, како што се хипотеките. Документите за сопственост може да се издадат врз основа на новиот катастар.

Новиот катастар, исто така содржи детална информација и за нелегалните згради, но корисникот не може да добие документи за сопственост врз тој имот се додека не се одобрат потребните дозволи и техничка документација од страна на Министерството за транспорт и врски.

10.2. Фискален катастар

Проценката е процес на дополнување на информациите од земјишниот катастар за секој имот и даночен обврзник и често се нарекува катастар за вреднување или проценка.

Во својата суштина, фискалниот катастар е книга на посебни информации кои се дополнени на земјишниот катастар за потребите на данокот на имот. Дополнителните информации вообичаено вклучуваат специфични детали за имотот, како што се површина, вредност, негова намена и информација за даночниот обврзник, вклучувајќи право на ослободување или на даночни олеснувања. Овој фискален катастар ја дефинира даночната основа и се користи за да се направи список на даночни обврски за данокот на имот заради пресметка на данокот. Сепак, реалноста е малку поинаква. Иако постои одредена размена на податоци меѓу земјишниот катастар и УЈП, фискалниот катастар не може да се опише како книга која се заснова на земјишниот катастар. Оваа врска помеѓу двата катастри ќе биде единствено возможна во регионите каде што новиот катастар е комплетиран.

Фискалниот катастар кој го одржува УЈП служи како список на проценки на вредноста и друг поврзан имот и информација за даночните обврзници. Се користи како список на даночни обврски, платени даноци и достасани неплатени даноци и следење на казните.

Најголемиот дел од информациите содржани во фискалниот катастар ги одразуваат даночните пријави на даночните обврзници, заради неможноста за вкрстена проверка на повеќето од податоците од останатите бази на податоци, како што се земјишниот катастар или базата на податоци во МВР. УЈП

нема доволно ресурси за теренски контроли на имотот, со цел верификација на информацијата дадена од страна на даночниот обврзник, односно идентификување на имотот кој е испуштен од фискалниот катастар.

* * *

Сите овие недостатоци кои ги спомнавме кај фискалниот катастар како и кај земјишниот катастар се надеваме дека ќе бидат надминати со процесот на децентрализација на власта, при што сме сигурни дека локалната самоуправа ќе посвети големо внимание при ажурирање на евиденцијата на недвижниот имот врз основа на земјишниот катастар и катастарот на недвижен имот; ажурирање на евиденцијата на движен имот врз основа на евиденцијата на МВР. Исто така, со децентрализацијата на власта, а во функција на поефикасно администрирање,

На крајот на 2003 година, Министерството за финансии склучи Меморандум за соработка со четири пилот-општини, со цел подготовка на ЕЛС за преземање на надлежностите во сферата на финансирањето

рање, односно утврдување и наплата на даноците кои ќе бидат еден од изворите за финансирање на локалната самоуправа, потребно е локалната власт да изврши екипирање и обука на комисиите за проценка и ажурирање на податоците; навремено печатење и доставување на даночните пресметки и следење на даночните обврзници; како и кампања за информирање на јавноста. Сето ова ќе претставува голема обврска за локалната самоуправа, меѓутоа во никој случај не треба да се заборави на фактот дека со помош на ДАИ, до крајот на годината предвидени се голем број на работилници на повеќе теми кои ќе придонесат за поуспешна децентрализација на власта

Аранжманите со Светската Банка во функција на поддршка на структурните реформи во Република Македонија

Од зачленувањето на Република Македонија во 1993 година, Мисијата на Светската банка е фокусирана на промоција и поддршка во создавањето на нови работни места, како и подобрување на животниот стандард на населението преку имплементација и финансирање на голем број на проекти, истражувања и советодавни услуги

Сузана Стоимчева

Сузана Стоимчева е родена 1974 година. Дипломирала 1997 година на Економскиот факултет во Скопје на отсекот Деловна-бизнис економија, насока финансиски менаџмент. Во моментот е на постдипломски студии од областа на Монетарна економија на Економскиот факултет во Скопје. Во периодот од 1998 до 1999 година работи на Проект финансиран од Светската банка во Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, а во 1999 година се вработува Министерството за финансии во Секторот за меѓународни финансии. Од 2000 година па до денес работи како Помошник раководител во Секторот за меѓународни финансии. Учесник е во преговорите со меѓународните финансиски институции. и билатералните донатори. Има посетувано голем број на меѓународни обуки и семинари организирани од странана Институтот на Светската банка, Јапонската агенција за меѓународна соработка, Австриското Министерство за финансии, Француската Влада и др. Активно ги владее англискиот и францускиот јазик.

1. Вовед

Од своето осамостојување па до денес, Република Македонија помина низ еден тежок, долготраен процес на економски и политички реформи, насочени кон изградба на современо демократско општество со развиен систем на пазарна економија. Меѓу другото, развојот на Република Македонија во по-

четните фази на транзицијата се потпираше и врз успешната соработка со меѓународните финансиски институции, особено со Светската банка.

Групацијата на Светска банка е еден од најголемите извори на помош за развој во светот. Банката има сеопфатна рамка за борба против сиромаштијата, како и стратегии кои се специфични за одделните земји и сектори на развојот. Следејќи ги политиките кои ги воспостави во текот на своето работење, Банката нуди широка лепеза на услуги за поддршка на развојот и имплементација на нејзините активности за намалување на сиромаштијата во земјите членки. Тие можат да се категоризираат како финансиски услуги, аналитички и советодавни услуги за градење капацитет.

Во основа, поддршката која Светската банка ја пружа на земјите во развој, се фокусира пред се на:

- инвестирање и градење на капацитетот на човеч-

ките ресурси, фокусирајќи се притоа кон подобрување на образовниот и здравствениот систем;

- поддршка на социјалниот развој преку подобрување на управувањето со овој сектор, како и институционално зајакнување на истиот како еден од клучните фактори за намалување на сиромаштијата;
- зајакнување на капацитетот на владите во насока на ефикасно и транспарентно давање на услуги на нејзините граѓани;
- заштита на животната средина;
- поддршка и охрабрување на развојот на приватниот сектор и приватната иницијатива;
- промовирање на реформите во насока на создавање на стабилно макро-економско окружување, како основа за привлекување и зголемување на инвестициите и долгорочен развој

Од зачленувањето на Република Македонија во 1993 година, Мисијата на Светската банка во Република Македонија е фокусирана на промоција и поддршка во создавањето на нови работни места, како и подобрување на животниот стандард на населението преку имплементација и финансирање на голем број на проекти, истражувања и советодавни услуги во насока на градење и зајакнување на човечките ресурси, инвестиции во инфраструктурата. Сите овие активности на Светската банка се во насока на поддршка на развојот на приватниот сектор и зајакнување на приватната иницијатива, подобрување на образовниот, здравствениот и социјалниот систем во државата и заштита на најсиромашните и најранливите слоеви од населението.

Од почетокот на соработката, Светската банка обезбеди значителна поддршка на Република Македонија во процесот на транзиција кон пазарана економија и создавање на услови за постигнување одржлив економски развој. Вкупната досегашна програма финансирана од Светската банка опфаќа 28 операции, со средства во износ од 656.2 милиони САД долари. Спектарот на финансиската поддршка добиена од оваа меѓународна финансиска институција е доста широк и ги опфаќа инфраструктурата и земјоделството, социјалниот сектор, како и помош за државниот буџет, со единствена цел: поддршка на реформите во Република Македонија.

2. Светската Банка и структурните реформи во Република Македонија

Светската Банка, како еден од најважните партнери во имплементирањето на кредибилитетна мак-

роекономска политика и програма за структурни реформи, одигра значајна улога во насока на обезбедување на советодавна и пред се, финансиска поддршка на голем број реформски активности. Како резултат на тоа, од почетокот до денес, Светската банка има одобрено средства за поддршка на структурните реформи во вкупен износ од околу 414 милиони УСД, наменети за имплементација на 9 структурни аранжмани и аранжмани за брза економска обнова под ИДА и ИБРД услови, од кои досега се повлечени околу 394 милиони УСД и тоа за:

1. 1994 година – 80 милиони УСД – Кредит за итна економска обнова;

2. 1995 година – 85 милиони УСД – Кредит за прилагодување на финансискиот сектор и секторот на претпријатија (ФЕСАК);

3. 1997 година – 60 милиони УСД – Кредит за структурно прилагодување;

4. 1998 година – 29 милиони УСД – Заем за прилагодување во социјалниот сектор;

5. 1999 година – 50 милиони УСД – Кредит за итна обнова;

6. 2000 година – 50.31 милиони УСД – Заем за прилагодување на финансискиот сектор и секторот на претпријатија (ФЕСАЛ);

7. 2001 година – 15 милиони УСД – Кредит за итна економска обнова;

8. 2002 година – 15 милиони УСД – Кредит за прилагодување во управувањето со јавниот сектор (ПСМАК);

9. 2004 година – 30 милиони УСД – Заем за прилагодување во управувањето со јавниот сектор (ПСМАЛ), од кои досега е повлечена само првата транша во износ од 10 милиони УСД.

Структурните аранжманите со Светска банка, покрај обезбедувањето на финансиска поддршка во спроведувањето на реформи во реалниот, банкарскиот и секторот за јавна администрација, претставуваат соодветен индикатор за позитивниот тренд на вкупната макроекономска состојба во земјата, како основа за креирање на отворено и пазарно ориентирано опкружување, со позитивни ефекти врз целокупниот економски развој.

Во изминатите две години, структурните реформи во економскиот сектор, како и значајните реформи кои се спроведоа (и сеуште со несмалено темпо се спроведуваат) во делот на јавниот сектор (со посебен акцент на јавната администрација) беа поддржани преку:

- Вториот аранжман за структурно прилагодување на финансискиот сектор и секторот на претпријатијата (Second Financial and Enterprise Sector Adjustment Loan - FESAL 2) во износ од 50.3 милион УСД; и
- Вториот аранжман за прилагодување на управувањето со јавниот сектор (Second Public Sector Adjustment Loan - PSMAL 2) во износ од 30 милиони УСД.

Притоа, основна цел на ФЕСАЛ 2 аранжманот беше поддршка на процесот на забрзување на растот на приватниот сектор преку:

а) зацврстување на здрав банкарски систем и подобрување на квалитетот на банкарското посредување;

Банката има сеопфатна рамка за борба против сиромаштијата, како и стратегии кои се специфични за одделните земји и сектори на развојот. Следејќи ги политиките кои ги воспостави во текот на своето работење, Банката нуди широка лепеза на услуги за поддршка на развојот и имплементација на нејзините активности за намалување на сиромаштијата во земјите членки

б) подобрување на условите во деловното окружување и овозможување на засилена економска активност на приватниот сектор; и

ц) решавање на статусот на големите претпријатија загубари, кои претставуваа огромен товар за целата економија и своевидна пречка во развојот на приватниот сектор.

Во делот на решавањето на статусот на најголемите претпријатија загубари (чии вкупни загуби во 1999 година изнесува 2% од БДП и кои со години претставуваа рак-рана на македонската економија) преку нивна приватизација или ликвидација, треба да се потенцира дека во последниве две години од имплементацијата на овој аранжман (2003 и 2004 година), беа преземени и активности кои понекогаш излегуваа од рамките на договореното, во смисла на отпочнување и завршување на постапката за продажба на средства од стечајната маса на оние претпријатија загубари кои беа ликвидирани. За таа цел, беше ангажирана независна консултантска кука како помош на стечајните управници од ликвидирани претпријатија, со цел правилно завршување на процесот на продажба на средства од стечајната маса, на транспарентен начин, преку меѓународен

тендер. Во овој процес, беа опфатени околу 30 претпријатија загубари кои до скоро претставуваа големо оптеретување не само на буџетот на Републиката, туку воопшто кочница на целокупниот економски развој. Во периодот 2003 и 2004 година, беа објавени меѓународни тендери за повеќе од 20 претпријатија загубари.

Голем дел од овие претпријатија продолжија со истата активност, враќајќи притоа на работа и поголем дел од вработените (Фени, Југохром, Астибо, ФАС 11 Октомври), и истите денес ги уживаат позитивните ефекти од своето работење и го заземаат своето место во рамките на отвореното пазарно стопанисување. Некои од нив пак, водејќи сметка за потребите на пазарот, комплетно го преориентираа своето делување и денес функционираат како потполно нови субјекти (пр: Хемтекс).

Сепак, не треба да се заборави фактот дека голем дел од овие реформи, речиси по правило бараат соодветни мерки за намалување на социјалните проблеми, како неодминлив и пропратен дел на секоја реформа. Реформите се болни и тешки, меѓутоа повеќе од очигледно е дека се неопходни. Во таа насока, паралелно со спроведувањето на ФЕСАЛ 2 програмата, Светската банка овозможи и користење на дополнителна финансиска поддршка во износ од 10 милиони УСД, наменети за ублажување на последиците од реформите во делот на претпријатијата загубари и тоа преку:

- обезбедување на средства за отпремнини за оние работници кои останаа без работа по ликвидацијата; и
- реструктурирање на работната сила погодена со овој структурен реформски зафат, преку активни програми за вработување со кои беа опфатени повеќе од 35.000 работници, создавајќи притоа услови за 14.000 вработувања.

Вториот аранжман за прилагодување на управувањето со јавниот сектор – (Second Public Sector Adjustment Loan - PSMAL 2) во износ од 30 милиони УСД, беше одобрен од страна на Бордот на Директори на Светската банка на 13-ти мај 2004 година со основна цел:

а/ Подобрување на ефикасноста на државата од аспект на зајакнување на фискалната дисциплина, зголемување на ефикасноста на државната администрација и мерките за анти-корупција;

б/ Создавање на одржлив систем на социјална заштита, со цел обезбедување ефикасно таргетирана заштита на најсиромашните слоеви од населени-

ето, подигнување на квалитетот на здравствените услуги, зголемена ефикасност на пензискиот систем; и

в/ Намалување на расходите на Фондот за здравствено осигурување.

Во таа насока, согласно договореното со Светската банка, Владата на Република Македонија презеде една широка агенда на мерки и активности, од кои досега се реализирани следните:

1. Министерството за финансии утврди одржливи плафони за вкупните трошоци за Буџетот за 2004 година и воведо фиксно одредени плафони за сите буџетски корисници од прв ред;

2. Сите трансакции на буџетските корисници се извршуваат преку единствената трезорска сметка;

3. Буџетските корисници пред склучување на договори за набавка на стоки и услуги бараат издавање одобрение од страна на Министерството за финансии;

4. Зајакната е улогата на внатрешната ревизија со формирање на Сектор за внатрешна ревизија во рамки на Министерството за финансии и единица во рамки на Фондот за здравствено осигурување;

5. Зајакната е улогата на Државниот завод за ревизија во делот на контрола на буџетските институции;

6. Донесен е целосно нов Закон за јавни набавки, кој во голема мерка е усогласен со законската регулатива на ЕУ;

7. Успешно се спроведува декомпресијата на платите на државните службеници;

8. Објавен е меѓународен тендер за лекови со единствена цел – намалување на трошоците на Фондот за здравствено осигурување и намалување на цената на лековите;

9. Засилена е контролата на Фондот за здравствено осигурување во делот на трошењето на средствата од страна на болниците;

10. Направени се измени во законската легислатива со која се овозможува засилена контрола врз плаќањето на придонесите за пензиско осигурување;

11. Извршено е целосно префрлање на сметките на сите екстра буџетски фондови во рамки на Единствената трезорска сметка;

12. Потполно екипирање на Единицата за внатрешна ревизија на Министерството за финансии;

13. Формирани се единици за внатрешна ревизија во повеќе од 10 буџетски корисници;

14. Отпочнато е публикување на резултатите од извршената ревизија на Државниот завод за ревизија;

15. Формирано е Биро за јавни набавки во рамки на Министерството за финансии и донесени се подзаконски акти за регулирање на оваа проблематика;

16. Завршена е ревизија на системот на финансиска контрола на ФЗО од страна на странска ревизорска куќа. Исто така, во тек е доизработка на Акционен план базиран на препораките од ревизијата, кој треба да биде прифатен од страна на Владата на Република Македонија.

17. Воведен е нов начин на известување и развиени се формулари во врска со собирање индивидуални пензиски придонеси.

Од почетокот на соработката, Светската банка обезбеди значителна поддршка на Република Македонија во процесот на транзиција кон пазарана економија и создавање на услови за постигнување одржлив економски развој. Вкупната досегашна програма финансирана од Светската банка опфаќа 28 операции, со средства во износ од 656.2 милиони САД долари

Иако голем дел од условите за повлекување на втората транша од овој аранжман се веќе исполнети, предвидено е нивно целосно исполнување во најкраток можен рок што би значело целосно заокружување на реформите зацртани со овој аранжман.

3. Идни активности и перспективи

Активностите меѓутоа, не завршуваат тука. Во насока на продолжување на реформскиот курс, Владата на Република Македонија се наоѓа во процес на отпочнување со реализација на повеќегодишна среднорочна програма, која се однесува на имплементирање на сеопфатни структурни и социјални реформи во наредниот тригодишен период. Поддршката од страна на Светската банка и овој пат ќе биде присутна. Во таа насока, во тек се интензивни разговори околу точното утврдување на областите кои ќе бидат опфатени со новата среднорочна реформска програма, која ќе биде поддржана со три сукцесивни годишни аранжмани за програмско структурно прилагодување познати под името ПДПЛ аранжмани (Programatic Development Policy Loans).

ПДПЛ аранжманот претставува инструмент за поддршка на среднорочната политика и структурните реформи кои Република Македонија ќе ги преземе во насока на зајакнување на економскиот развој и соодветна подготовка за прием во Европската унија. Една од причините за имплементација на овој аранжман е примена на најефективниот инструмент за поддршка на амбициозна реформска програма, која ќе ги поддржува клучните структурни и институционални реформи во низа сектори од македонската економија.

Предложената цел на ПДПЛ ќе биде промовирање на економскиот раст и создавање на нови работни места во Република Македонија преку подобрување на:

- инвестициската клима; и
- подобрување на управувањето и ефикасноста на јавниот сектор

- Реформи во судството;
- Реформи на пазарот на работна сила;
- Зајакнување на финансиското посредување и супервизија; и
- Зголемување на конкурентноста на деловниот сектор.

Столб II: Зајакнување на управувањето со јавниот сектор преку:

- Подобрување на управувањето со јавниот сектор;
- Подобрување на управувањето со социјалниот сектор преку:
- Реформи во здравствениот сектор;
- Децентрализација

Претприемништвото, инвестициите и иновациите од страна на приватниот сектор се носители на економскиот раст, меѓутоа сето ова нема да даде резултати без соодветна клима и опкружување, во кое развојот на приватниот сектор ќе дојде до израз. Добрата економска клима ја стимулира домашната економска активност и е најзначаен фактор во привлекувањето на домашните и странските инвестиции. Ваквата клима се одликува со следниве позитивни карактеристики: здрава макроекономска политика, отвореност кон пазарите, добро управување и функционирање на институциите на системот, јаки финансиски пазари кои ќе ги канализираат заштедите кон продуктивни цели и широк пристап кон финансиски средства, добро развиена инфраструктурна мрежа.

Во таа насока, Владата на Република Македонија ќе започне со имплементација на уште еден инструмент на Светската банка, со кој ќе бидат поддржани низа реформи во деловното окружување и институционално зајакнување (Business Environment and Reform Institutional Strengthening - BERIS), со што ќе се овозможи:

- поефикасна и транспарентна регистрација на деловните субјекти, поедноставување на постапката за издавање дозволи на деловните субјекти, поедноставување во процесот на вршење на пазарни инспекции, и подобар пристап на домашните и странските субјекти до информациите потребни за започнување и водење на деловна/бизнис активност во Република Македонија;
- зајакнување на капацитетот на Владата во процесот на реформа на деловното окружување, преку примена на соодветна анализа на квалитетот и влијанието на постојните и идните регулативи, кои се однесуваат на деловната заедница;

Структурните аранжманите со Светска банка, покрај обезбедувањето на финансиска поддршка во спроведувањето на реформи во реалниот, банкарскиот и секторот за јавна администрација, претставуваат соодветен индикатор за позитивниот тренд на вкупната макроекономска состојба во земјата, како основа за креирање на отворено и пазарно ориентирано опкружување, со позитивни ефекти врз целокупниот економски развој

Имајќи во предвид дека слични реформски аранжмани веќе се имплементирани во неколку земји кои неодамна станаа членки на ЕУ (Латвија), како и во земји кои се подготвуваат за влез во ЕУ (Хрватска, Бугарија и Романија), нивното искуство покажа дека ПДПЛ програмите обезбедуваат средство за меѓуминистерска соработка во рамки на една заедничка реформска агенда на политиките со резултати, индикатори за реализација и индикатори кои може да се следат и со кои може да се процени напредокот за време на имплементацијата.

Согласно условите, програмата за реформа секоја година ќе се прилагодува и дополнително ќе се развива врз основа на промените и стекнатото искуство од имплементацијата на програмата за време на претходната година. Листата на можни области за реформи кои ќе бидат опфатени со ПДПЛ аранжманот практично ќе лежи на два основни столба:

Столб I: Подобрување на инвестиционата клима во земјата преку:

- подобрување на квалитетот и подобар пристап на македонските производи и услуги на домашните и странските пазари.

Воедно, Светската банка ќе земе и активно учество во поддршка на реформите кои Владата на Република Македонија ќе ги спроведува во наредниот период во делот на судството, а врз основа на

Стратегијата за реформа на судството, која е подготвена од македонска страна и позитивно оценета не само од Светската банка туку и од останатите меѓународни институции, партнери во процесот на имплементација на реформите.

Врз основа на досегашното искуство и водените разговори, Светската банка тесно ќе соработува со други донатори во насока на обезбедување ефективна координација на поддршката на зацртаните реформи и избегнување на можноста за преклопување на активностите кои се финансираат со друга донаторска поддршка.

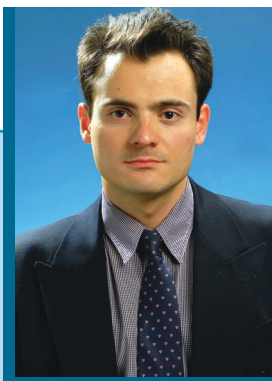

Владата на Република Македонија се наоѓа во процес на отпочнување со реализација на повеќегодишна среднорочна програма, која се однесува на имплементирање на сеопфатни структурни и социјални реформи во наредниот тригодишен период. Во тек се интензивни разговори околу точното утврдување на областите кои ќе бидат опфатени со новата програма, која ќе биде поддржана со три sukcesivни годишни аранжмани за програмско структурно прилагодување познати под името ПДПЛ (Programatic Development Policy Loans)

4. Наместо заклучок

Република Македонија на својот развоен пат се соочува со многу искушенија и сериозни предизвици. Соработката со Светската банка претставува добар сигнал и кон пошироката меѓународна јавност и донаторската заедница за заложбата на Владата на Република Македонија да ја има и Светската банка за свој партнер, во остварувањето на зацртаните програмски цели. Реформите кои се спроведуваат се во насока на изградба на систем компатибилен со европските и светските стандарди, како и остварување на еден од најважните приоритети – приклучување кон големото европско семејство.

Анализа на трговскиот дефицит на Република Македонија

Кога носителите на официјалната политика на Република Македонија носат економски одлуки, мора да го имаат во предвид прашањето: "Дали со ова ќе се зголеми извозот и/или намали увозот?" Доколку одговорот е "да", приоритет би требало да се дава на овие одлуки

Боро Петкоски

Боро Петкоски работи како девизен дилер во Радобанк, Скопје. Дипломирал (Bachelor of Arts in Business Administration) на University of Hertfordshire од Велика Британија, при што има посетувано настава на Beijing INTI Management College, партнерска институција во Пекинг, Кина.

Од осамостојувањето во 1991 година, трговскиот дефицит на Република Македонија постојано расте. Трговскиот дефицит, т.е. извозот на стоки минус увозот на стоки, достигна 1,230 милиони САД долари во 2004 година – повеќе отколку во било која од претходните четринаесет години, и двојно повеќе отколку во 1998 година.

Во 2004 година, при извоз од 1,673 милиони САД долари и увоз од 2,903 милиони САД долари, извозот покри само 58% од вкупниот увоз. Односно, на секои 3 САД долари заработени од продажба на македонски производи во странство, речиси 5 долари беа потрошени на увезени странски производи. Значи, граѓаните и фирмите имаат потрошено на увоз речиси двојно повеќе отколку што имаат заработено од извоз.

Освен што трговскиот дефицит расте во апсолутен износ, тој расте и како процент од Бруто домашниот производ (БДП). Од 1994 година, кога изнесувше 5.5% од БДП, тој се има зголемено на 21% од БДП во 2003 година. Истовремено, дефицитот на тековната сметка

во платниот биланс (каде трговскиот дефицит има најголемо учество) е исто така висок како процент од БДП. За пример, критично ниво се сметаше кога дефицитот на тековната сметка на САД достигна 5% од БДП во 2000 година.¹ Дефицитот на тековната сметка на РМ изнесува над 8% од БДП во четири од минатите десет години.

Покривање на трговскиот дефицит

Трговскиот дефицит претставува нето одлив на девизи во платниот биланс на една земја. Во платниот биланс на РМ, секоја година од 1996 до 2004, над половина од нето одливот на девизи од земјата е по основ на трговскиот дефицит. Во периодот од 1993 до 2004 година, трговските дефицити сочинуваат 70% од нето одливот на девизи.² Овој процент е уште поголем во 2002, 2003 и 2004 година, кога трговскиот дефицит сочинува над 90% од нето одливот на девизи.

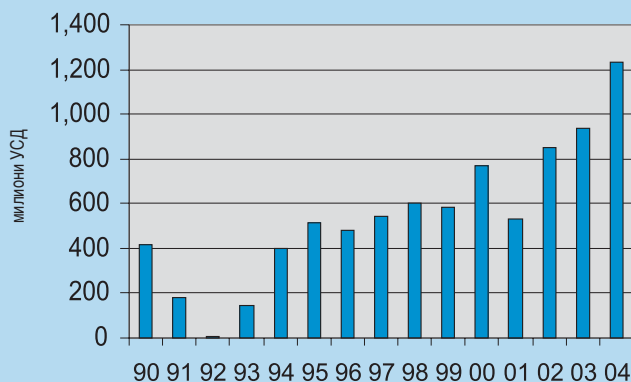
Од друга страна, најголем нето прилив на девизи со кој РМ го покрива

1) Извор: Ројтерс

2) Износот на трговскиот дефицит во платниот биланс, што го пресметува НБРМ, се разликува од износот објавен од Државниот завод за статистика на РМ (ДЗСРМ) бидејќи увозот во платниот биланс се пресметува на ф.о.б. основа, додека ДЗСРМ го пресметува на ц.и.ф. основа. Участието на трговскиот дефицит во нето одливот на девизи тука е пресметано на ф.о.б. основа.

Трговскиот дефицит на РМ, 1990-2004

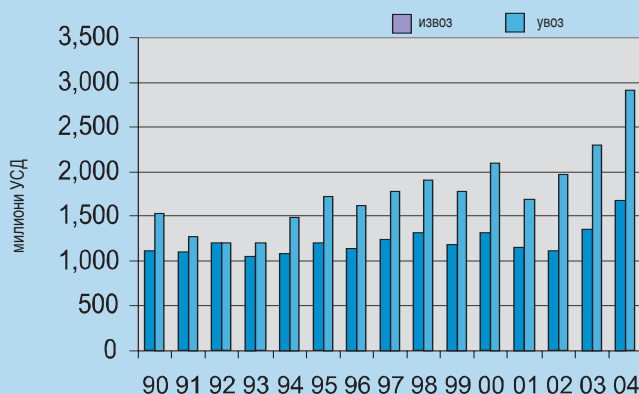
1

Извор: ДЗСРМ, „Статистички годишник на РМ 2002, 2000, 1999–93“, „Соопштение 7.1.3.06, 7.1.4.02, 7.1.5.03“

Надворешно-трговската размена на РМ, 1990-2004

2

Извор: ДЗСРМ, „Статистички годишник на РМ 2002, 2000, 1999–93“, „Соопштение 7.1.3.06, 7.1.4.02, 7.1.5.03“

трговскиот дефицит минатите дванаесет години е по основ на четири извори:

- приватни трансфери;
- странски заеми и трговски кредити;
- странски директни инвестиции; и
- странска помош и други официјални трансфери.

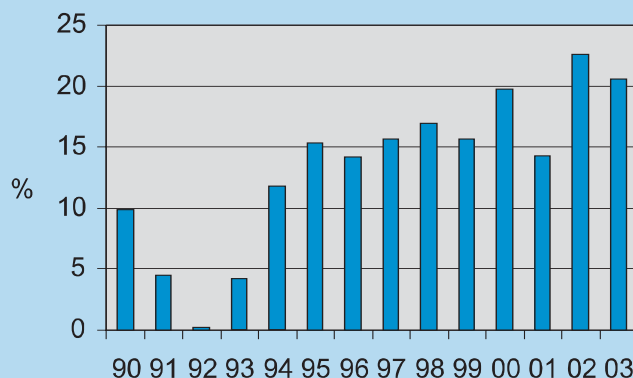
Овие четири извори сочинуваат 81.3% од нето приливот на девизи во периодот од 1993 до 2004 годин. Од нив, приватните трансфери се најголемиот извор, сочинувајќи 45.2% од нето приливот на девизи, по што следуваат странските заеми и трговските кредити (14.3%), па странските директни инвестиции (13.5%) и странската помош и другите официјални трансфери (8.3%).

Освен со овие четири извори, одливот на девизи поради трговскиот дефицит е покриван и со девизните резерви. Иако сами по себе девизните резерви не претставуваат извор на девизи за една

земја, со нив често се покрива недостаток на девизи во платниот биланс. Со оглед дека трговскиот дефицит најмногу се покрива со горенаведените извори на девизи, способноста на Републик Македонија да го покрива трговскиот дефицит во иднина ќе зависи од одржливоста на овие извори.

Трговскиот дефицит на РМ како процент од БДП, 1990-2003

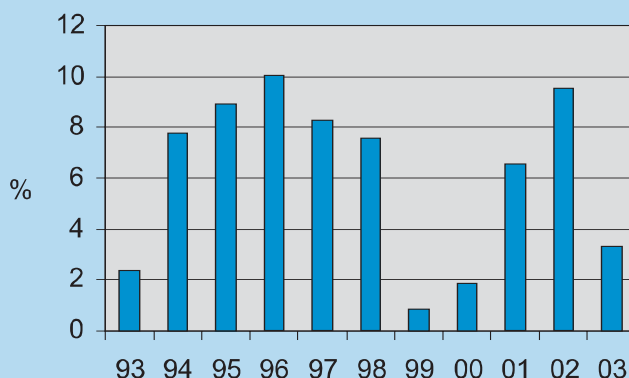
3

Извор: ДЗСРМ, „Статистички годишник на РМ 2002, 2000, 1999–93“, „Соопштение 3.1.4.01, 7.1.3.06, 7.1.4.02, 7.1.5.03“

Дефицитот на тековната сметка на РМ како процент од БДП, 1993-2003

4

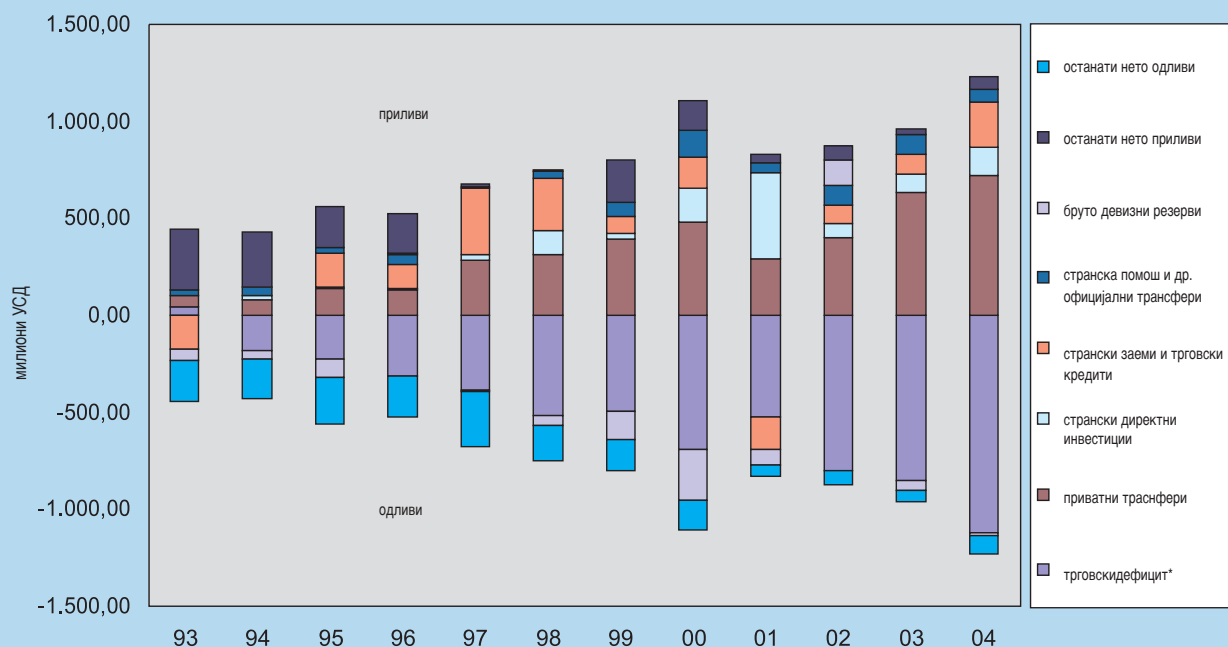
Извор: НБРМ, „Билтен 4/2004“; ДЗСРМ

Приватни трансфери

Приватните трансфери се најголемиот извор на девизи за Република Македонија во минатите дванаесет години, со кој се покрива добар дел од трговскиот дефицит. Од 1993 до 2004 година, РМ има нето прилив од 3,917 милиони САД долари од приватни трансфери, што е 45.2% од нето приливот на девизи во овој период. Приватните трансфери ги сочинуваат:

- откупените и продадените странски пари, т.е. ефектива, на менувачкиот пазар во РМ;

Нето приливи и одливи на девизи во платниот биланс на РМ, 1993 - 2004

* Износот на трговскиот дефицит во платниот биланс, што го пресметува НБРМ, се разликува од износот објавен од Државниот завод за статистика на РМ (ДЗСРМ) бидејќи увозот во платниот биланс се пресметува на ф.о.б. основа, додека ДЗСРМ го пресметува на ц.и.ф. основа.

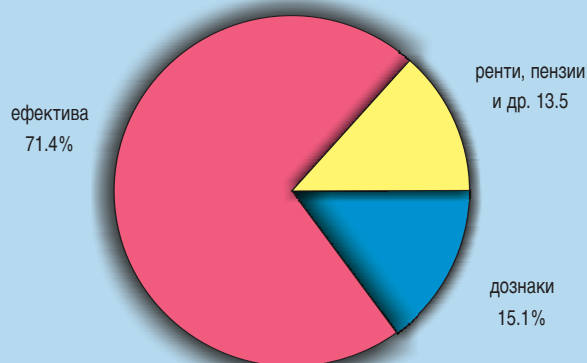
- дознаките во и од странство за домашни физички лица;
- останати трансфери од кои најголем дел сочинуваат рентите, пензиите и инвалиднините

Од сите приватни трансфери, најголем е девизниот прилив по основ на нето откупени странски пари, т.е. ефектива, на менувачкиот пазар. Од 1993 до 2004 година, РМ има нето прилив од 2,798 милиони САД долари од откупена ефектива, што е 71.4% од нето приливот на девизи од приватни трансфери во овој период. Пример за откупена ефектива е кога иселеник кој работи во странство ќе донесе 50,000 евра и ќе ги продаде во менувачница за да со денарите гради кука во РМ. Одреден дел од откупената ефектива потекнува и од „наплатите на резиденти од нерезиденти по дадени стоки и услуги (сива економија)“³.

Помал дел од приватните трансфери сочинуваат дознаки во корист на физички лица во РМ. Од 1993 до 2004 година, РМ има нето прилив од 592 милиони САД долари од дознаки за физички лица во РМ, што е 15.1% од нето приливот на девизи од приватни трансфери во овој период (Табела 8). Во оваа категорија спаѓаат девизите што иселеници им ги испраќаат на своите блиски во РМ преку банкарски трансфери.

Најмалиот дел од приватните трансфери го сочинуваат рентите, пензиите, инвалиднините и други трансфери што ги добиваат жители на РМ. Од 1993 до 2004, РМ има нето прилив од 527 милиони САД долари од рентите, пензиите, инвалиднините и слични трансфери, што е 13.5% од нето приливот на девизи од приватни трансфери во овој дванаесет-годишен период (Табела 8). Овде спаѓаат девизните пензии што ги добиваат граѓани на РМ кои работеле во странство.

Нето прилив на девизи во РМ според вид на приватни трансфери, 1993-2004

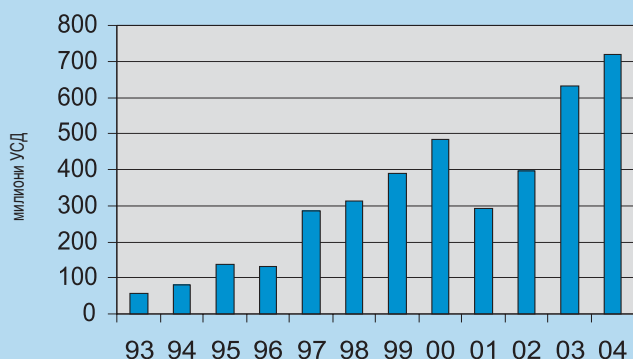

Извор: НБРМ, „Билтен 4/2004“

3) Извор: НБРМ, „Методолошки објаснувања за табелите од девизниот сектор

Нето прилив на девизи во РМ од приватни трансфери, 1993-2004

9

Извор: НБРМ, „Билтен 4/2004“

Недоволно приватни трансфери

Од 1997 година до сега, нето приливот на девизи од приватни трансфери е во пораст. По еднократно-то нарушување во 2001 (годината на вооружениот судир во РМ), овој тренд на пораст продолжува, со што во 2004 година РМ има рекорден нето прилив од 718 милиони САД долари од приватни трансфери. Овој растечки прилив на девизи во најголем дел се должи на порастот на дознаки и на ренти, пензии и инвалиднини во корист на домашни лица, кои од 1997 до 2004 се имаат зголемено за повеќе од четири пати. Откупот на ефектива на менувачкиот пазар, кој исто се има зголемено во овој период, бележи помала стапка на зголемување.

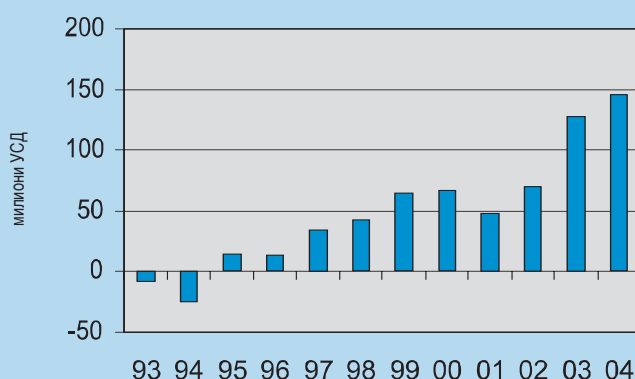
Меѓутоа, иако нето приливот на девизи од приватни трансфери е во пораст, тој не покрива поголем процент од трговскиот дефицит. Причината за ова е што самиот трговскиот дефицит, а со тоа и одливот на девизи, забрзано расте. Приватни трансфери покрија 58% од трговскиот дефицит во 2004 година, што е помалку од покриеноста во 2003, 2000 и 1999 година. Ако приватните трансфери и во иднина покриваат се помал процент од трговскиот дефицит, тогаш јасно е дека РМ ќе може се помалку да се потпира врз овој извор на девизи за покривање на трговскиот дефицит.

Меѓутоа, дури ако приватните трансфери се стабилизираат и во иднина постојано покриваат околу 60% од трговскиот дефицит, како што е случајот во пет од претходните шест години, тоа не значи дека 60% од проблемот е решен, бидејќи остатокот што треба да се покрива од други извори исто така се зголемува. На пример, приватните трансфери покрија приближно ист процент од трговскиот дефицит во 2000 (63%) и во 2004 година (58%). Но, во 2000 година, со трговски дефицит од 771 милион и при-

ватни трансфери од 482 милиони САД долари, само 289 милиони САД долари останаа да се покриваат од други извори. Додека во 2004 година, со трговски дефицит од 1,230 милиони и приватни трансфери од 718 милиони САД долари, дури 512 милиони САД долари останаа да се покриваат од други извори. Одливот на девизи во 2004 година што остана да се покрива од други извори освен приватни трансфери е за 223 милиони САД долари поголем од одливот во 2000 година, иако во двете години приватни трансфери покрија околу 60% од трговскиот дефицит.

Нето прилив на девизи во РМ од дознаки во корист на домашни физички лица, 1993-2004

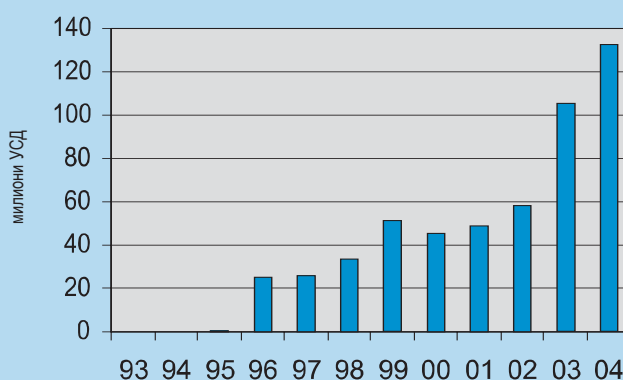
10

Извор: НБРМ, „Билтен 4/2004“

Нето прилив на девизи во РМ по основ на ренти, пензии, инвалиднини и сл., 1993-2004

11

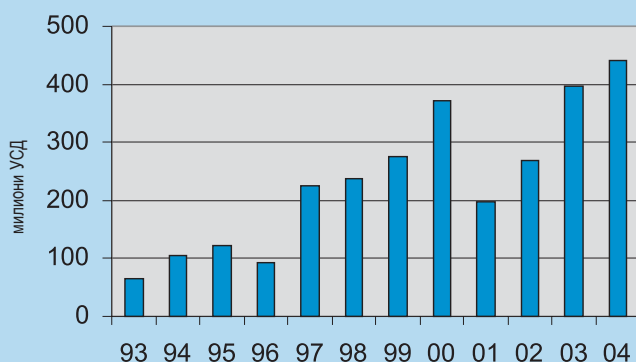

Извор: НБРМ, „Билтен 4/2004“

Иако нето приливот на девизи од приватни трансфери расте, тој не расте доволно брзо за да го покрива растечкиот одлив на девизи поради трговскиот дефицит. Дури и кога трговскиот дефицит ќе се пребие со нето приливот на девизи од приватни трансфери, нето одливот на девизи од РМ продолжува да расте. Со овој тренд, РМ во иднина ќе може се помалку да се потпира врз приватни трансфери за покривање на трговскиот дефицит.

Нето прилив на девизи во РМ по основ на откупена ефектива во менувачници, 1993-2004

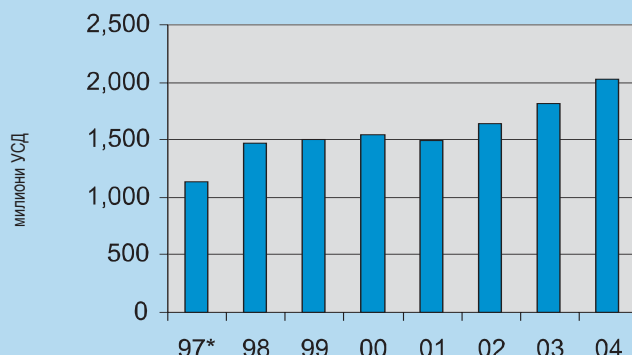
12

Извор: НБРМ, „Билтен 4/2004“

Надворешниот долг на РМ, 1997-2004 (состојба на 31 декември)

14

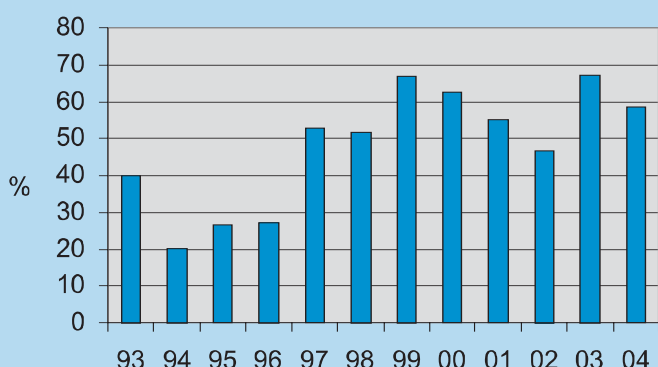

* Не ги вклучува краткорочните кредити.

Извор: НБРМ

Нето девизен прилив од приватни трансфери како процент од трговскиот дефицит, 1993-2004

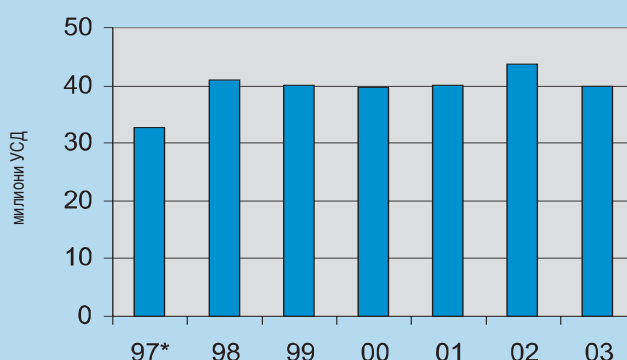
13

Извор: НБРМ, „Билтен 4/2004“; ДЗСРМ, „Статистички годишник на РМ, 2002, 2000-1995“, „Соопштение 7.1.3.06, 7.1.4.02, 7.1.5.03“

Надворешниот долг како процент од БДП, 1997-2003

15

* Не ги вклучува краткорочните кредити.

Извор: НБРМ; ДЗСРМ

Странски кредити

Странски заеми и трговски кредити се вториот најголем извор на девизи за Република Македонија минатите дванаесет години, со кој се покрива дел од трговскиот дефицит. Од 1993 до 2004 година, РМ има нето прилив од 1,237 милиони САД долари по основ на странски заеми и трговски кредити, што е 14.3% од нето приливот на девизи во овој дванаесет-годишен период. Секој странски кредит претставува прилив на девизи во платниот биланс, во годината во која РМ го добива кредитот. Меѓутоа, девизите добиени на овој начин го зголемуваат надворешниот долг на земјата, т.е. „обврските на државата и на домашните правни лица спрема странските кредитори по користени заеми и кредити“.⁴ Тука спаѓаат кредитите земени од мултилатерални организации како ММФ, билатералните кредити од Владата на Јапонија, како и кредитите што македонски

приватни фирми ги имаат земено од странски деловни банки, на пример, за производство на вино.

Минатите седум години, надворешниот долг континуирано расте. Од 1998 до 2004 година, надворешниот долг порасна за 562 милиони долари, достигнувајќи 2.029 милиони на 31 декември 2004.⁵ Со оваа состојба, секој македонски граѓанин должи према странство 1.000 САД долари, или околу 48,000 денари. Тоа што надворешниот долг на РМ константно изнесува околу 40% од БДП во периодот од 1998 до 2003 година, дава одредена смирувачка слика за задолженоста.

Последици од растечкиот надворешен долг

Од 1997 година, Македонија секоја година има одлив на девизи од 45 до 75 милиони САД долари по основ на камата, само за долгорочните странски

4) Дефиниција на Народна Банка на Република Македонија дадена во „Годишен извештај 2001“, стр. 71.

5) На 31 декември 2004 година, 96.5% од надворешниот долг се долгорочни обврски (со датум на доспевање над една година), а 3.5% краткорочни (со датум на доспевање до една година). Извор: НБРМ, „Состојба на надворешен долг по години – Табела 1“ и „Состојба на краткорочниот долг по години“.

кредити. Во периодот од 1997 до 2004 година, РМ има платено камати по овој основ во износ од 453 милиони долари. Во наредните пет години, каматата по овој основ секоја година се очекува постепено да се намалува. Но, и покрај тоа, во периодот од 2005 до 2009 година, се очекува одлив на 237 милиони долари, по основ на камата само за долгорочните странски кредити. Ако на ова се додадат каматите за краткорочните странски кредити, вкупниот одлив на девизи ќе биде уште поголем. Со ова, странските кредити со кои делумно се покрива трговскиот дефицит, ќе ја чинат РМ над 690 милиони долари во периодот од 1997 до 2009. За отплата на ваков износ, секој жител на РМ би требало да плати по 340 САД долари, или околу 16,000 денари.

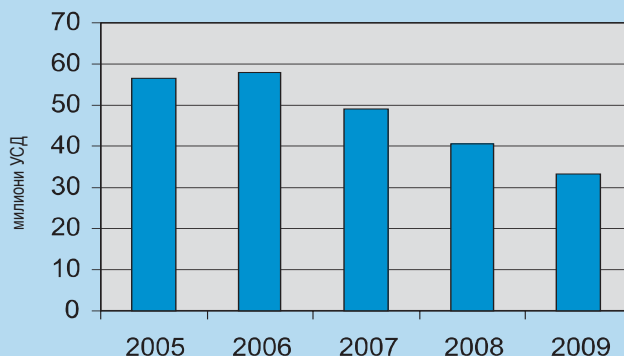
Да се покрива трговскиот дефицит со растечки надворешен долг е долгорочно неодржливо. Иако странските кредити помагаат да се покрие трговскиот дефицит во годината кога се добива кредитот, тие не го решаваат проблемот, туку го влошуваат. Со отплатата на кредитот и каматата, тие создаваат уште поголем одлив на девизи, кој ја намалува способноста за покривање на трговскиот дефицит во иднина.

Странски директни инвестиции

Странски директни инвестиции (СДИ) се третиот најголем извор на девизи со кој Република Македонија го покрива трговскиот дефицит минатите дванаесет години. Кога странски инвеститор купува постоечко, или основа ново претпријатие во РМ, средствата што ги вложува се прилив на девизи во платниот биланс на земјата. Од 1993 до 2004 година, РМ има нето прилив од 1,173 милиони САД долари по основ на СДИ, што е 13.5% од нето приливот на девизи во овој период. Најголем дел од овој при-

лив на девизи е во последните пет години, пред се поради продажбата на управувачки пакет во Македонски Телекомуникации.

Планирана отплата на камата по основ на долгорочни странски кредити, 2005-2009

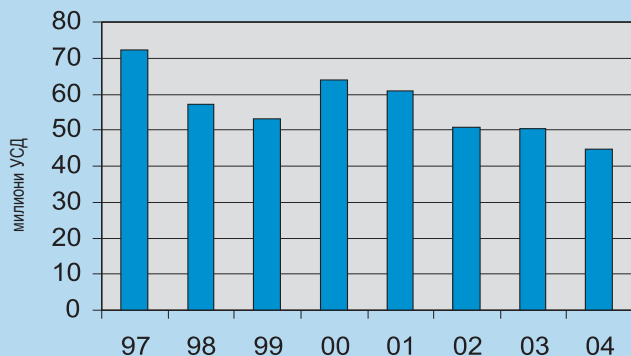
Извор: НБРМ

Последици од странските директни инвестиции

Најголем дел од СДИ се во сектори кои се насочени кон домашниот пазар. Тука спаѓа телеком секторот (Македонски Телекомуникации и Космофон), банкарскиот сектор (Стопанска Банка, Тутунска Банка, Алфа Банка и ПроКредит Банк) и осигурителниот сектор (Кјуби Македонија и Вардар Осигурување). Тие практично ништо не извезуваат, туку продаваат македонски производи и услуги на македонски граѓани и фирми. Овие СДИ претставуваат еднократен прилив на девизи во годината на вложувањето, но потоа не носат нови девизни приливи бидејќи своите производи и услуги ги продаваат во земјата, а не во странство. Одредени исклучоци како инвестицијата на Митал во Ладна Валавница и Полуconti, кои го извезуваат своето производство, сочинуваат значително помал дел.

Што значи ова за РМ? По основ на исплатени дивиденди на странски директни инвестиции, РМ имаше одлив на девизи во износ од 146 милиони долари во периодот од 1997 до 2004 година. Одливот на девизи по овој основ забрзано расте, при што најголем одлив до сега беше во 2004 година, кога беа повлечени 66 милиони долари. Значи, освен што овие СДИ не создаваат нови приливи на девизи по еднократниот прилив во моментот на вложувањето, тие создаваат нов одлив на девизи со секое повлекување на добивката во матичната земја на инвеститорот. Кога Македонски Телекомуникации, на пример, исплаќа дивиденда од годишната добивка, делот од дивидендата што ја добива унгарскиот Матав претставува одлив на девизи за РМ.

Платена камата по основ на долгорочни странски кредити, 1997-2004

Извор: НБРМ

Ова не значи дека странски директни инвестиции немаат позитивни страни. Тие отвораат нови работни места, плаќаат придонеси за вработените, плаќаат данок на државата, носат нови знаења и искуства и придонесуваат за економски раст. Меѓутоа, кога е во прашање платниот биланс, најголем дел од СДИ досега не придонесоа за негово долгорочно подобрување. На долг рок, платниот биланс на РМ не може да се подобри со СДИ кои се насочени кон домашниот пазар, туку, потребни се странски директни инвестиции во фирми кои се извозно насочени, т.е. во фирми кои над половина од своите приходи ги остваруваат од извоз.

Странска помош

Странска помош и други официјални трансфери се четвртиот најголем извор на девизи со кој Република Македонија го покрива трговскиот дефицит. Во периодот од 1993 до 2004 година, РМ има нето прилив од 723 милиони САД долари од странска помош и други официјални трансфери, што е 8.3% од нето приливот на девизи во овој период. Најголемиот дел од овој прилив го сочинува „парична и стокова помош добиена од влади на странски држави и меѓународни организации“.⁶ Од 1993 до 2004 година, РМ има добиено најмногу парична помош од Холандија (100 милиони САД долари), потоа ЕУ со 84 милиони долари и САД со 46 милиони долари.⁷

Ограничувања на странската помош

Странската помош што РМ ја има добивано минатите дванаесет години е прилично нестабилен извор на девизи. Годишниот прилив на девизи од овој извор варира од 7 милиони долари во 1997 до 132 милиони САД долари во 2000 година. Освен тоа, двете години во кои РМ нагло добива повеќе странска помош се пост-конфликтни години: 2000 (годината после косовската криза) и 2002 (годината после вооружениот судир во РМ). Ова значи дека РМ најмногу добива странска помош откако ќе се случат високо дестабилизирачки настани, што укажува дека средствата претежно одат за покривање на веќе настанати штети.

Со оглед на ова, Македонија не може да се потпира врз странска помош како стабилен извор на девизи со кој ќе го покрива трговскиот дефицит. Странската помош во најголем дел е надвор од нејзиното влијание и зависи пред се од волјата на владите на странски држави и меѓународни организации.

Девизни резерви

Бруто девизните резерви претставуваат разликата меѓу вкупните девизни средства на НБРМ и средствата дадени за обезбедување (колатерал во странски банки).⁸ Иако девизните резерви сами по себе не се извор на девизи за една земја, тие служат како резерва од која може да се покрие недостаток на девизи во платниот биланс. Во случај на постоење на трговски дефицит, фирмите увозници бараат да купат повеќе девизи отколку што деловните банки можат да обезбедат од фирмите извозници и од други извори. Тогаш, од девизните резерви, НБРМ им продава девизи на деловните банки, кои пак ги продаваат девизите на фирми-увозници за да платат за увозот.

Од 1998 до 2000 година, НБРМ секоја година врши нето откуп на девизи, повлекувајќи ги притоа девизите од платниот биланс и зголемувајќи ги бруто девизните резерви. Меѓутоа, во 2001, 2002, 2003 и првото полугодие од 2004 година, како трговскиот дефицит расте, НБРМ врши нето продажба на девизи за го покрие недостатокот на девизи во платниот биланс, што е во насока на намалување на девизните резерви. Тоа што бруто девизните резерви растат речиси постојано од 1997 до 2004 година, не ја дава целосната слика, бидејќи добар дел од нив се должат на курсните разлики, односно „интервалутарни односи“.

Освен тоа, втората најголема ставка во насока на зголемување на бруто девизните резерви во 2003 година е задолжителната девизна резерва на деловните банки⁹ – во износ од 53 милиони САД долари.¹⁰ Оваа ставка, исто така, не претставува нето прилив на девизи за земјата, туку е последица од воведувањето на нов правилник. Пред 2003 година, деловните банки немаа обврска да држат девизни средства на сметка во НБРМ. Кога ова правило стапи на сила во 2003 година, НБРМ наеднаш бележи зголемување на бруто девизните резерви. Меѓутоа, со оглед дека овие средства претходно беа кај македонските деловни банки, ова не е прилив на девизи, односно со тоа не се зголемува девизниот потенцијал на земјата. Без ставките за интервалутарни односи и за задолжителна девизна резерва на деловните банки, бруто девизните резерви на НБРМ

6) Извор: НБРМ, „Методолошки објаснувања за табелите од девизниот сектор“

7) Извор: НБРМ, „Билтен 4/2004“, стр. 4

8) Дефиниција на НБРМ дадена во „Годишен извештај 2002“, стр. 72.

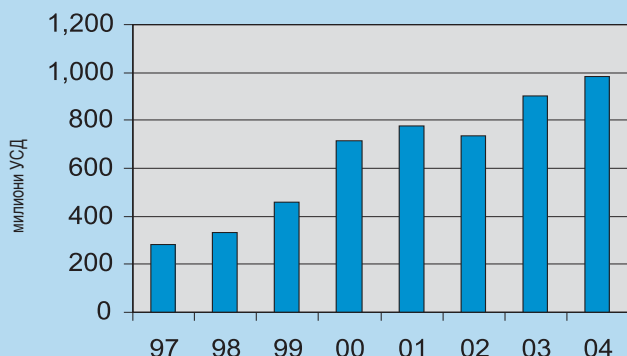
9) Ова се средства што деловните банки во РМ се законски обврзани да ги држат на сметка во НБРМ.

10) Извор: НБРМ, „Годишен извештај 2003“, стр. 76

во 2003 година би биле помали од тие во 2001. Слично е и во 2004 година, кога има номинално зголемување на бруто девизните резерви, но голем дел од тоа зголемување е благодареејќи на позитивните курсни разлики во текот на втората половина од годината.¹¹

Бруто девизни резерви на НБРМ, 1997-2004
(состојба на 31 декември)

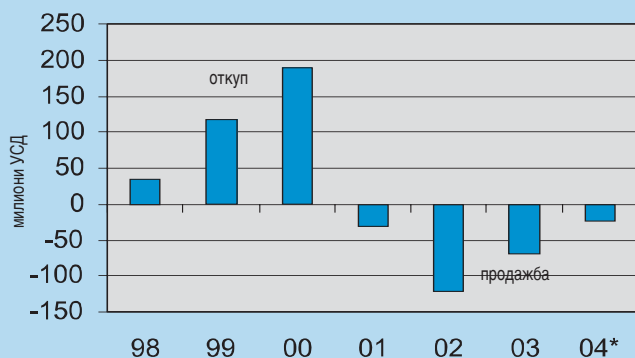
21

Извор: НБРМ, „Годишен извештај 2003, 2002, 2001, 2000, 1999, 1998“, „Квартален извештај 4/2004“

Нето продажба/откуп на девизи од страна
на НБРМ, 1998-2004

22

* До 30.06.2004; Извор: НБРМ, „Годишен извештај 2003, 2002, 2001, 2000, 1999, 1998“, „Извештај за првото полугодие од 2004“

Ограниченоста на девизните резерви

Девизните резерви се конечно множество – ако не се надополнуваат, постои граница до која може да се користат за покривање на трговскиот дефицит. Во услови на растечки трговски дефицит, кој создава масивен одлив на девизи од земјата, станува се потешко за НБРМ да откупува девизи со кои ќе ги зголеми девизните резерви. Во вакви услови, притисокот врз НБРМ е се поголем да продава девизи

за да го покрие трговскиот дефицит, што ги намалува девизните резерви. Иако во одредена година девизните резерви може да помогнат, тие не може неограничено да се користат за покривање на трговскиот дефицит.

Препораки

Со сегашниот тренд, трговскиот дефицит на Република Македонија е долгорочно тешко одржлив, бидејќи четирите најголеми извори на девизи со кои се покрива се тешко одржливи. Со оглед дека 81.3% од нето приливот на девизи во периодот од 1993 до 2004 година е од овие четири извори (а во иднина РМ ќе може се помалку да се потпира врз нив), неопходно е преземање на мерки за намалување на трговскиот дефицит.

За да се намали трговскиот дефицит, потребно е да се зголеми извозот, или да се намали увозот, или напоредно да се направат и двете. Значи, кога носителите на официјалната политика на Република Македонија носат економски одлуки, мора да го имаат во предвид прашањето: „Дали со ова ќе се зголеми извозот и/или намали увозот?“. Доколку одговорот е „да“, приоритет би требало да се дава на овие одлуки.

Депресијација на денарот би можела да биде една мерка за зголемување на извозот и намалување на увозот – барем на краток и среден рок. Поевтин денар го прави македонскиот производ поевтин за странскиот купувач, што поттикнува поголем извоз на македонски производи. Истовремено, поевтин денар го прави увозниот производ поскап за македонскиот купувач, што поттикнува помал увоз. Но, независно дали и кога ќе се носи одлука за депресијација на денарот, низа други мерки за зголемување на извозот и намалување на увозот може да се спроведат без одлагање, и тоа:

1) Мерки за зголемување на извозот:

а) Привлекување извозно насочени СДИ

Целта на оваа мерка е да се привлечат странски инвеститори да вложат во фирми во кои над половина од своите приходи ќе ги остваруваат од извоз. Извозно-насочени СДИ ги имаат позитивните особености како и останатите СДИ. Тие отвораат нови работни места, плаќаат придонеси за вработените, плаќаат данок на државата, придонесуваат за економски раст и носат нови знаења и искуства. Но, извозно-насочени СДИ имаат и дополнителна предност бидејќи го намалуваат трговскиот дефицит.

11) Извор: НБРМ, „Квартален извештај 3/2004“, стр. 38 и „Квартален извештај 4/2004“, стр. 42

Значи, доколку се вложуваат средства и време за привлекување СДИ, би требало истите да се извозно насочени.

б) Зајакнување на конкурентноста на македонските фирми–извозници.

Македонскиот извоз во основа зависи од тоа колку успешно македонските фирми ќе ги продадат своите производи во странство. Истовремено, колку една фирма ќе ги продаде своите производи во странство зависи од нејзината меѓународна конкурентност, т.е. способноста да ги задоволи потребите на странските купувачи. Емпириски податоци укажуваат дека конкурентноста на поединечна фирма се зајакнува кога таа соработува со други фирми од нејзината индустрија за прашања од заеднички интерес. Во оваа насока, Проектот за Конкурентност на Македонија, што го спроведува УСАИД, веќе работи со пет кластери, т.е. групи фирми од поединечни индустрии. Тоа се кластерот за јагнешко месо и сирење, за туризам, за вино, за информациона технологија и за текстил. Целта на овој проект е фирмите од секој кластер да ги координираат своите заеднички интереси за да ја зајакнат својата конкурентност и со тоа да го зголемат извозот на своите производи. Иако организирано работење во кластер само по себе не е гаранција дека фирмите–учесници ќе го зголемат извозот на своите производи, сепак нема замена за придобивките што поединечна фирма може да ги добие преку учество во кластер. Во интерес на зајакнување на извозната способност на македонските фирми е Проектот за Конкурентност на Македонија:

- да го продолжи траењето на проектот барем до 2008 година (две години подолго од предвидениот век на проектот);
- да избере барем уште четири нови кластери (освен веќе избраните пет) со кои ќе работи на зајакнување на нивната конкурентност.

а) Бесцарински увоз на репроматеријалите што ги користат македонските фирми–извозници.

Целта на оваа мерка е да се намалат производните трошоци за македонски производи што се извезуваат. Со намалување на производните трошоци, им се овозможува на македонските фирми да ја намалат цената на своите производи, со што се поттикнува странскиот купувач да купи македонски производ. Од друга страна, доколку производителите во други земји не плаќаат царина за репрома-

теријалите што ги користат, тогаш македонските производители во старт имаат повисоки трошоци од своите странски конкуренти. Ова наметнува повисока цена за македонските производи и го отежнува нивниот извоз. Во секој случај, во прилог на зголемување на извозот е укинување на царината за репроматеријалите што се користат за производи кои се извезуваат од РМ. Евентуалниот пад на буџетските приходи поради укинувањето на царината за одредени репроматеријали би можел да се надомести со поголем данок на добивка што македонските фирми ќе треба да го плаќаат поради зголемениот приход од извоз.

2) Мерки за намалување на увозот:

а) Ако финален производ се увезува во РМ без царина, тогаш и репроматеријалите за тој производ би требало да се увезуваат без царина.

Целта на оваа мерка е да се намалат производните трошоци за македонски производи кои на домашниот пазар се соочуваат со конкуренција од увезени производи. Со намалување на производните трошоци, им се овозможува на македонските производители да ја намалат цената на своите производи, со што се поттикнува македонскиот потрошувач да купи домашен производ. Од друга страна, доколку финален производ се увезува во РМ без царина и странскиот производител во својата матична земја не плаќа царина за репроматеријалите за тој производ, тогаш македонскиот производител во старт има повисоки трошоци од неговиот странски конкурент. Ова наметнува повисока цена за домашните производи и го поттикнува македонскиот потрошувач да купува увезени производи.

б) Подигање свест за купување домашни производи.

Целта на оваа мерка е македонските граѓани, кога можат да бираат, да купуваат македонски производи. Значи, кога за одреден увезен производ има соодветна домашна замена, македонскиот потрошувач да го претпочита домашниот производ. Секогаш кога македонскиот потрошувач купува домашен наместо увезен производ, тој посредно влијае на намалување на увозот. Според тоа, во прилог на намалување на увозот во Република Македонија е рекламна кампања која непрекинато ќе го потсетува македонскиот потрошувач да купува македонски производи.

ПОДГОТВУВА И ИЗДАВА

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

ул. „Даме Груев“ 14, 1000 Скопје,
Тел: (389) 02 117 288, Факс: (389) 02 117 280
Интернет адреса: <http://www.finance.gov.mk>

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

М-р Никола Поповски

**ЗАМЕНИК
ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК**

Дејан Рунтевски
dejan.runtevski@finance.gov.mk

РЕДАКЦИСКИ ОДБОР

Снежана Делевска
Љупка Миндошева

ТЕХНИЧКИ СОРАБОТНИК

Ѓултен Далиповска

ПЕЧАТИ

Винсент Графика, Скопје

ТИРАЖ

500 примероци

ПРЕВОД

Жана Шокаровска
Маја Петровска

**ПРИ КОРИСТЕЊЕТО НА ПОДАТОЦИТЕ ОД ОВАА ПУБЛИКАЦИЈА,
ГИ МОЛИМЕ КОРИСНИЦИТЕ ЗАДОЛЖИТЕЛНО ДА ГО НАВЕДАТ ИЗВОРОТ**

ISSN 1409 - 9209
Билт. Минист. Финанс.
01/2005